

A

ADVOCATENBLAD

'De Wwz is erdoorheen gejaast.'

Vertrekkend voorzitter arbeidsrechtadvocaten
Max Keulaerds over het nieuwe ontslagrecht

AFGESTUDEERDE ZOEKT WERK

WAAROM ER STEEDS MINDER STAGEPLEKKEN ZIJN

Bekijk het eens vanuit een ander perspectief

Het runnen van een eigen praktijk is een mooi avontuur en u geniet daar waarschijnlijk met volle teugen van. Maar u zit niet te wachten op ingewikkelde verzekeringsvraagstukken of problemen met een schadeuitkering. U wilt zich tenslotte bezighouden met vakinhoudelijke zaken. Laat u daarom voor uw zakelijke verzekeringen, zoals uw beroepsaansprakelijkheids- of arbeidsongeschiktheidsverzekering, begeleiden door Niehoff Werning & Kooij. Met meer dan 35 jaar ervaring kennen wij uw beroep en weten wij waar de valkuilen zitten. Zoals de consequenties voor het zakelijk verzekeringspakket bij het samengaan of uiteenvallen van kantoren.

Zekerheid is dichterbij dan u denkt.

www.nwk.nl

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

REDACTIONEEL

Robert Stiphout

Zwarte doos

Een sympathiek idee is niet per se juridisch oké. Recent besloot de Raad voor Rechtsbijstand om alle nabestaanden van de ramp met de MH17 gratis rechtshulp te geven. Dit ongeacht hun inkomen weltevestaan. Maar juristen hadden kanttekeningen.

Een advocaat-redactielid van het *Advocatenblad* vroeg zich af wat de juridische gronden van de masstoevoeging waren. In een belletje met de Raad kreeg hij te horen dat die moesten worden gezocht in artikel 44 Wet op de rechtsbijstand (Wrb). Een korte blik leerde hem dat niet alle nabestaanden aan alle voorwaarden voldoen. Volgens de Wrb kan een toevoeging zonder draagkrachttoets alleen worden gegeven bij een ernstig zeden- of geweldsmisdrijf, maar er moet dan wel vervolging zijn ingesteld én de nabestaande moet in aanmerking komen voor een uitkering krachtens de Wet schadefonds geweldsmisdrijven. Geconfronteerd met de voorwaarden, stelde de Raad vervolgens tegenover het advocaat-redactielid dat het besluit niet op grond van artikel 44 was genomen, maar in *de geest* van artikel 44.

Een andere, meer ethische, vraag betrof de precedentwerking van een massale toevoeging zonder draagkrachttoets. Want: waarom deze nabestaanden wel een toevoeging en de nabestaanden van het ongeluk met de monstertruck of eender welk ander drama niet? Is het ene leed het andere niet? Die vraag is extra relevant nu het kabinet bezuinigt op rechtsbijstand en meer Nederlanders in de toekomst toegang tot het recht moeten ontberen.

Nu we toch over bezuinigingen hebben, wat gaat de Raad doen bij een aanslag in Nederland, één van de orde van die op 9/11 2001? Zijn de potten van de Raad dan niet in *no time* leeg? Het lijkt erop dat de Raad de les van Willem Drees, de premier die als geen ander lette op de kleintjes, niet kent. Secretaris-generaal Cees Fock zei eens tegen Drees: 'Jij begint met neeschudden voor iemand de drempel over is. Ik wacht tenminste nog fatsoenlijk tot iemand binnen is.' Daarop zei Drees: 'Vergis je niet in het belang van dat nee zeggen. Iedereen die bij je binnenkomt, wil wat van je. Je kunt dan wel gaan meepraten, maar voor je het weet heb je iets toegezegd waar je niet meer onderuit kunt.' Zo is het maar net.

De Raad beloofde met een verklaring te komen, maar tegenover een journalist van het *Advocatenblad* zei de Raad vorige week toch geen toelichting te willen geven. En geconfronteerd met het probleem van precedenten scheppen, volstond zij met de mededeling dat van precedentwerking geen sprake kon zijn. Alsof er geen advocaten zullen zijn die dit aan een rechter kunnen voorleggen.

Advocaten noemen de Raad voor Rechtsbijstand nog weleens black box, omdat ze de beslissingen die al niet leiden tot toevoegingen vaak niet kunnen volgen. De Raad mag dan een mogelijk onverstandige, zij het ongelooflijk sympathieke toevoeging hebben verleend, met haar halsstarrige houding om juridisch tekst en uitleg te geven bevestigt de Raad ook haar reputatie als black box.

Matthijs Kaaks

'Brengt Zwarte Piet codificatie van Nederlandse folklore?'

PAG. 5

Walter Hendriksen

'Uw taak als hoeder van de rechtsstaat is van groot belang'

PAG. 52

24 INTERVIEW

‘De Wwz is erdoorheen gejest.’

Voorzitter VAAN Max Keulaerds spreekt over de totstandkoming van het nieuwe ontslagrecht.

32 COVER

Wie neemt er nog een stagiaire aan?

Er zijn steeds minder advocaatstagiaires. Hoe komt dat, hoe lost de advocatuur dat op en is het eigenlijk wel zo erg?

44 PRAKTIJK

Idealisme aan de Zuidas

Pro-Bonowerk hoort bij de beroepseer van de advocaat. Hoe doen grote advocatenkantoren goed? En: helpt het?

INTERACTIE

3 Mail, @advocatenblad, Correctie, Poll

ACTUEEL

4 Kort, *Advocatenblad.nl*
5 Citaat, *Cijfers*, Column Matthijs Kaaks
7 Intussen op het Binnenhof
9 Gezien
11 Ter zitting, Agenda

REPORTAGE

12 Tombola van het Turkse recht

ACTUEEL

15 Lawyers for lawyers
17 Reflecteren op het recht

PORTRET

21 Ervaring met de rechtsstaat

FRISSE NEUS

22 ‘Objectieve waarheidsvinding is een fictie’

ANALYSE

28 Recht op stukken. Tips voor de verdediging

HISTORIE

39 Canon: De rode barones

EVEN OPFRISSEN

41 Standaardbedingen: is het feest voorbij?

MEDIATION

43 Perikelen rondom een reorganisatie

VAN DE ORDE

47 Ordebericht, dekenberaad
48 Transfers
50 Van de tuchtrechter
52 Ten slotte: column algemeen deken Walter Hendriksen

SPECIAL DIGITAAL

- Het nieuwe leren
- Innovatie-expert Jeroen Zweers: ‘Denk niet in zaken, maar in oplossingen’
- Hebben en houden
- Tools voor de advocaat van de toekomst
- Cliënten doen het zelf wel
- Van papier naar byte
- Advocatuurlijke social media

COLOFON

94e jaargang

Het *Advocatenblad*, het maandblad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 12 keer per jaar (elke laatste donderdag van de maand) en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De van de Nederlandse Orde van Advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdreducteur

Robert Stiphout

Redactie

Sabine Droogleevoer Fortuyn en Nathalie GlouDEMANS-Voogd
Advocaat-redactieleden: Koert Boshouwers, Halime Celik, Anneke Groenewoud, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Christiaan Oberman, Marc Padberg, Leonie Rammeloo, Theo van Schagen, Bart van Tongeren

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Senefelder Misset, Doetinchem

Citeerwijze

Adv.bl. 2014-12, p.

Aan dit nummer werken mee

Jaap Baar, Erik Jan Bolsius, Paula Boshouwers, Iris Böhm, Jiri Büller, Walter Hendriksen, Jacqueline Hoefnagels, Emilie Hudig, Sjoerd van der Hucht, Jean-Pierre Jans, Matthijs Kaaks, Michel Knapen, Franc de Korte, Lars Kuijpers, Peter Louwerse, Roderik van Nispen, Robert Sanders, Tatiana

Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Marian Verburgh, Paul Verweijen, Jolenta Weijers en Lodewijk Westerwoudt

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)

Advertenties

Fenneke Rosier en Angela Bruins (media adviseurs)
070-378 05 62
www.sduadverteren.nl,
sdu.adverteren@sdu.nl,
Inzendtermijn:
nr. 1, 3 december 2014
nr. 2, 7 januari 2015

Abonnementen

Per jaar: 232,50 euro (incl. verzend- en administratiekosten). Studenten: 116 euro. Jaarbanden: 39,95 euro (excl. verzendkosten). Losse nummers: 30 euro (excl. verzendkosten). Alle bedragen zijn excl. btw.

Adreswijzigingen

Sdu Uitgevers klantenservice, 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service; adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Bureau van de Orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag Postbus 30851, 2500 GW Den Haag info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35
Helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54

ISSN 0165-1331

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

Omslagfoto:
Jiri Büller

Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

MAIL

IT KIN KREKT

'It kin net' betekent: Het kan niet
'It kin krek't' betekent: Het kan net.

Heeft de heer Kaaks bedoeld in zijn column 'It kin net' (*Advocatenblad* 2014-10, p. 5): 'Het kan niet?' Of valt hij door de mand met zijn poging om een taal in te zetten die hij niet beheerst, voor een stilistisch effect?

*Fenna Poletiek, universitair docent
Cognitieve Psychologie, Universiteit Leiden*

NACHTMERRIE

Zelf schrik ik 's nachts weleens zwetend wakker uit een boze droom dat ik in de rechtszaal sta, terwijl ik geen idee heb waar de zaak van die dag over gaat. Dit gevoel moet zich op klaarlichte dag meester hebben gemaakt van de advocaat die door de raad van discipline te Amsterdam op 14 oktober 2014 werd berispt (ECLI:NL:TADRAMS:2014:274, zie 'Supersnelrecht' in de *Advocatenblad* nieuwsbrief van 23 oktober).

De al voorwaardelijk geschorste advocaat stond twee Roemenen bij tijdens een supersnelrechtzitting. Toen de advocaat vroeg of zich in het dossier een aangifte bevond, kreeg de politierechter in de smiezen dat mr. X geen flauw benul had van de inhoud van de zaken. De politierechter maakte melding van het voorval bij de deken, die op zijn beurt een dekenklacht indiende. Wat volgde was een berisping en de tenuitvoerlegging van de oude voorwaardelijke straf.

De 'klikkende rechter' verdient wat mij betreft een pluim. De Staat heeft immers de verplichting op te treden in geval de verdediging van de toegevoegde advocaat *evident* onder de maat is. Het is bij uitstek de behandelend rechter die dergelijke misstanden kan signaleren.

Reacties mogen in principe niet langer zijn dan 150 woorden en zijn voorzien van naam, functie en adres. Afzenders verlenen toestemming voor redigeren en openbaar maken. Adres: redactie@advocatenorde.nl

En voor wie geen idee heeft hoe de hazen in strafrechtland lopen: behandel geen strafzaken. Dat voorkomt boze dromen, slapeloze nachten en gegronde klachten.

*Michiel Kuyp, strafrechtadvocaat bij
Jebbink Soeteman advocaten te Amsterdam*

JUST THE FACTS PLEASE

'Strafrechtadvocaten vrezten voor klassenjustitie' kopte de *Volkskrant* op 28 oktober. Uit onderzoek onder advocaten blijkt dat 78% minder pro-Deozaken zal aannemen als het uurtarief per 1 januari omlaag gaat. 16% zei zelfs helemaal geen pro Deo meer te zullen doen.

Het zal voor advocaten inderdaad moeilijker worden het hoofd boven water te houden nu van hen in de toekomst meer verwacht wordt tegen een lagere vergoeding. Maar een gewetensvolle strafrechtsspecialist zal zich met hand en tand tegen de verdringing van de rechten van de verdachte verzetten en er niet bij de eerste tegenslag het bijltje bij neergooien. Er zijn nog talloze mogelijkheden om de rechtsbijstand betaalbaar te houden en die tegelijkertijd te verbeteren.

De specialistenvereniging zou er bij de politiek op aan moeten dringen dat alleen specialisten complexe strafzaken pro Deo mogen behandelen en zou tegelijkertijd de drempel om tot het specialistengilde toe te mogen treden kunnen verhogen. Het strafrecht kan ook een stuk efficiënter georganiseerd worden, waardoor de rechtsbijstand niet alleen goedkoper maar zelfs beter kan. De bezuinigingen zijn inderdaad ondoordacht en schadelijk en ze moeten met hand en tand bestreden worden. Maar dat dient te gebeuren door een kwaliteitsslag te maken binnen de strafrechtadvocatuur.

*Sidney Smeets, advocaat te Amsterdam
(en lid van de NVSA)*

@ADVOCATENBLAD

'@Het OM wil advocaten bij wijze van proef tot ZSM toelaten.' Alsof een geste wordt gedaan. Quod non. #EVRM
@Strafrecht053 @Advocatenblad
@JuriaandeVries

Fraai artikel @Advocatenblad over @MCKorpershoek: 'We helpen liever om problemen te voorkomen.'
Riskmanagement dus. pic.twitter.com/zxw314110m

@louwerslaw

'@Advocatenblad: Nederland in top 3 gefinancierde rechtsbijstand advocatenblad.nl/site/magazine!...' lekker vertekend beeld na al die #bezuinigingen.

@MC050176

@Advocatenblad: Teeven c.s. zien liefst alle zaken zonder advocaat behandeld. Rechtspraak op ontwikkelingslandniveau. Belang cliënt telt niet!

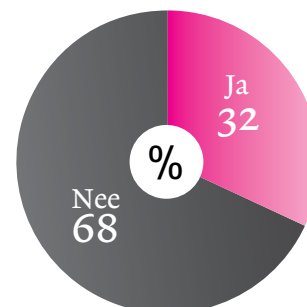
@adv_bc

CORRECTIE

In het oktobernummer van het *Advocatenblad* stond in het artikel 'Bent u al lid?' vermeld dat de Nederlandse Vereniging van Mediation Advocaten vierenvertig leden heeft. Dat zijn er honderdtwintig.

POLL

'Privacy en vrijheid zijn ondergeschikt aan veiligheid', zo luidde een stelling tijdens het Gerbrandydebat van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Geef ook uw mening op Advocatenblad.nl.

KORT

Maatschap domineert

Michel Knapen

Advocatenkantoren hebben overwegend de maatschap als organisatiestructuur, en daarin is de laatste tien jaar nauwelijks verandering opgetreden. Dat blijkt uit het onderzoek *Wat zijn geschikte bestuursvormen in partnerorganisaties?* van Marcel Wanrooy, werkzaam in de Adviesgroep Bestuur en Toezicht van adviesbureau GITP.

Dat wil niet zeggen dat de tijd helemaal stilstaat. Discussies binnen kantoren gaan over de vraag of er parttime of fulltime bestuurders moeten zijn – de meerderheid kiest overigens voor parttime bestuurders. Ook de kantoordirecteur

is een punt van discussie. Zo'n beetje alle kantoren kennen zo'n figuur, maar zijn rol is niet overal dezelfde. 'Hoewel hij deel uitmaakt van het bestuur, heeft hij doorgaans niet het gezag van een advocaat. Hij is immers geen partner

én geen vakgenoot en dat maakt zijn positie niet altijd even helder.' Wel heeft Wanrooy geconstateerd dat de positie van de kantoordirecteur in de loop der jaren iets is versterkt.

Toch ziet Wanrooy enkele verschuivingen bij de zestien advocatenkantoren die hij onderzocht. 'Steeds meer kantoren hebben naast equity partners ook salary partners of counsels, die zijn er nu in de helft van de kantoren. Verder komt

een milde vorm van prestatieafhankelijke winstdeling op.' Was die prestatiegerelateerde winstdeling tien jaar geleden al ingevoerd bij twee van de zestien kantoren, nu is dat al bij de helft het geval. Verder valt op dat een externe Raad van Advies vaak wordt bediscussieerd maar nog steeds in vrijwel geen enkel kantoor voorkomt.

Hoewel het erop lijkt dat het maatschapsmodel sterk is, vindt Wanrooy dat het huidige bestuursmodel zich beter moet aanpassen aan de veranderende omgeving. 'In de toekomst zullen advocatenkantoren slagvaardiger moeten gaan werken. Dat betekent dat het bestuur een sterker mandaat zal moeten krijgen en dat ook de positie van de kantoordirecteur steviger zal moeten worden. Alleen zo kunnen ze effectiever sturen.'

ADVOCATENBLAD.NL

VERHOREN Het door justitie verstrekken van beelden van politieverhoren aan een televisiezender is onrechtmatig. Dat schrijft Bart Nooitgedagt, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten in een brief van 17 november aan het College van procureurs-generaal. Hij schreef de brief naar aanleiding van door het OM vrijgegeven beelden van politieverhoren die door televisiezender SBS zijn uitgezonden.

MH17 Een kernteam van zes gespecialiseerde advocaten gaat de nabestaanden van de ramp met de MH17 bijstaan. Dat heeft de Raad voor Rechtsbijstand afgesproken met de specialisatievereniging LSA en ASP. De zes advocaten zijn Veeru Mewa, Evert Wytéma, Peter Langstraat, Maya Spetter, Sander de Lang en Antoinette Collignon.

MH17 (2) De Amsterdamse letselschadeadvocaat John Beer onderzoekt samen met Amerikaanse collega's of hij ook anderen dan de luchtvaartmaatschappij Malaysia Airlines aansprakelijk kan stellen voor de ramp met de MH17 in Oekraïne. Beer heeft het Amerikaanse advocatenkantoor Kreindler & Kreindler ingeschakeld, dat de nabestaanden bijstond van de Lockerbie-aanslag in 1988.

HERZIENING STRAFRECHT Bij het maken van de plannen voor het project 'Modernisering Wetboek van Strafvordering' is te weinig aandacht voor de werkelijke problemen van een stroperige rechtspleging en de mogelijkheden tot het wegnemen daarvan. Dat is een van de conclusies van de adviescommissie strafrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Kernteam advocaten voor nabestaanden MH17

RECHTSBIJSTAND De PvdA ziet voor de advocatuur nog wel een rol weggelegd als zogenaamde poortwachter in het nieuwe stelsel voor gesubsidieerde rechtsbijstand. De regeringspartij verschilt op dat punt van mening met WD-staatssecretaris Fred Teeven, volgens wie de rol van poortwachter vervuld kan worden door juridisch medewerkers van het Juridisch Loket die geen advocaten zijn.

BALANS 49 procent van advocaten die tussen 2007 en 2014 beëdigd is, vindt de werkdruk op kantoor hoog. Vijf procent van die groep vindt die zelfs te hoog. De balans tussen werk en privé is in orde volgens 52 procent van de jonge advocaten. Dit blijkt uit de jaarlijkse enquête naar welbevinden onder advocaten met nul tot zeven jaar ervaring, die de Stichting Jonge Balie afnam in samenwerking met verzekeraar Movir.

SPREEKRECHT Gebruikmaking van het spreekrecht door slachtoffers leidt niet per definitie tot schending van het proportionaliteitsbeginsel. Dit blijkt uit de dissertatie van psycholoog Kim Lens over de effecten van het spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden in de rechtbank. Lens promoveerde op 29 oktober aan Tilburg University.

> Lees meer op advocatenblad.nl en
abonneer u op de nieuwsbrief

December
2014

CITAAT

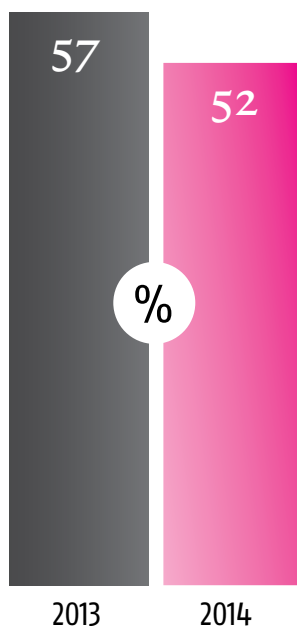
“
Ik kan gewoon
meer dan
boeven jagen
”

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) stelt dat hij in zijn jaren als staatssecretaris is gegroeid (*Elsevier*, 15 november).

CIJFERS

Hoge werkdruk

Deel jonge advocaten dat tevreden is over balans tussen werk en privé daalt.

COLUMN

Matthijs Kaaks

Zwientje tik-wet

W ordt de Zwarte Piet-wet een eerste stap naar de volledige codificatie van de Nederlandse folklore?

De juridische definitie van Zwarte Piet moet volgens de PVV voorkomen dat de Sinterklaas-traditie, en daarmee onze Hollandse identiteit, wordt aangetast. Het behoud van de uiterlijke kenmerken van de knecht van onze goede Sint staat daarbij centraal: *‘Een Zwarte Piet heeft een egaal zwart of donkerbruin gezicht, rood geverfde lippen, zwart krulhaar en goudkleurige oorbellen, en is gekleed in een fluweelachtig pak met pofbroek en draagt een hoofddeksel met een gekleurde veer.’*

Uniek is het niet. In Spanje is vorig jaar een wet aangenomen die moet voorkomen dat het stierenvechten bezwijkt onder de druk van dierenactivisten.

Bedreigde en omstreden tradities worden als immaterieel cultureel erfgoed geregistreerd, zoals het carbid-schieten in de Achterhoek dat inmiddels ook in lokale wetgeving is verankerd. Op oudejaarsdag dienen een ‘melkbus van maximaal veertig liter’ en een slappe voetbal te worden gebruikt.

Traditioneel volksvermaak wordt fel verdedigd en dat is van alle tijden.

Veel folklorie is door toedoen van de overheid namelijk in de loop der jaren de kop ingedrukt. Rond 1850 werd in Nederland het katknuppelen, ganssabelen, dwergwerpen en palingtrekken verboden. Dat waren sinds de middeleeuwen razend populaire volksspelen.

In de Amsterdamse Jordaan ontstond in 1886 een gewelddadige volksopstand

toen de politie de levende palingen wilde bevrijden die boven de Lindengracht klaarhingen voor het inmiddels illegale spel. Zo’n honderd jaar later boog de Hoge Raad zich over het ganstrekken dat in Limburg jaarlijks met carnaval in ere werd gehouden, vroeger met levende, tegenwoordig met dode ganzen.

De dierenbescherming vorderde vergeefs een verbod (NJ 1987, 458). Vastelaovesvereniging De Zawpense trok in 1987 nog aan het langste eind. Annotator Van de Grinten verzochtte onder het arrest: ‘Is het ganstrekken “behoorlijk”? Naar mijn smaak is het een degoutant gebeuren. Het zou bij mij geen bedenkking ontmoeten, indien de wetgever dit volksvermaak zou verbieden.’

Vijftientig jaar later is het zover. Per 1 juli 2014 is het ganstrekken verleden tijd geworden na een succesvolle lobby van de Partij voor de Dieren. Misschien dat Dion Graus zich over zijn dierenliefde weet heen te zetten om dit stukje ‘Limburgse cultuur’ nog te redden met behulp van een passend herstelwetje. De PVV krijgt het wel druk want behalve het ganstrekken ligt ook het Sallandse zwientje tikken onder vuur. Een mooie juridische regeling voor deze eerlijke boerse traditie, met wettelijke vastlegging van varkensmaat, blinddoek, modderpoel en spelregels zal het zwientje tikken kunnen behouden voor toekomstige generaties.

Zonder zwientje tikken is de Hollandse identiteit immers niet meer wat het was.

ONS TRAININGSAANBOD:

INTERVISIE

Voorjaar 2015, Amsterdam

Intervisie is een manier om met collega's of vakgenoten te leren van vragen, problemen en successen uit de dagelijkse werkwijze. De inzet is dat dit leidt tot verdieping van kennis, inzicht en vaardigheden en aldus tot effectiever professioneel gedrag. Maar hoe maakt u van intervisiebijeenkomsten een succes? Wanneer is het een meerwaarde voor uw praktijk? In deze training kunt u ervaren wat intervisie voor u kan betekenen. U ontdekt niet alleen de doelen die u met intervisie kunt bereiken, maar ook wat er nodig is aan persoonlijke inzet om intervisie te laten slagen.

BEROEPSOPLEIDING TOT ADR SPECIALIST/LEGAL MEDIATOR

Start voorjaar 2015, Amsterdam

Met de beroepsopleiding van het Amsterdams ADR Instituut kiest u voor een brede opleiding waarin u wordt geschoold in onderhandelen, mediation en partijbegeleiding. Naast theorie en het aanleren van praktische vaardigheden besteden wij veel aandacht aan de ontwikkeling van uw attitude in het omgaan met conflicten. 21 daagse allround Beroepsopleiding. Academisch werkniveau met minimaal 5 jaar werkervaring.

het
amsterdams
adr instituut

Voor meer informatie
en inschrijving:

Telefoon: 020-525 37 49
E-mail: adr-fdr@uva.nl
www.adrinstituut.nl

KB
kb-mappen.nl

de Trias dossiermap

gratis proefmap?
kb-mappen.nl
of bel 0252-241300

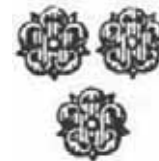
- 6 cm. CAPACITEIT
- 12 KLEUREN
- ELASTIEK
- ONVERSLIJTBAAR

info@kb-mappen.nl
www.kb-mappen.nl

mr H.L. van Lookeren Campagne cassatieadvocaat

- cassatie-quick scan (eisend en verwerend)
 - cassatieadvies (uitgebreid, eisend en verwerend)
 - second opinions (eisend en verwerend)
 - cassatieprocedures (eisend en verwerend)
- uiteraard in overleg met de zaaksadvocaat
ook op toevoegingsbasis, waar mogelijk!

Postbus 91472
2509 EB Den Haag
tel: (070) 383.67.80, fax: (070) 385.52.77
info@hlvanlookeren.demon.nl
http://www.advocatenkantoorvlc.nl/

Uitnodiging lezing Mensenrechten

Internationale bescherming van mensenrechten
een mislukte exercitie?

Prof. mr. B.E.G. (Egbert) Myjer

Maandag 15 december 2014 + Start: 17.30 uur +
Einde: ± 21.00 uur + Lezing 1 uur, (mogelijkheid
1 opleidingspunt) aansluitend diner + Kosten:
€ 50,- ex btw + Locatie: De Effenaar, Dommelstraat 2,
Eindhoven + <5 min. Loopafstand van het station! +
Aanmelden: ivb@viadicte.nl

marquant
advocaten

Onze praktijk groeit. Daarom zijn wij op zoek naar een:

gevorderd advocaat-stagiaire / beginnend advocaat-medewerker
(0,8 – 1 fte)

Wij zoeken een initiatiefrijke, sociale en ambitieuze collega met een scherp
analytisch vermogen.

Kijk voor meer informatie over de vacature op: www.marquantadvocaten.nl.

Reacties, voorzien van motivatie en cv, kunnen tot 16 december 2014 worden
toegezonden aan:

mr. P.H.J. Nij Bijvank
Stelling 8
7773 ND Hardenberg

E: nijbijvank@marquantadvocaten.nl
T: 0523-280220
I: www.marquantadvocaten.nl

INTUSSEN OP HET BINNENHOF

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en nieuwe wetten.

Marian Verburgh

RECHTSBIJSTAND

STATUS Eenieder kan tot 14 december 2014 via internetconsultatie.nl reageren op het conceptwetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechtsbijstand en enige andere wetten in verband met vernieuwingen in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand (Wet stelselvernieuwing rechtsbijstand).

INHOUD Dit eerder aangekondigde wetsvoorstel bevat nieuwe maatregelen om de kosten van rechtsbijstand beter te 'beheersen'. In de voorgestelde eerstelijnsvoorziening (het huidige Juridisch Loket) bepaalt een poortwachter of toevoeging van een advocaat nodig is. Hij kan ook beslissen dat een geschil buiten de rechter om opgelost kan worden. Staatssecretaris Teeven wil die selectie aan de poort overlaten aan juridische professionals die geen advocaat zijn. Deze 'medewerker van de eerstelijnsvoorziening' zal ook worden belast met het verlenen van rechtsbijstand op het spreekuur. Verder introduceert het wetsvoorstel voor rechtzoekenden in echtscheidingszaken een verplichting tot terugbetaling van de toevoeging als het gezinsinkomen uiteindelijk hoog genoeg is. Een andere kostenbesparende maatregel is het beperken van de ambtshalve toevoeging in strafzaken.

Behalve in de memorie van toelichting heeft de staatssecretaris zijn plannen toegelicht in een aantal brieven aan Tweede respectievelijk Eerste Kamer van 4 november 2014 (31 753, nr. 89).

De regering wil met de operatie Stelselvernieuwing Rechtsbijstand per 2018 een structurele bezuiniging van € 85,1 miljoen realiseren. Dat bedrag is

opgebouwd uit de besparingen als gevolg van dit wetsvoorstel, Algemene Maatregelen van Bestuur, een eventueel nader wetsvoorstel en van maatregelen waarvoor geen wetgeving nodig is.

Een van die Algemene Maatregelen van Bestuur is het 'Besluit houdende wijziging van het Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand en het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 in verband met de invoering van enige maatregelen in het kader van de stelselvernieuwing gesubsidieerde rechtsbijstand' (kortweg BSR 1 – zie *Intussen op het Binnenhof* in *Advocatenblad* 2014-6, p. 7) dat per 1 januari 2015 van kracht zou moeten worden. Het is nog onderwerp van discussie in het parlement en bevat de volgende maatregelen:

1. herijking enkele strafrechtelijke forfaitaire vergoedingen;
2. verlaging vergoedingen in bewerkelijke strafzaken;
3. tijdelijke uitschakeling van verschillende jaarlijkse indexerings;
4. generieke verlaging basisvergoeding rechtsbijstandsverleners, eerste tranche.

De Eerste Kamer hield op 24 november een deskundigenbijeenkomst over de bezuinigingen op de rechtshulp en de toegang tot de rechter, waar onder meer de landelijk deken sprak (EK 34000, E).

IN WERKING Wetsvoorstel: beoogd 1 januari 2016.

BRONBESCHERMING IN STRAFZAKEN

STATUS Wetsvoorstel 34 032 (Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot vastlegging van het recht op bronbescherming bij vrije nieuwsgaring (bronbescherming in strafzaken)) is op 17 september ingediend bij de Tweede Kamer.

INHOUD Het recht van journalisten (en andere publicisten) om hun bron te beschermen wordt wettelijk vastgelegd. Zij hoeven als getuige in een strafzaak geen vragen te beantwoorden over de identiteit van hun bron, behalve als daardoor aan

een zwaarder wegend maatschappelijk belang onevenredig grote schade zou worden toegebracht. De rechter bepaalt uiteindelijk of het beroep op bronbescherming terecht was. Voor de toepassing van strafvorderlijke dwangmiddelen tegen journalisten is voortaan een voorafgaande machtiging van de rechter-commissaris vereist.

De wetswijziging is mede het gevolg van een aantal arresten van het EHRM (nrs. 64752/01, 38224/03 en 39315/06).

IN WERKING Beoogd 1 juli 2015.

NIEUWE GERECHTSDEURWAARDERSWET

STATUS Wetsvoorstel 34 047 (wijziging van de Gerechtsdeurwaarderswet in verband met de evaluatie van het functioneren van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders, alsmede de regeling van enkele andere onderwerpen in die wet) is op 1 oktober ingediend bij de Tweede Kamer.

INHOUD Nieuwe regels over wie als gerechtsdeurwaarder mag optreden en een sterker toezicht. Doel: meer kwaliteit in de uitoefening van het ambt. De onafhankelijkheid ten opzichte van klanten wordt bevorderd en de praktijk van het op freelancebasis werken door toegevoegd gerechtsdeurwaarders wordt onmogelijk gemaakt. Verder komt er een openbaar register voor gerechtsdeurwaarders, zodat iedereen kan nagaan of ambtshandelingen bevoegd zijn verricht. Ook de nevenbetrokkenen van gerechtsdeurwaarders staan daarin. Het Bureau Financieel Toezicht oefent straks integraal, dus niet meer slechts financieel, toezicht uit. Bij een ernstig vermoeden van klachtwaardig handelen kunnen, naast de minister van Veiligheid en Justitie, in de toekomst ook het bestuur van de KBVG en het Bureau Financieel Toezicht de tuchtrechter vragen de betrokken gerechtsdeurwaarder direct te schorsen.

IN WERKING Beoogd 1 juli 2015.

advertentie

Laat ons vaststellen of uw waarheid ook de werkelijkheid is.

Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. is ervaren specialist in forensic accounting en forensic IT. Wij maken actief gebruik van de kennis en expertise uit het netwerk van Grant Thornton International, gevestigd in ruim 120 landen. Wilt u meer weten? Kijk op www.gt.nl/fis

Neem contact op met één van onze forensisch specialisten:

Peter Schimmel: T 088 - 676 94 17

Mark Hoekstra: T 088 - 676 94 33

E gtfis@gt.nl

Grant Thornton

An instinct for growth™

Wij zijn jonge en enthousiaste advocaten met een sterk groeiende incasso-praktijk in Rotterdam. Wij onderscheiden ons door onze persoonlijke benadering en de hoge kwaliteit van onze dienstverlening op incassogebied. Het dagelijkse werk is afwisselend door de sterke focus op het MKB.

Jij bent een enthousiaste advocaat-medewerker met minimaal 5 jaar ervaring in de commerciële advocatuur. Je bent analytisch en vakinhoudelijk sterk en in staat om zelfstandig een incasso-praktijk te voeren. Uiteraard ben je communicatief vaardig en prettig in de omgang richting collega's en cliënten. Je vindt het leuk om op persoonlijke wijze het contact met cliënten te onderhouden en te intensiveren.

Wij bieden jou een afwisselende en uitdagende functie met een prettige werksfeer in een informele omgeving. Verder bieden wij voldoende ruimte voor ontwikkeling, zowel qua vakinhoud als qua carrière. Tot slot bieden wij jou een goed salaris in combinatie met een aantrekkelijke bonusregeling.

Meer weten? Kijk op www.e-legal-incasso-advocaten.nl

KORTMAN ADVOCATEN

zoekt

advocaten

om op zelfstandige basis / in maatschapsverband
ons team te versterken

Wij bieden:

- Een lang bestaand kantoor met naamsbekendheid in Den Haag en omgeving
- Flexibele samenwerkingsvormen
- Volledige kantoorondersteuning
- Specialisten op verschillende rechtsgebieden
- Een prettige werkomgeving

Wij vragen:

Iemand die hecht aan het voeren van een zelfstandige praktijk, maar wel wil werken in een collegiale sfeer, gebruikmakend van elkaars kennis en ervaring.

Neem voor meer informatie contact op met Els Vermeer-Wartna
telefoon: 070 302 4030
e-mail: vermeer@kortmanadvocaten.nl
of kijk op www.kortmanadvocaten.nl

Online een cursus strafrecht volgen. En tijd overhouden om een kiekendief te spotten.

Thuis online het beste postacademisch juridisch onderwijs volgen. Met Amsterdam Law Academy. Waar online colleges worden gegeven door topdocenten van de UvA en de VU. Van Arbeidsrecht tot Strafrecht.

Laat u verrassen en kijk snel op amsterdamlawacademy.nl

AMSTERDAM
LAW
ACADEMY

POWERED BY:

GEZIEN

De nieuwe Corstens

Kennis over de rechtsstaat komt niet meegeleverd met de genenpoel; het moet geleerd worden. Daarom schreef oud-president van de Hoge Raad Geert Corstens in samenwerking met Reindert Kuiper *De rechtsstaat moet je leren* (Prometheus).

Vraag een Amerikaan of hij een jurylid van *American Idol* kan opnoemen: twee derde zal een correct antwoord geven. Maar vraag naar de naam van de voorzitter van het Hooggerechtshof en slechts vijftien procent heeft het goed. Slechts een derde van de Amerikanen kan de drie staatsmachten opnoemen. Dergelijk onderzoek heeft in Nederland niet plaatsgevonden, maar scheidend president van de Hoge Raad Geert Corstens (op 1 november trad hij af) kan alleen maar hopen dat het hier beter gesteld is met de rechtsstatelijke kennis. Het vormde in elk geval de aanleiding om een boek te schrijven over wat een rechter nu precies doet in een rechtsstaat.

Velen kennen de auteur van het standaardwerk over formeel strafprocesrecht dat nog steeds wordt aangehaald met zijn naam. Deze nieuwe Corstens is een aanzienlijk dunner en leesbaarder boek. De oud-president geeft zijn beschouwingen op wat een rechtsstaat is en de rol van de rechter daarin. Daarnaast gaat hij in op de verhoudingen tussen de rechter en de 'ketenpartners': de uitvoerende macht, de wetgever, de samenleving. Pijnlijke affaires zoals de meppende rechter en de dwalingen rond Lucia de B. schuwt Corstens niet in het hoofdstuk over waarborgen van kwaliteit.

Gelardeerd met eigentijdse voorbeelden is dit boek levendiger dan menig werk over rechtsstatelijke beginzelen. Voor doorgewinterde juristen zal de materie af en toe aan de basale kant zijn; zij zullen soms constateren dat een hoofdstuk ophoudt als het net interessant begint te worden. Voor rechtenstudenten, beginnende hoeders van de rechtsstaat en leken past dit boek goed op de literatuurlijst.

Nathalie Gloudemans-Voogd

Juridische marketing-machine

Met Rechtblog.nl, een blogportal voor consumenten, kunnen advocaten nieuwe cliënten bereiken.

Initiatiefnemer Selwyn Donia noemt Rechtblog een 'marketingmachine' die de advocatuur toegankelijker moet maken voor consumenten. Publicatie van hun teksten op Rechtblog (vijfhonderd unieke bezoekers per dag) kan nuttig zijn voor de deelnemende advocaten. Artikelen die ze voor hun eigen site schrijven, bereiken met doorplaatsing op deze site namelijk een ander publiek dan de vaste clientèle. Door het handig inzetten van SEO (zoekmachine-optimalisatie) is Rechtblog goed vindbaar voor consumenten met een juridische vraag. Dat moet uiteindelijk leiden tot meer bezoekers aan de websites van de deelnemende kantoren. De lachende derde is de naar juridische informatie zoekende ondernemer of consument, want die heeft er met Rechtblog een handige verzameling juridische informatie bij.

Erik Jan Bolsius

Onorthodox

Jongensstreken in *Mr. Hiddema. Strafpleiter, dandy, dwarsligger* (Meulenhoff, 2014)

Theo Hiddema is *one of a kind*. Of liever, 'hij is me er eentje'. Zijn biografie is vanwege Hiddema's unieke *tone of voice* dan ook in de ik-vorm geschreven. Als nakomeling in een Fries gezin met een groot boerenbedrijf, waar vader altijd in pak loopt, wordt de nog jonge Theo al snel naar kostschool gedirigeerd. Het kan hem niet in het gareel krijgen. Hij blijkt een laatbloeiër. Na een soepel doorlopen studie rechten wordt hij aangenomen bij Max Moszkowicz.

Onder Moszkowicz' patronaat groeit Hiddema in de strafrechtwereld uit tot een concurrent van zijn oude leermeester. Het zet de verhoudingen behoorlijk op scherp. Het boek leest vlot en bevat sappige verhalen, jongensstreken zo je wilt, over zijn soms onorthodoxe methodes, over zijn (ex-)vakcollegae en (oud-)cliënten, over bekende Limburgse zaken en nog veel meer.

Iris Böhm

De nieuwste juridische boeken voor u op een rij

ARBEIDSRECHT & AMBTENARENRECHT

- Tekst & Commentaar Socialezekerheidsrecht
- Tekst & Commentaar Arbeidsrecht
- Arbeidsovereenkomstenrecht
- Arbeidswetgeving

BESTUURSRECHT

- Tekst & Commentaar Ruimtelijk bestuursrecht
- Hoofdstukken van bestuursrecht
- 50 vragen over erfpacht
- Vormfouten 2014
- Klachtrecht en ombudsman
- Vastgoedwetgeving
- Tekstuitgave Algemene wet bestuursrecht - Editie 2014-2015
- Horecawetgeving in de praktijk - Editie 2014

BURGERLIJK RECHT

- Parlementaire geschiedenis Arbitragewet 2014
- Tekst & Commentaar Huurrecht
- Kort begrip van het intellectuele eigendomsrecht
- Tekst & Commentaar Erfrecht civiel en fiscaal
- Tekst & Commentaar Personen- en familierecht
- Asser 2-I* De rechtspersoon
- Asser 7-X Onbenoemde overeenkomsten
- Asser 10-III Internationaal vermogensrecht
- Asser Algemeen deel ****
- Asser 7-IV Opdracht
- Verzekeringsrecht
- Het hedendaagse personen- en familierecht
- Verbintenissenrecht algemeen
- Compendium van het Nederlands vermogensrecht
- Hoofdpijnen in het huurrecht
- De zaakwaarnemer

ONDERNEMINGSPRAKTIJK

- Tekst & Commentaar Mededingingswet
- Tekst & Commentaar Ondernemingsrecht
- Tekst & Commentaar Insolventierecht
- Compliance in het financieel toezichtrecht
- Wet op het financieel toezicht Tekst & Toelichting
- Wet op het financieel toezicht - Lagere Regelgeving Tekst & Toelichting
- Rechtspersonen - Editie 2014-2015
- Insolventierecht
- Arresten insolventierecht

POLITIE

- Zakboek Proces-verbaal en Bewijsrecht - Editie 2015-2016
- Zakboek Strafvordering voor de Hulpofficier van Justitie - Editie 2015
- Zakboek Strafvordering voor de algemeen en buitengewoon opsporingsambtenaar - Editie 2015
- Zakboek Strafrecht voor de Politie - Editie 2015
- Zakboek Wetteksten voor de Hulpofficier van Justitie - Editie 2015
- Zakboek Wetteksten voor de algemeen en buitengewoon opsporingsambtenaar - Editie 2015
- De organisatie van de Nationale Politie

STRAFRECHT

- Tekst & Commentaar Strafrecht
- Het Nederlands strafprocesrecht
- Gezondheidsstrafrecht
- Handboek Uitleverings- en overleveringsrecht

Meer informatie of bestellen?

Ga voor deze en meer nieuwe juridische uitgaven naar www.kluwer.nl/nieuwejuridischeboeken

Kluwer

a Wolters Kluwer business

GRATIS VERZENDING!

A

December
2014

TER ZITTING

Rooms

De officier maait het gras weg.

Lars Kuipers

Op het moment dat de rechter je vraagt om in je pleidooi niet te veel aandacht te besteden aan punt 1 van de tenlastelegging, weet je dat de buit binnen is. En juist dat is wat er gebeurt bij de meervoudige kamer in Amsterdam, waar mijnheer L. terechtstaat voor poging tot doodslag.

Tien jaar al woont hij in de hoofdstad boven een dönerzaak. Maar het liep uit de hand toen de ondernemer via de achterdeur aan nachtelijke bezorging ging doen. 's Nachts doorwerken, dichtslaande ovens en deuren, af- en aanrijden van scooters, de geluidshinder maakte hem gek, vertelt mijnheer L.

Op 26 januari sloegen bij hem de stoppen door. Drie huilbuien had hij al gehad die nacht, de politie gebeld, maar te horen gekregen dat ze niks konden doen. Toen was bij op het balkon gaan staan en begon hij pannen naar beneden te gooien. Alles om aandacht te trekken, zo veel mogelijk lawaai te maken en hopen dat de burens de politie zouden bellen. Hij kreeg ook een boompje te pakken, gooide dat over de balustrade. Er sneuvelde een lichtbak. Opgefokt liep mijnheer L. naar beneden en stapte in zijn bestelbus. Hij wilde weg.

Om de hoek kwam een scooter van de bezorgservice aanrijden. Mijnheer L. die juist zijn parkeerplek af reed, zette zijn bus tegen de stoepwand.

Over wat er toen precies gebeurde, verschillen de lezingen. Heeft de scooter het busje geraakt? Uit het dossier zou je het kunnen halen, maar een echt duidelijk verhaal is het niet, vinden de rechters, zonder duidelijk gedocumenteerde schade en letsel. Mijnheer L. houdt in elk geval bij hoog en bij laag vol dat het

niet zo is. 'De jongen met die scooter heeft denk ik twee seconden stilgestaan en toen heeft hij zich laten vallen.'

'Ik moet toch wel opmerken dat ik dit een wat mager dossier vind bij de zware beschuldiging van poging tot doodslag,' zegt de rechter.

'Dat kan ik niet helemaal ontkennen,' beaamt de officier van justitie.

De officier van justitie laat er geen twijfel over bestaan wat ze van de zaak vindt. 'Voor de poging tot doodslag vraag ik om vrijspraak. Er blijkt onvoldoende van opzet om iemand van het leven te beroven of zwaar lichamenlijk letsel toe te brengen. Er zijn te veel onduidelijkheden.'

'Maar vooral,' zegt ze, 'deze zaak hoort eigenlijk niet echt in het strafrecht thuis. De oplossing van deze kwestie komt niet tot stand in deze rechtszaal. Er zullen andere dingen moeten gebeuren. Deze ondernemer runt zijn zaak met een vergunning. Daar hoort bij dat er dan iets meer lawaai is. Ik mag ervan uitgaan dat het stadsdeel dat heeft afgewogen en handhaaft. Ik denk dat het voor meneer goed zou zijn om professionele begeleiding te zoeken. Of hij dat doet, is zijn zaak, maar ik wil het hem wel meegeven.'

De rechter vraagt aan de advocaat of hij niet te lang wil stilstaan bij die poging tot doodslag.

'Toen ik 35 jaar geleden mijn eerste pleidooi hield, aan de Prinsengracht nog, maaide de officier mij het gras voor de voeten vandaan,' zegt de advocaat, die zich op van alles had voorbereid.

De rechtbank oordeelt vrijspraak. 'Ze zijn nog roomser dan de paus,' mompelt de advocaat terwijl hij de zaal uit loopt, en zijn mondhoeken neigen een stukje naar boven.

Meer weten? Lees een langere versie van dit rechtbankverslag op advocatenblad.nl.

AGENDA

ACTUALITEITEN FORMEEL EN MATERIEEL STRAFRECHT

Advocatenblad en Sdu organiseren op maandag 1 december 2014 in Hotel Breukelen de Kroniekendag: actualiteiten formeel en materieel strafrecht (5 PO). De inhoud wordt verzorgd door Cleerdin & Hamer Advocaten uit Amsterdam. Zij verzorgen ook de strafrechtchroniek van het *Advocatenblad*. Deelnemers krijgen op deze dag een overzicht van relevante uitspraken en recente ontwikkelingen voor hun procespraktijk. De kosten bedragen 675 euro (ex. btw). Meer informatie en aanmelding op sdujuridischeopleidingen.nl.

TOEKOMST VAN DE RECHTSSTAAT

Tilburg University organiseert met ondersteuning van het vfonds een evenement over vernieuwing van onze rechtsstaat en de Grondwet. Vijfzeventig studenten en young professionals gaan als ambassadeur de uitdaging van de vernieuwing van de rechtsstaat aan, samen met twaalf gerenommeerde experts die daar ieder een voorzet voor doen in een korte pitch. Ook wordt samen met de Universiteit Leiden de Grondwetwiki gelanceerd: een wiki met de Grondwet die online door iedereen herschreven kan worden. Plaats: Eerste Kamer, Binnenhof 22, Den Haag. Datum: 4 december 2014 vanaf 11.00 tot 17.30 uur. Meer informatie en aanmelding op event.
nederlandrechtsstaat.nl.

ARBITRAGE- EN MEDIATIONCONFERENTIE

Op 26 en 27 januari 2015 heeft in het Vredespaleis in Den Haag de vierde conferentie plaats van het Panel of Recognised International Market Experts in Finance (P.R.I.M.E. Finance). Op het programma staan onder meer voordrachten over Libor, staatsschulden en financiële arbitrage. De conferentie is bedoeld voor advocaten, investeerders, bankiers en beleidsmakers die geïnteresseerd zijn in internationale geschillenbeslechting. Aanmelden is verplicht. Eén dag deelnemen kost 450 euro (ex. btw); beide dagen kosten 795 euro. Meer informatie vindt u op primefinancedisputes.org.

ÇHD-advocaten demonstreren op de stoep van rechtbank Istanboel

Tombola van het Turkse recht

De massaprocessen tegen advocaten in Turkije bereikten vorige week een nieuwe fase. De verdachte advocaten vroegen de rechtbank de zaak voor te leggen aan het Turkse Constitutionele Hof. De rechter weigerde en verdaagde de zaak. 'In de tussentijd kan er politiek van alles gebeuren waardoor alles ineens weer anders ligt.'

Tatiana Scheltema in Istanboel

Tussen de tientallen advocaten die, gehuld in zwarte toga's met groene revers en parmantig opstaande roodsatijnen kraag, hun plaats bij de verdediging innemen, valt een advocaat zonder toga direct op. 'Waarom hebt u geen toga aan?' vraagt de rechter in de Istanboelse rechtbank streng. 'Ze waren op,' antwoordt ze. Gelach en gejoel in de zaal.

Het is het enige luchtige, om niet te zeggen tragikomische moment tijdens de zoveelste zitting in het massaproces tegen zesenvertig Turks-Koerdische advocaten. Allemaal werkten ze op enig moment voor Abdullah Öcalan, de tot levenslang veroordeelde leider van de Koerdische Arbeiderspartij PKK. Acht advocaten van het Istanboelse strafkantoor Asrin Hukuk Bürosu worden beschuldigd van leidinggeven aan de Vereniging van Koerdische Gemeenschappen (KCK), volgens de regering van premier Tayyip Erdoğan de (verboden) stedelijke tak van de PKK. Ook zouden

ze instructies van Öcalan uit zijn cel hebben overgebracht aan zijn achterban en zo medeplichtig zijn aan terroristische aanslagen waarbij honderden doden en gewonden vielen. Nog eens achtendertig advocaten worden verdacht van het lidmaatschap van de KCK. Op deze misdrijven staan straffen van vijf tot vijftig jaar.

Een paar dagen voor de zitting gaan de Nederlandse vertegenwoordigers van Lawyers for Lawyers en Fair Trial Watch bij Asrin Hukuk Bürosu, het kantoor dat Öcalan bijstond tijdens diens proces, op bezoek. De advocaten van Asrin Hukuk Bürosu zaten het langst van allemaal in voorarrest; ruim twee jaar. De Nederlanders maken al sinds 2012 (in wisselende samenstelling) deel uit van een internationaal consortium van advocaten dat het KCK-proces monitort, maar hebben de beklaagde advocaten tot nu toe alleen van veraf in de rechtszaal gezien.

Advocaat Cengiz Çiçek kwam als één van de laatste in maart van dit jaar

vrij. 'Dat je me niet herkent is omdat ik sindsdien twintig kilo ben aangekomen,' grinnikt Çiçek, een stevige Koerdische man met snor. 'De eerste acht maanden hadden we geen idee waarvan we werden verdacht,' vult zijn collega Enram Emekçi aan. 'Onze advocaten kregen we nauwelijks te zien. We zaten verdeeld over negen drukbevolkte cellen, en communiceerden met elkaar door met een hoge stem te praten – zodat het opviel – of door propjes papier naar elkaar te gooien.'

Afrekening

De advocaten steken hun sympathie voor de Koerdische zaak niet onder stoelen of banken, maar vinden dat ze worden vervolgd vanwege het uitoefenen van hun beroep. Het proces is een afrekening van premier Tayyip Erdoğan met zijn politieke tegenstanders, zeggen ze, en rechters kijken hoe de politieke wind staat. Çiçek: 'We worden zwaar gecriminaliseerd.' De zaak wordt vol-

Proceswaarnemers voor de rechtbank Istanboel

Bij de rechtbank: ME

Persco ÇHD-advocaten

gens hem door de media, die vrijwel volledig in handen zijn van Erdogans partij de AKP, gepolitiseerd. ‘Stukken uit het dossier werden meteen gelekt naar de pers, er werd een enorm circus van gemaakt zodat iedereen dacht: die zijn schuldig. Het beeld werd geschetst dat als je een politieke verdediging voert, je kunt worden vereenzelvigd met je cliënt. Maar juist daar ligt de scheidslijn tussen een democratische rechtsstaat en een totalitair regime.’

Toch hebben sommige vervolgte advocaten de scheidslijn tussen politiek en recht ook niet altijd even helder voor de geest. Vorig jaar werden nóg eens vijftien advocaten gearresteerd, die allemaal lid zijn van de ÇHD, een groep sociale advocaten die het marxistisch-leninistisch gedachtegoed met verve aanhangt. Ook dit proces wordt door de internationale waarnemers gemonitord.

Over steun aan de ÇHD-advocaten hebben de Nederlandse proceswaarnemers gemengde gevoelens: ze willen niet worden meegezogen in de politieke agenda van de ÇHD. Wat de meeste internationale waarnemers niet weten maar zij wél, is dat één van de vervolgte ÇHD-advocaten deze zomer met ruzie bij de organisatie vertrok. Kort erna werd een aanslag op hem gepleegd: hij werd door vijf man beschoten en redde zichzelf ternauwernood door een winkel in te vluchten. De aanslag werd opgeëist door een militant-linkse organisatie. Het gerommel binnen de ÇHD heeft ervoor gezorgd dat tientallen advocaten hun lidmaatschap opzegden.

De kwestie ligt de advocaten zuur op de maag. ‘s Avonds in het hotel ontspint zich een discussie: kun je een organisatie die haar ex-medewerkers belaaft of dat schijnbaar goedkeurt, wel steunen?

Moet er, in overleg met de andere proceswaarnemers, een standpunt worden ingenomen? Of er vooral verre van blijven- in de kern van de zaak gaat het immers om een interne kantoorruzie? Advocaat Dündar Gürses is duidelijk. ‘Ik ben hier om een politiek gemotiveerd proces te monitoren tegen advocaten die vanwege hun beroepsuitoefening worden vervolgd. Om te kijken: wat gebeurt daar bij die zitting? Gaat dat wel goed? En om te laten merken dat ik dat afkeur, dat dat in een democratische rechtsstaat niet hoort.’

De sfeer bij de dogmatische marxistisch-leninistische ÇHD is overigens nauwelijks gezellig te noemen, bij de KCK-advocaten en hun verdedigers des te meer. Ze zijn dolblij met de komst van de internationale waarnemers. De avond voor hun zitting trakteren ze op een overvloedig diner met *mezes* en veel wijn. Ze zijn uitbundig.

Aanvankelijk werden alle politiek getinte zaken door speciale rechtbanken behandeld. Klachten over illegale bewijsgaring en corruptie leidden ertoe dat deze rechtbanken vorig jaar werden opgeheven, waarna de zaken werden overgeheveld naar de ‘gewone’ rechtbank. Die zou de zaken voortzetten waar de speciale rechtbanken waren gestopt. Maar vorige week betoogde de verdediging in een vergelijkbare zaak tegen zevenenveertig Turks-Koerdische journalisten dat alles opnieuw moest – de speciale rechtbanken waren niet voor niets opgeheven. De rechter accepteerde het argument en verwees de kwestie naar het Constitutionele Hof.

Zowel de KCK- als de ÇHD-advocaten voeren hetzelfde verweer. Ook hún zaak moet worden voorgelegd aan het Constitutionele Hof, vinden ze, al was

het maar omdat de benodigde toestemming om advocaten te vervolgen nooit is gevraagd. Zo niet, dan willen ze dat de zaak wordt verdaagd. Al bij de eerste zitting, die van de ÇHD-advocaten, wijst de rechter het verweer af. Dan ontsteekt ÇHD-voorzitter Selçuk Kozagaçlı in woede: ‘U bent de enige rechtbank die deze zaken niet doorstuurt naar het Constitutionele Hof! Wat denkt u wel?! Wij gáán helemaal geen verdediging voeren! Wij hebben namelijk niets voorbereid!’

‘Wat hier gebeurde is een spel,’ vindt advocaat Irma van den Berg. ‘Er worden tactieken gebruikt die in Nederland helemaal niet kunnen.’ Maar de rechtbank gaat erin mee: de zaak wordt verdaagd tot mei volgend jaar. De advocaten in de KCK-zitting voeren een langer, en vooral meer juridisch verweer, maar ook deze zaak wordt niet doorverwezen naar het Constitutionele Hof maar verdaagd, met als bonus dat de verdachte advocaten hun telefoons terugkrijgen en dat alle beperkingen, zoals reizen naar het buitenland, worden opgeheven. ‘Dit is precies wat we wilden,’ zegt advocaat Esra Salmanli, één van de verdedigende advocaten. ‘Wie weet wat er in de tussentijd allemaal gebeurt.’

Dit artikel werd mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Postcode Loterij Fonds van Free Press Now
Voor L4L reisden mee: Irma van den Berg, Angela Meijer, Thelma Pondaag, Karlijn van der Voort en Judith Lichtenberg.
Voor Fair Trial Watch: Neval Çiftçi, Dündar Gürses, Hans Langenberg en Ruud Vleugel.
Voor het dekenberaad van de Nederlandse Orde van Advocaten: Nardy Desloover.

Elke zaak op orde...

...met de veelzijdigheid van Rechtsorde

Rechtsorde maakt uw zaak sterker.

Want met onze juridische zoekmachine heeft u snel toegang tot een wereld aan relevante juridische kennis. Denk aan openbare informatiebronnen zoals Rechtspraak.nl. Daarnaast doorzoeken we ook de digitale juridische bronnen waar u op geabonneerd bent. Zelfs het zoeken in uw eigen juridische informatie is mogelijk. Gestructureerd werken aan uw zaak is met Rechtsorde binnen handbereik.

Rechtsorde is veelzijdiger dan ooit. Probeer het een maand gratis!

**Probeer
de veelzijdigheid van
Rechtsorde uit.**

Ga naar
www.rechtsorde.nl
en sluit gratis een
proefabonnement af.

LAWYERS FOR LAWYERS

Waar is Razan Zaitouneh?

Een jaar geleden werd de Syrische advocate Razan Zaitouneh samen met drie medewerkers van het Syrische Violation Documentation Centre ontvoerd. Niemand weet waar ze is.

Tatiana Scheltema

Op 9 december vorig jaar overvielen gewapende mannen het Syrische Violation Documentation Centre in Douma, een buitenwijk van Damascus. Vier mensen werden ontvoerd: mensenrechtenadvocaat Razan Zaitouneh, haar man Wa'el Hamada, advocaat Nazem Hammadi en Samira al Khalil.

Al Khalil's man is de Syrische schrijver Yassin al-Haj Saleh, die in 2012 de Prins Clausprijs ontving. Een paar maanden eerder had hij het huis in Douma waar de groep verbleef verlaten, vertelt hij in een café in Istanboel. 'De anderen zouden volgen. Douma was omsingeld door het regeringsleger en we werden allemaal door de regering gezocht. Het was te gevaarlijk om samen te reizen, dus ik vertrok alleen naar het noorden, de regio waar ik vandaan kom. Ik deed negentien dagen over een reis die normaal vier, vijf uur duurt. Het plan was dat Razan, Wa'el en Samira later zouden komen met mensensmokkelaars.'

Een jaar later heeft nog geen enkele organisatie de verantwoordelijkheid voor de ontvoering opgeëist. Volgens vriend en VDC-medewerker Bassam al-Ahmad waren er aanvankelijk aanwijzingen dat de groep was ontvoerd door het islamitische Leger van Zahrán Alloush, een jihadistische groep die strijdt tegen het regime van Assad en naar verluidt wordt gefinancierd door Saoedi-Arabië en Qatar. Alloush werd begin 2009 gearresteerd en opgesloten

Razan Zaitounah: haar ontvoering is niet opgeëist

in de beruchte Saydnaya-gevangenis. Maar toen de opstand tegen het regime zich uitbreidde, werden honderden jihadisten, onder wie Alloush, vrijgelaten. Alloush is in Turkije geen onbekende: na zijn vrijlating uit Saydnaya vond hij onderdak in Antakya, in het zuiden van Turkije. Maar Alloush heeft betrokkenheid bij de ontvoering meerdere malen ontkend.

Bassam al-Ahmad woont inmiddels in Istanboel en reist de wereld rond om aandacht te vragen voor de Syrische zaak. Hij wordt op belangrijke bijeenkomsten uitgenodigd. In januari bezocht hij het World Economic Forum in Davos, waar hij in gesprek kwam met de toenmalige Turkse minister van Buitenlandse Zaken, Ahmet Davutoğlu, tegenwoordig premier van Turkije.

'Ik vroeg om zijn hulp om Razan en de anderen vrij te krijgen. Hij zei

dat hij zou kijken wat hij kon doen.' Daarna bleef het stil. Of er achter de schermen diplomatieke inspanningen zijn om de groep vrij te krijgen weet hij niet. Ook Al-Haj Saleh heeft geen idee, al zou hij het ook niet zeggen als hij het wél wist. De onverdraaglijke machteloosheid en woede staan op zijn vriendelijke gezicht getekend. 'Als iemand kan helpen, zijn het de Turken of de Qataren. Die zouden druk kunnen uitoefenen. Maar ze doen het niet.'

Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken volgt de zaak op de voet, aldus Janet Alberda, plaatsvervangend directeur Noord-Afrika en het Midden-Oosten. 'Razan Zaitouneh is altijd belangrijk contact geweest in ons netwerk in Syrië. Er worden inspanningen verricht om te kijken of er meer informatie boven tafel kan komen.'

Sdu feliciteert
haar klant
Baker Tilly Berk
met zijn 100-jarig bestaan

**BAKER TILLY
BERK**

ACCOUNTANTS EN BELASTINGADVISEURS

Sdu

oprecht
de beste
keuze

December
2014

Reflecteren op het recht

Wat hebben efficiency, bezuinigingen en 'verbestuurlijking' het recht en de rechter gebracht? Denkers geven antwoord op afscheidssymposium van Geert Corstens bij de Hoge Raad.

Geert Corstens

Foto: Roderik van Nispen

Tatiana Scheltema

Toen Geert Corstens twintig jaar geleden bij de Radboud Universiteit vertrok, waarschuwde hij in zijn afscheidsrede 'Een stille revolutie in het strafrecht' voor de opkomst van het 'boeterecht'. Die revolutie heeft inmiddels plaatsgevonden. Een goed voorbeeld is de schikking van 70 miljoen euro die het Openbaar Ministerie met de Rabobank trof in de Libor-affaire. Door deze fraudezaak niet in de openbare rechtszaal maar binnenskamers af te handelen, verdween ook de maatschappelijke normering onder de dekens. 'Slecht voor de sociale hygiëne,' zei de scheidende president van de Hoge Raad in televisieprogramma *Buitenhof*. 'Als burger wil ik weten waarom dergelijke boetes worden opgelegd.'

Niet alleen de burger, ook de rechter staat steeds vaker buitenspel. Dat heeft de rechterlijke macht deels aan zichzelf te danken: door bij de maatschappelijke veranderingen van de afgelopen decennia niet na te denken over haar eigen rol. En dat is zorgelijk, vindt Herman Tjeenk Willink, oud-vicepresident van de Raad van State, want ook de verhoudingen binnen de trias politica zijn veranderd. De politiek is door het marktdenken verzakelijkt en min of meer samengesmolten met het bestuur. De rechtspraak wordt steeds vaker gezien als een overheidsdienst die zo efficiënt mogelijk georganiseerd dient te worden – niet als de derde staatsmacht, die tegenwicht biedt aan politiek en bestuur. Het democratische wetgevingsproces is verworden tot een regelgevingsproces, waarmee de Staat

de burger – en in zekere zin ook de rechterlijke macht – in toom probeert te houden.

Maar de burger ervaart 'regels' toch anders dan 'recht' – en wendt zich tot de rechter om tóch zijn recht te halen. Het gevolg: een enorme werklast die de rechter door óók te verzakelijken probeert te bestrijden. Aan zijn belangrijkste kerntaak, namelijk reflecteren op het recht, komt de rechter nauwelijks nog toe. En dat is funest voor de rechtsstaat, zegt Tjeenk Willink. Om het tij te keren en voldoende tegenwicht te bieden aan politiek en bestuur moet de inhoud van de rechterlijke functie weer centraal komen te staan.

Maar rechtspraak in zijn huidige vorm is te duur, en in veel gevallen inefficiënt, zegt Maurits Barendrecht, hoogleraar privaatrecht in Tilburg en

directeur van Hill Innovating Justice, een adviesbureau voor innovaties in de juridische sector – het ministerie van Veiligheid & Justitie is een vaste klant. Het kan vaak sneller en goedkoper. Burenruzies bijvoorbeeld (een conflictmodel waarop elk geschil volgens Barendrecht in essentie is terug te brengen), zijn prima op te lossen buiten de rechter om, zoals *De Rijdende Rechter* al jaren laat zien. Toch krijgt een experiment met een ‘burenrechter’ bij de Amsterdamse en Utrechtse rechtbank voorlopig geen wettelijk vervolg, ook al werd het idee door de pers, ministerie, burgemeesters en zelfs rechters lovend onthaald. ‘Rechters hebben geen zin om te innoveren, want ze hebben er geen belang bij,’ stelt Barendrecht. Maar de vraag naar rechtspraak stijgt bij een slinkend budget. Het verzet tegen innovatie zal er alleen maar toe leiden dat de rechterlijke macht irrelevant wordt voor de burger, waarschuwt Barendrecht. Rechters kunnen dus maar beter het heft in hand nemen en zélf nieuwe, efficiënte en betaalbare procedures bedenken – zo niet, dan zal de politiek het voortouw nemen.

Toch is de bestuurlijke boetepraktijk, waarbij zaken niet meer langs de rechter worden geleid, behoorlijk efficiënt. Effectief ook, constateert Ybo Buruma, lid van de strafkamer van de Hoge Raad: het aantal fiscale boetes is tussen 2003 en 2009 gehalveerd. ‘Mensen worden dus heel netjes.’ De bestuurlijk sanctie is inmiddels tot alle bestuurslagen doorgedrongen, de meeste boetes worden opgelegd door lokale handhavingsambtenaren, het OM volgt. Maar er zijn ook andere signalen. Eén op de drie gedetineerden zit in de gevangenis omdat hij zijn boete niet kon betalen: het zou gaan om 13.000 man per jaar, vertelt Buruma. ‘Ik praatte erover met een verpleegster. Ze zei: “Vaak zijn het lichtverstandelijk gehandicapte mensen, niet al te snugger.” Hebben die ooit een rechter gezien? Nee. En dan zijn we bij dat grote punt van de *Rule of law*. Waarom ga

Ybo Buruma: ‘Het OM denkt niet zo na.’

Foto: Hollandse Hoogte

je naar de rechter? Omdat die kijkt naar het belang van het individu.’

Ook is het aantal keer dat mensen tegen een verkeersboete in verzet kwamen bij de kantonrechter in drie jaar verdubbeld. ‘Die burger heeft kennelijk het idee: ik word niet goed behandeld door mijn bestuur. Dan is de vraag: denkt het bestuur er wel goed over na? Nee, het OM denkt niet zo na.’ En zo

Hoogleraar Barendrecht: ‘Rechters hebben geen zin om te innoveren.’

zijn er meer zaken waar rechters zich over verbazen: de voorlopige hechtenis bijvoorbeeld. Of ‘flutzaken,’ waarbij je je afvraagt waarom er überhaupt wordt vervolgd. Die ‘flutzaken’ worden wél aan de rechter voorgelegd. Maar de rechter is niet de enige hoeder van de rechtsstaat, vindt Buruma. Ook ambtenaren en het OM hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. ‘We moeten oppassen voor een rechtssysteem waar wel toegang is tot de rechter, maar waar die rechter het maar gezeur vindt.’

De greep van het bestuur op het recht wordt nergens zo beklemmend als

in de gespecialiseerde strafadvocatuur. Terwijl strafrechters en het OM steeds verder specialiseren, de dossiers steeds dikker worden, wordt het strafrechtadvocaten door de bezuinigingen op de gefinancierde rechtshulp onmogelijk gemaakt om hun werk nog langer te doen, stelt de Amsterdamse strafpleiter Bénédicte Ficq in een emotioneel betoog. Haar kantoor houdt het hoofd nauwelijks nog boven water. ‘Kennelijk wil staatssecretaris Teeven terug naar de jaren zeventig, toen strafzaken er een beetje bij werden gedaan.’ Het gevolg zal zijn dat het gezag en de acceptatie van het rechterlijk oordeel worden aangetast, zegt ze. ‘Er is een recht evenredig verband tussen het in het vonnis motiveren en bespreken van zinnige verdedigingsargumenten en de acceptatie van de verwerping ervan.’ Verdachten die worden bijgestaan door klungelende advocaten zullen vaker in beroep gaan, slachtoffers worden opgezadeld met frustraties, de kans op onterechte veroordelingen groeit.

Zoveel emotie was deze zaal vol bedaagde juristen misschien wat veel, er werd wat ongemakkelijk geschoven. Dat mocht minder, vond een rechter. ‘Maar als mevrouw Ficq een iets sterkere nadruk had gelegd op het enorme belang van wat er ter zitting gebeurt, waar feitenonderzoek wordt gedaan, door deskundige procesdeelnemers – dan zou ik haar zeker volgen.’

«

Juristen hebben vaak een vertaling Nederlands-Engels nodig en even vaak moet de vertaling snel gemaakt worden.

Wij hebben vertalingen op maat gemaakt, vaak overnacht, om dossier's aan te vullen sinds 1976.

Ervaring spreekt boekdelen.

Mail uw tekst naar pgidman@online.nl of bel 06-20004823.

SPECIALIST ASSIGNMENTS NEED EXPERIENCED SPECIALISTS.

CASSATIE

IN CIVIELE ZAKEN

Aantjes Zevenberg ADVOCATEN

Mr K. Aantjes tel. 070 - 390 62 60
aantjes@aanjeszevenberg.nl

MEIJERS | CANATAN

ADVOCATEN

ADVOCATEN(KANTOOR) GEZOCHT

Meijers Canatan Advocaten heeft op de Herengracht in Amsterdam kantoorruimte voor 1 of 2 (of eventueel meer) advocaten om hun eigen praktijk te kunnen voeren. Afhankelijk van de wensen kan gebruik gemaakt worden van voorzieningen van ons kantoor.

Meer informatie en contactgegevens vindt u op
www.meijerscanatan.nl/blog

ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT

AGENDA VOORJAAR 2015

- 29/01** Toezicht op zorginstellingen
- 26/03** Mededinging in de gezondheidszorg
- 14/04** Wet BOPZ, Wet verplichte GGZ en Wet Zorg en dwang
- 16/04** Zorginkoop en aanbesteding
- 21/04** Privacy en gegevensuitwisseling in de gezondheidszorg
- 19/05** Transitie sociaal domein en zorgstelsel

Voor meer informatie en inschrijven: www.avgr.nl

5

PUNTEN
PO
ADVOCATUUR

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Provincie Noord-Holland

De Provincie Noord-Holland zoekt:

Advocaat in Dienstbetrekking voor de civiele praktijk

Wij bieden een professionele en plezierige werkomgeving binnen de afdeling juridische zaken waar circa 25 juristen werkzaam zijn. Je wordt de tweede advocaat in dienstbetrekking.

Wij zoeken een collega die minimaal zes jaar werkzaam is als advocaat en bereid is als patroon te fungeren. Aantonbare kennis en ervaring op het gebied van het aanbestedingsrecht is een pré.

Meer weten en solliciteren?

Kijk op www.noord-holland.nl voor een compleet profiel van deze functie en voor informatie over het sollicitatieproces. Je sollicitatiebrief en Curriculum Vitae kun je voor 16 december 2014 versturen via onze website.

deze cursussen
gaan zéker door!

het cursusaanbod van
de juridische academie
kunt u bekijken op:

www.dejuridischeacademie/2014

Een eigen kantoor beginnen met één of twee anderen?
Een twee- of driemans kantoor verplaatsen naar een
representatieve locatie in Amsterdam Zuid?

Binnen een al jarenlang bestaande commerciële combinatie in Amsterdam Zuid zijn op korte termijn moderne werkplekken voor advocaten beschikbaar.

Ondersteuning door ervaren advocaten, lage kosten, overname bestaande commerciële praktijken bespreekbaar (zakelijke dienstverlening, vastgoed, huurrecht, arbeidsrecht, incasso, enz.).

Info.: ah55@XS4ALL.nl.

PROCEDEREN IN SPANJE ?

BRESSERS
ADVOCATEN ♦ ABOGADOS

C/ Gran de Gracia, 1, 2^o3^a
08012 Barcelona
T +34 93 481 36 36
F +34 93 301 39 04
M +34 610 963 515

E info@bresserslaw.com
www.bresserslaw.com

Ervaring met de rechtsstaat

De komende vijf jaar is de Tsjechische eurocommissaris Věra Jourová verantwoordelijk voor justitie. De voormalig advocate zal haar handen vol hebben aan zware dossiers als collectieve schadevergoeding en Europees kooprecht. Wie is Věra Jourová?

Peter Louwerse

Hoe belangrijk een goed functionerende rechtsstaat is, ondervond Věra Jourová in 2006. Als hoofd van het ministerie van Regionale Ontwikkeling van Tsjechië werd ze, naar later bleek ten onrechte, beschuldigd van corruptie. Ze zat een maand in de cel. In een interview met het tijdschrift *Leaders Magazine* zei ze over die tijd: 'In die moeilijke periode, toen ik een gescheiden vrouw was met een hypotheek en zorg voor de kinderen, beseftte ik hoe dicht ieder van ons zit bij leven onder een brug.' Jourová is inmiddels volledig vrijgeleit. Tijdens de hoorzitting in het Europees Parlement verwees ze begin oktober expliciet naar de valse beschuldigingen. 'Als je dit hebt meegeemaakt, weet je wat onrecht is. Daarom moeten we respect hebben voor de *rule of law*, passie voor de individuele vrijheid. We moeten er binnen de EU voor zorgen dat alle burgers hiervan kunnen genieten.'

Die woorden vielen in goede aarde bij D66-europarlementariër Sophie in 't Veld, lid van de justitiecommissie. 'Mijn eerste indruk is dat Věra Jourová een scherp ontwikkeld rechtsgevoel heeft. Ze zal zich waarschijnlijk minder politiek opstellen dan haar voorganger Viviane Reding. Ik denk dat

Věra Jourová

Foto: European Union, 2014

ze meer op de inhoud zal zitten, iets meer bescheiden en technocratisch.'

Věra Jourová, in de Europese verhoudingen een partijgenote van In 't Veld binnen de liberale ALDE-fractie, heeft tijdens de hoorzitting een goede indruk achtergelaten op de D66-politica. 'Ze kreeg op het laatste moment van Junker de portefeuille Justitie toegewezen, met daarin ontzettend veel zware, controversiële dossiers, waar veel ruzie over is.' In 't Veld noemt naast collectieve schadevergoeding en kooprecht ook gegevensbescherming, het vrouwenquotum en de homo-richtlijn. 'Ze heeft zich snel ingewerkt. De tekenen zijn dus positief.'

In 't Veld noemt Jourová een aardige, benaderbare persoon. 'Ze legt eerst contact met betrokken partijen, en neemt daarna pas een standpunt in. Ze zal haar

grote sociale vaardigheden nodig hebben bij de vele lastige dossiers.' Daarbij denkt In 't Veld ook aan bestaande kwesties als samenwerking tussen politie en justitie, en wederzijdse erkenning van familierechtelijke documenten en vonnissen. De regelgeving daarvoor is al van kracht, maar de uitvoering laat te wensen over.

SP-europarlementariër Dennis de Jong is kritischer over Jourová: 'Ze gaf bij de hoorzitting van de commissie Interne Markt over consumentenrechten ontwijkende antwoorden. Als je op internet koopt, zijn er vier mogelijke regimes. Ga je procederen, dan moet je als consument kiezen welk recht je inroept. Dat is reuze ingewikkeld: denk je nou echt dat mensen dit snappen? Ze heeft geen idee waar consumenten behoefte aan hebben. Als ik haar portefeuille had gehad, had ik dit als eerste dossier gepakt.'

De Jong denkt dat Jourová als liberaal vooral geïnteresseerd is in economische groei, en dus handelsrecht. 'Bij de justitieagenda zal ze vooral luisteren naar grote bedrijven, en niet naar bijvoorbeeld advocaten of slachtoffers. Privacyregels, daar zijn bedrijven niet blij mee. In toegang tot het recht zijn bedrijven niet geïnteresseerd. We zullen haar flink aan de tand moeten blijven voelen over die functies van het recht.'

‘Objectieve waarheidsvinding is een fictie’

Internationaal strafpleiter Bart Stapert loopt niet makkelijk, maar mijmeren over het vak lukt ook op een bankje tussen de toeristen, op het Amsterdamse Museumplein.

Erik Jan Bolsius

Beeld: Emilie Hudig

Stapert heeft vanuit zijn kantoor uitzicht op het Rijksmuseum: ‘Dit is een prachtige, internationale plek in Amsterdam.’ De mensenrechtenadvocaat werkte twaalf jaar in de Verenigde Staten en maakte naam met zijn strijd tegen de doodstraf. ‘Het is zeker idealisme, maar ik verdien er ook mijn brood mee. Ooit ging ik naar Amerika om de doodstraf af te schaffen. Ik ben er inmiddels wel achter dat dat niet gaat lukken, al is het aantal voorstanders van de doodstraf lager dan ooit.’

Stapert draait twee praktijken, een Nederlandse en een Amerikaanse. Hier doet hij uitleveringszaken en adviseert hij over immigratie, veelal in relatie tot de Verenigde Staten. Ook doet hij nog altijd doodstrafzaken. Dezelfde cliënten die hij helpt met hun uitleveringsprocedure, verdedigt hij in de Verenigde Staten tegen de inhoudelijke aanklacht. ‘Ik kan de uitleveringsprocedure gebruiken in de onderhandeling in de strafzaak. Als mijn cliënt de uitlevering niet aanvecht en morgen op het vliegtuig stapt, wat krijgt hij daar dan voor terug?’

Voor zijn neus beginnen twee mannen hartstochtelijk te zoenen. Het brengt hem op zijn keuze voor de mensenrechten. ‘Op de middelbare school organiseerde ik al schrijfavonden voor

Wie is Bart Stapert?

Maandelijks haalt het *Advocatenblad* een frisse neus met een advocaat om al wandelend te praten over werk en leven.

Dit keer: **Bart Stapert** (1964)

- 1989: afgestudeerd Juridische bestuurswetenschappen, Universiteit Groningen
- 1996: afgestudeerd als Juris Doctor, Loyola University New Orleans School of Law
- 1989-2001: mensenrechtenadvocaat in de Verenigde Staten
- 2001-nu: gastdocent/onderzoeker, Universiteit Utrecht
- 2005-2008: voorzitter Amnesty International Nederland
- 2007-2012: advocaat en later partner bij Böhler advocaten
- 2013-nu: eigen kantoor, Stapert Law (Amsterdam)
- 2014-nu: raadsheer-plaatsvervanger Hof Den Bosch
- Getrouwd, twee kinderen

Amnesty International. Jezelf kunnen zijn, je mening kunnen uiten en mogelijkheden krijgen om iets van je leven te

maken, vind ik zo belangrijk. Mijn vader was postbode, mijn moeder huisvrouw. Zij kon niet naar de middelbare school, omdat daar geen geld voor was. Haar potentieel is nooit tot wasdom gekomen. Dat gebrek aan mogelijkheden loopt ook door zoveel straf- en doodstrafzaken heen, de meesten van die mensen hebben nooit echt een kans gehad. Vrijwel zonder uitzondering hadden ze al jong problemen, maar *nobody cared*.’

Hij werkte zes jaar bij Böhler, het huidige Prakken d’Oliveira. Een *match made in heaven* zou je zeggen, want dat kantoor staat goed bekend als mensenrechtenkantoor. Toch begon hij twee jaar geleden voor zichzelf. ‘Ik heb een niche omdat ik ook in de VS bevoegd ben en ervaring heb. Om die niche optimaal uit te breiden, is een zekere zelfstandigheid van belang. Cliënten vinden het fijn dat ze alleen met jou te maken hebben. Daarnaast staat Böhler bekend als een zeer principieel kantoor dat het gevecht niet uit de weg gaat. Mijn stijl is anders, meer gericht op onderhandelen, achter de schermen proberen er samen uit te komen. In Amerika wordt 98 procent van de strafzaken met een *plea bargain* afgehandeld. Iemand beschreef mij laatst als hard op de inhoud en zacht op de persoon. Dat zie ik als een com-

December
2014

Bart Stapert: 'De positie van de advocatuur in het strafrecht is nog steeds niet helemaal ontwikkeld.'

pliment. Tijdens de schorsing van een zitting schud ik altijd de officier van justitie even een hand. Ik zie dat als professionaliteit. De inhoudelijke beslissing zal echt niet veranderen, maar het is wel in het belang van mijn cliënt dat ik goed contact heb met het OM.'

Het levensgrote beeldmerk van 'I amsterdam' trekt veel toeristen die selfies nemen, sommigen met een 'selfiestok'. Hij kent deze gadget nog niet en lacht er hard om, ziet het nut wel. 'Een gouden vondst. Die letters staan ook op Schiphol, slim. Zo gaat Amsterdam de hele wereld over.' Stapert kan het Nederlandse en Amerikaanse strafrechtssysteem goed vergelijken, geeft ook cursussen waarin hij laat zien wat wij kunnen leren van de VS. 'Wij gaan uit van een neutrale, magistratelijke officier van justitie en een actieve rechter. Maar de rechter is minder actief dan hij zou willen, mede onder tijdsdruk. De officier is minder neutraal, omdat de samenle-

ving strengere vervolging vraagt. Er is dus ook stevige advocatuur nodig om weerstand te bieden aan die veranderde krachten. Maar de positie van de advocatuur in het strafrecht is nog steeds niet helemaal ontwikkeld. Je kunt hier bijvoorbeeld vrijwel niet zelfstandig getuigen opsporen en advocaten mogen nog steeds niet bij het politieverhoor zijn. Onze rechters vinden het zelf horen van getuigen al niet koosjer, omdat je hen dan zou bewerken. Ook kunnen we van Amerika leren dat objectieve waarheidsvinding een fictie is. Ik denk dat je beter uit kunt gaan van het idee van twee met elkaar strijdende versies van de waarheid. Van daaruit moet je als rechter een voor het strafrecht relevante waarheid destilleren. De stevige advocaten die daarvoor nodig zijn, werken veelal op toevoeging, die zijn meer bezig met overleven. Ik hou er niet van om te zeggen dat de rechtsstaat wankelt, want je kunt ook niet ongebreideld geld stoppen

in de gefinancierde rechtsbijstand. Maar Teeven en Opstelten zien het strafrecht als beleidsinstrument, terwijl het ooit bedoeld was als ultimum remedium. Je moet dingen uit het strafrecht halen. Mensen met verslavings- of armoede-problemen een tijdje opsluiten helpt zelden. We moeten iets meer structureels doen. Het antwoord is gecompliceerd, er is geen simpele oplossing voor.'

OP ADVOCATENBLAD LIVE!
Bart Stapert over de zaak die zijn carrière bepaalde. Inschrijven:
www.advocatenbladlive.nl

Max Keulaerds

Studie rechten in Utrecht
1983-1989 in dienst bij BarentsKrans
1989-heden partner bij BarentsKrans
2005-2014 voorzitter van VAAN

Keulaerds doceert regelmatig over arbeidsrecht, onder meer aan de Grotius Academy, de VU, UL en de RUG, is filmfanaat en racefietst. Hij is getrouwd en heeft twee studerende kinderen (geen rechten).

December
2014

INTERVIEW 25

‘De Wwz is erdoorheen gejaast’

Max Keulaerds trad in oktober af als voorzitter van Vereniging Arbeidsrecht Advocaten Nederland. Twee jaar hield de VAAN zich intensief bezig met de totstandkoming van het nieuwe ontslagrecht. ‘We hadden misschien beter meteen met een eigen wetsvoorstel kunnen komen.’

Jacqueline Hoefnagels

Beeld: Sjoerd van der Hucht

Arbeidsrechtadvocaat Max Keulaerds (57) ziet eruit als iemand die regelmatig hardloopt of fietst; geen gram te veel en hij beweegt energiek en snel. Hij blijkt een fietser: ‘Op de racefiets kom ik tot ideeën.’ Naast zijn praktijk bij BarentsKrans maakte hij ook vele kilometers als voorzitter van de Vereniging Arbeidsrecht Advocaten Nederland (VAAN). Die telt een kleine duizend leden en werd opgezet in 2005. Twee maanden na de oprichting van VAAN werd hij er voorzitter van. In oktober 2014 trad hij af. ‘Het werd wel eens tijd. Statutair heb je drie keer drie jaar. Ik vind dat er eigenlijk sneller gewisseld moet worden, maar wilde niet stoppen voordat het Wwz-verhaal was afgerond, dat kon ik mijn opvolger niet aandoen.’

Het nieuwe ontslagrecht heeft de gemoederen behoorlijk beziggehouden. Bedoeld om de wet aan te passen aan de veranderde arbeidsomstandigheden, ‘van baanzekerheid naar werkzekerheid’, moest de wet eerlijker worden, eenvoudiger, goedkoper (de transitievergoeding levert 30-50 procent op van de huidige kantonrechtformule), meer bescherming bieden aan flexwerkers en minder aan mensen in vaste dienst. Een vereniging van arbeidsrechtsspecialisten kan allerlei zinnigs zeggen bij de totstandkoming van de nieuwe Wet werk en zekerheid, zou je denken. Toch is VAAN niets gevraagd.

VAAN was tien jaar geleden een ‘greenfield-operatie’, zegt Keulaerds. ‘Een vereniging van verenigingen. We

hadden nog niks, maar wisten wel dat we ons zuiver en alleen op de vakinhoud wilden richten. Wientjes (destijds voorzitter VNO-NCW) heeft geroepen dat wij een soort vakbond zijn die onze eigen economische belangen verdedigt, maar dat zijn we niet. Ik denk dat de politiek ons dan ook niet zo serieus had genomen. VAAN probeert uitsluitend de arbeidsrechtadvocatuur op een zo hoog mogelijk niveau te brengen. Zo hebben we het programma *Onder Professoren* opgezet, waarin wetenschap en praktijk worden verbonden.’

Toen kwam in oktober 2012 het regeerakkoord. ‘Daar zat een arbeidsmarktparagraaf in, bijzonder interessant voor ons. We moesten in een hogere versnelling en hebben er in december

2012 een congres over georganiseerd. Op een moderne manier, althans voor de doorgaans behoudende advocatuur. In DeFabrique in Utrecht, niet in een saaie zaal. We hebben Twan Huys negen hoogleraren laten interviewen over dat akkoord. De dag was interactief en dynamisch. Er waren 350 leden, die we gevraagd hebben of zij vonden dat we ons toen al in het maatschappelijk debat mochten begeven. Daarop antwoordde negentig procent “ja”.

Inmiddels gingen de sociale partners aan de slag, die de arbeidsmarktparagraaf uit het regeerakkoord volledig herschreven. ‘Dat herschreven deel noemen we nu het sociaal akkoord. Wientjes en Heerts (voorzitter FNV) zijn dus medewetgever geweest. De Flexwet uit 1999 kwam ook al voort uit een sociaal akkoord, maar bij de totstandkoming van die wet hebben wetenschap en praktijk ruim baan gekregen. Dat was nu bepaald niet het geval. In 2013 hebben we gevraagd of wij inhoudelijk konden reflecteren op het voorstel in wording, tot twee keer toe zelfs. In augustus kreeg ik van het ministerie van SZW te horen dat dit verzoek niet werd gehonoreerd. Ten eerste vanwege het “gelijke speelveld” en ten tweede vanwege de gewenste snelheid. Wij werden dus niet vooraf gehoord. Wat dat “gelijke speelveld” betreft: er is wel vooraf advies gevraagd aan de rechtspraak. Dus zo gelijk is dat speelveld niet geweest. Het tweede argument was denk ik veel belangrijker. Asscher schijnt recent iets te hebben gezegd in de trant van: “Het raam stond op een kier, daar moest de Wwz snel doorheen voordat het dicht zou vallen.” Ze waren denk ik bang dat het kabinet zou vallen voordat de wet erdoor was, ze hadden gewoon haast.’

IJzingwekkend tempo

November 2013 kwam het wetsvoorstel naar buiten. VAAN was er klaar voor: ‘We hebben vier hoogleraren gevraagd dit voorstel in partjes te ontleden: Verburg, die ook meegeschreven had aan

‘Van de Wwz had de journalist nog nooit gehoord’

het eigen wetsvoorstel van D66, Heerma van Voss (tevens Raad van State), Verhulp (tevens SER) en Bouwens. En we hebben een werkgroep opgezet van leden, die samen met die vier hoogleraren het Concertgebouw-kamerorkest van het arbeidsrecht vormden, als ik dat zo mag zeggen. Een groep die hoe dan ook serieus genomen zou moeten worden.’

Vervolgens organiseerde VAAN een congres in januari 2014. ‘We hebben de werkgroep gevraagd, ook weer in vier partjes verdeeld, te reflecteren op de bijdragen van de vier hoogleraren. Maar wel van tevoren, zodat ook dit allemaal verwerkt was en tot inhoudelijke inzichten zou leiden op het congres. Je begrijpt: dat tijdsbestek van twee maanden, met de kerst ertussen, was heel krap. Er is bijzonder hard gewerkt. We hebben ook Wientjes en Heerts uitgenodigd om te spreken. Het valt zeer te waarderen dat zij zijn gekomen, dat heeft zeker toegevoegde waarde gehad. Er waren zevenhonderd mensen aanwezig, onder wie vele niet-leden die op belangrijke posities zaten rond de Wwz.’

Daarna werd in een ijzingwekkend tempo een verslag geschreven. ‘De tijdschriften *TRA* en *TAP* hebben wij verzocht vervroegd daarmee uit te komen, en we hebben het toegestuurd aan alle politiek betrokkenen, in de hoop dat dit inhoudelijk iets zou toevoegen aan hun debat. Helaas. Ik zat erbij in de Tweede Kamer en zag wel een aantal van die verslagen liggen, maar het niveau bleef inhoudelijk beperkt. De enige die goede inbreng had is Heerma (CDA). Ik weet dat het CDA ons verslag daarvoor inhoudelijk heeft besproken. Afgezien van hem werd het debat gevoerd alsof de zaak al beklonken was. Daarom hebben we vervolgens ons best gedaan om de Eerste Kamer meer inhoud mee te geven.

In 2014 hebben we een interview gegeven aan de *Staatscourant* vlak voor de Eerste Kamer zou beslissen wat te doen met onze eerste notitie, als ruggensteun. Overigens hebben de media nauwelijks interesse getoond in de Wwz. Wij waren bijvoorbeeld met een groepje op het Binnenhof bij de plenaire behandeling van de wet in de Eerste Kamer. Het was tien voor acht, vlak voor het NOS-journaal begint, en dan staat daar in een hoek alvast een journalist klaar tussen de lampen. Wij vroegen hem waar hij het over ging hebben. Over Van Woerkom (de toen voorhangende nieuwe ombudsman), was het antwoord. Toen zeiden wij: “Nee toch? Je moet daar binnen zijn! Ze behandelen de Wwz, die miljoenen Nederlanders raakt!” Daar had betrokkene zelfs nog nooit van gehoord. Misschien is dat VAAN deels aan te rekenen.’

Toch waren er stevige uitspraken in de media. Zo heeft Wientjes in *WNL op Zondag* gezegd dat de nieuwe wet een miljard zou besparen op advocatenkosten voor de werkgevers. Wat vindt Keulaerds daarvan? ‘Ik moest daar een beetje om glimlachen. Later heeft hij dat genuanceerd tot een miljard besparing voor werkgevers en werknemers samen. We hebben zijn bewering als bestuur natuurlijk wel serieus genomen, per slot van rekening is de VNO-NCW een serieuze partij. Allerlei berekeningen hebben we erop losgelaten, maar we kwamen hoe dan ook niet verder dan dat in ontslagzaken in totaal een paar honderd miljoen juridische kosten aan beide kanten gezamenlijk wordt besteed. Hoe kun je dan een miljard besparen? Het kan zijn dat Wientjes zo hing aan dat getal omdat werkgevers een miljard extra aan WW-premies moesten gaan betalen. Maar verband is er niet.

Het was onze taak om Wientjes juridisch-inhoudelijk te bevragen. Zo heeft hij tijdens het congres gezegd: als er onvoldoende dossier ligt in een ontslagzaak, zal de rechter toch ontbinden. En dat is precies wat de wet niet zegt. Werkgevers zouden nu kunnen denken dat

het ontslagrecht op dat punt is versoepeld, terwijl dat niet zo is. Daarover hebben wij dus vragen gesteld. Daarna werd de motie-Backer (D66) aangenomen in de Eerste Kamer, die ertoe heeft geleid dat een jaar na de invoering van de wet wordt geëvalueerd op dit punt. Een ander punt dat zal worden geëvalueerd is de vergoeding bij disfunctioneringsdossiers. Die zouden tegen de bedoeling in weleens hoger uit kunnen pakken dan nu. In Duitsland hebben soortgelijke wettelijke veranderingen namelijk juist tot verstarring geleid; daardoor is onverhoopt een onderhandelingspraktijk ontstaan en de zorg is dat dit hier ook kan gebeuren. Het zou mooi zijn als rechters én arbeidsrechtadvocaten bij die evaluatie wel betrokken worden. Het is schipperen in de politiek tussen enerzijds je zegje willen doen en anderzijds geen irritatie willen opwekken,' zegt Keulaerds. De senatoren moeten immers ook wennen aan die arbeidsrechtadvocaten die zich in de discussie mengen. VAAN heeft de senatoren daarom niet willen overvallen met dikke rapporten en niet ongevraagd een eigen wetsvoorstel geschreven. Maar vervolgens schreef een ambtenaar dat VAAN niet met een eigen voorstel kwam, alsof dat niet gelukt zou zijn. 'We hebben toen alsnog binnen een week een eigen voorstel geleverd. Pas een paar uur voor de stemming heeft de minister daarop gereageerd, en daar konden wij toen natuurlijk niet

meer op reageren. Dat is triest. Achteraf gezien hadden we misschien toch beter meteen met een eigen voorstel kunnen komen. We hebben er destijds echter voor gekozen om ons "Concertgebouwkamerorkest" vragen te laten stellen. Zo heeft VAAN uiteindelijk bijna negentig vragen gesteld, die overigens niet hebben geleid tot een wezenlijke wijziging van de wet.'

De beoogde grote bijvangst van alle inspanningen is wel binnengehaald: 'We stonden in constant contact met onze leden. We hebben aan hen ter voorlichting twintig berichten over het wetgevingsproces verstuurd en een ook publiek toegankelijke site en app over de wet gelanceerd. Er moet worden bijgeschoold, en daar lijkt de arbeidsrechtadvocatuur al een eind mee op weg.'

Orde-DNA

Nu kijkt Keulaerds liever vooruit, hij heeft nog wel een paar wensen. 'Het zou mooi en ook logisch zijn als de Orde en de specialisatieverenigingen veel meer dan nu zouden overleggen. Wij zitten nog niet erg bij de Orde in het DNA. De Orde heeft bijvoorbeeld met zijn Adviescommissie Arbeidsrecht, waarin overigens vijf uitstekende mensen zitten, afzonderlijk van ons geadviseerd over de Wwz. Vier van hen zijn lid van VAAN en één zelfs bestuurslid. Ik zou dergelijke adviescommissies op laten gaan in de specialisatieverenigingen. Waarom niet?

Ik vind het een gemiste kans dat de Orde en VAAN in dit proces niet van elkaar hebben kunnen leren. Bovendien was VAAN voor de buitenwacht een andere partij dan de Orde. Dat is vreemd en verwarrend. Ook onderling hebben de specialisatieverenigingen nauwelijks contact. Jammer.

Een tweede punt is dat er meer structureel contact zou moeten zijn tussen de partijen rond de Wwz, zoals het UWV, VAAN, de Vereniging voor Arbeidsrecht en de rechterlijke macht. Met behoud van autonomie natuurlijk. Waarom – ik paraphraseer een suggestie van hoogleraar Loonstra – geen periodieke APK – Arbeidsrechtelijke Politieke Keuring? De evaluatie naar aanleiding van de motie-Backer zou een mooie aanleiding zijn om daarmee te beginnen. Ten derde vind ik dat advocaten zich vaker in het maatschappelijke debat zouden moeten bewegen, ook ongevraagd.' Hij mag dan voorzitter-af zijn, de energie is niet op.

Keulaerds, die is opgevolgd door Charlotte Dingemans, heeft een symbolisch cadeau gekregen bij zijn aftreden. Het is een boek uit 1907 in vier delen, 'de Bles' genoemd, over de parlementaire geschiedenis van de eerste arbeidswet. Bles was raadadviseur bij het Departement van Justitie. 'Bij de totstandkoming van de huidige Wwz is Justitie niet betrokken geweest. Dat had wel gemooten. Hoogleraar Drucker heeft dat wetsvoorstel uit 1907 geschreven, iemand die geen partij vertegenwoordigde. Jaren aan gewerkt. Er zijn maar vierhonderd exemplaren van "de Bles" gemaakt. Je houdt de boeken niet, maar geeft deze door. Iedereen die een set heeft, weet precies van wie zijn exemplaar is geweest. Hoe dan ook: zoals het een eeuw geleden ging, dat is niet meer van deze tijd, maar nu is de wet erdoorheen gejaast. Asscher heeft dat knap gedaan, politiek gezien, dat wel. Maar zo hoort het niet te gaan: de kwaliteit van dergelijke belangrijke wetgeving verdient prioriteit.' <<

Recht op stukken

Tips voor de verdediging

Met de nieuwe Wet processtukken en een nieuwe Europese richtlijn kunnen strafpleiters hun voordeel doen.

Jaap Baar en Paul Verweijen¹

Op 1 januari 2013 is de nieuwe Wet processtukken in werking getreden, die samenhangt met de Wet versterking positie rechter-commissaris. Nu deze nieuwe regeling bijna twee jaar in werking is en er enige jurisprudentie over is verschenen, kan worden nagegaan hoe de verdediging in strafzaken met deze wet haar voordeel kan doen en hoe optimaal van de wettelijke mogelijkheden gebruik kan worden gemaakt.²

Naast de Nederlandse gewijzigde wetgeving is er in dezelfde periode dat deze wetgeving in de maak was ook een Europese Richtlijn uitgevaardigd: de richtlijn betreffende het recht op informatie in strafprocedures.³ De termijn om die richtlijn op te nemen in de Nederlandse

wet verstreek op 2 juni.⁴ Nederland heeft de richtlijn echter nog niet geïmplementeerd.⁵ Hoewel de richtlijn nog niet in de wet is opgenomen, kunnen verdachten er wel een direct beroep op doen.⁶ De vraag is dan ook welke mogelijkheden deze richtlijn de verdediging biedt in aanvulling op de nationale regeling met betrekking tot de processtukken.

Ook de wettelijke mogelijkheden en de mogelijkheden van deze richtlijn zullen hierna worden behandeld.

Fase na aanhouding

Art. 3 van de richtlijn garandeert dat een aangehouden verdachte geïnformeerd wordt over zijn rechten, zoals het recht op bijstand en het zwijgrecht. Art. 4 bepaalt dat die rechten moeten worden opgenomen in een zogeheten verklaring van rechten, die direct na aanhouding wordt uitgereikt. In die verklaring moet bovendien onder andere het recht op toegang tot de stukken van het dossier

worden opgenomen.⁷ Welk gevolg er aan een schending moet worden verbonden, is aan de rechters van de nationale lidstaten overgelaten. Ons lijkt dat in elk geval bij een eventuele voorgeleiding de rechtmatigheid van de inverzekeringstelling aan de orde gesteld kan worden, indien de cliënt niet voor zijn inverzekeringstelling een verklaring van rechten uitgereikt heeft gekregen. Direct na aanhouding betekent per slot van rekening voor de inverzekeringstelling.

Inzage in de processtukken

Uit art. 30 lid 1 Sv volgt dat een verdachte inzage moet hebben in de processtukken, in elk geval na het eerste verhoor. Op basis van deze bepaling werd ten overstaan van de rechter-commissaris van de Rechtbank Rotterdam aangevoerd dat de inverzekeringstelling onrechtmatig was, nu de aangiften zich niet in het dossier bevonden. De rechter-commissaris oordeelde dat dit standpunt juist was en dat de aangiften gevoegd hadden moeten worden, maar dit niet tot onrechtmatigheid van de inverzekeringstelling leidde, nu de aangiften samengevat waren opgenomen in een relaasproces-verbaal dat genoeg inzicht zou bieden in de inhoud

1 Jaap Baar en Paul Verweijen zijn werkzaam bij respectievelijk Hoogendam Advocaten en Advocatenkantoor Bezuidenhout. Over dit onderwerp gaven beide auteurs op 12 september 2014 een lezing voor leden van de Nederlandse Vereniging van Jonge Strafrechtadvocaten (NVJSA).

2 Deze bijdrage zal zich beperken tot praktische tips. Voor uitgebreidere besprekingen van de gewijzigde wetgeving verwijzen wij u graag naar: prof. mr. P.T.C. van Kampen & mr. D.P. Hein, 'Strijd om stukken: de Wet Processtukken', *NJB*, 11 januari 2013; mr. dr. N.J.M. Kwakman, 'De nieuwe Wet versterking positie rechter-commissaris', *Trema*, 2012, nr. 7; prof. mr. M.J. Borgers, 'Processtukken', *Delikt en Delinkwent*, 2014, afl. 1.

3 Richtlijn 2012/13/EU van 22 mei 2012, PB EU L 142/1.

4 Art. 11 van de richtlijn.

5 Het wetsvoorstel dat de implementatie regelt is op 10 juni 2014 aangenomen door de Tweede Kamer (TK 2013/2014 33 871, nr. 2), het voorbereidend onderzoek van de Eerste Kamer heeft vervolgens op 9 september 2014 plaatsgevonden waarna er voorlopig verslag is uitgebracht (EK 2014/2015 33 871, A).

6 Zoals volgt uit vaste jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie, zie: HvJ EG 24 juli 1982, zaak 8/81, ECLI:EU:C:1982:7.

7 Bij de richtlijn is als bijlage een indicatief model voor een dergelijke verklaring opgenomen.

December
2014

van de aangiften, zodat verdachte niet in diens belangen was geschaad.⁸ Hoewel er vanuit verdedigingsoogpunt de nodige vraagtekens bij deze uitspraak te plaatsen zijn,⁹ wordt wel bevestigd dat alle stukken zich in het dossier moeten bevinden, ook bij voorgeleiding. Indien er stukken (lijken) te ontbreken, kan hier dan ook zeker een beroep op worden gedaan.

Daar komt bij dat art. 6 lid 3 van de richtlijn voorschrijft dat uiterlijk op het moment dat een gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, gedetailleerde informatie moet worden verstrekt over de beschuldiging, met inbegrip van de aard en de wettelijke kwalificatie van het strafbare feit, alsmede over de aard van de beweerde betrokkenheid van de beklaagde. Ook op de richtlijn kan dan een beroep worden gedaan, indien er stukken blijken te missen. Nogmaals zij opgemerkt dat de richtlijn zelf niet voorschrijft welke sanctie er dient te volgen bij niet-naleving. Dit neemt echter niet weg dat een beroep op de richtlijn een verweer bij de rechter-commissaris kan versterken.

Later in de procedure

Uit de regeling van art. 30 Sv volgt dat in principe alle stukken die er zijn aan de verdediging verstrekt moeten worden, ook als het onderzoek nog niet is afgerond. De verstrekking van stukken mag alleen geweigerd worden op de gronden genoemd in de artikelen 30 lid 3, 32 lid 2 en 187d Sv. In de richtlijn is in art. 7 het recht op toegang tot de stukken van het dossier opgenomen. Daar is eveneens vermeld op welke gronden toegang geweigerd kan worden. In de MvT bij het implementatiewetsvoorstel is opge-

merkt dat de huidige wet al aan art. 7 van de richtlijn voldoet. In de adviezen die naar aanleiding van het wetsvoorstel zijn opgesteld, wordt hierop echter kritiek geuit. In art. 187d Sv is als weigeringsgrond opgenomen dat 'een getuige ernstige overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn ambt of beroep ernstig zal worden belemmerd'. Dit terwijl de richtlijn in 7 lid 4 zegt dat stukken geweigerd kunnen worden als 'het leven of de grondrechten van een ander persoon ernstig in het gedrang kunnen komen'. De Raad van State merkt op dat de Nederlandse bepaling ruimer lijkt.¹⁰ De minister van Veiligheid en Justitie stelt dat de formulering weliswaar verschilt, maar dat beide bepalingen op dezelfde wijze uitgelegd moeten worden.¹¹ De praktijk zal moeten uitwijzen of er een verschil is tussen de Nederlands geformuleerde en de Europees geformuleerde weigeringsgrond. Van belang hier is dat indien op deze grond stukken worden geweigerd, een beroep kan worden gedaan op de richtlijn met als argument dat de Nederlandse bepaling te ruim is. In dat kader zou de rechter erop gewezen kunnen worden dat er prejudiciële vragen aan het HvJ EU gesteld kunnen worden om duidelijkheid te verkrijgen. Ook lagere rechters kunnen prejudiciële vragen stellen.¹²

Bezwaar tegen niet-verstrekken

Art. 30 Sv bepaalt in lid 4 dat de verdachte binnen veertien dagen nadat hem is medegedeeld dat het inzien van bepaalde stukken wordt geweigerd, daartegen een bezwaarschrift kan indienen bij de rechter-commissaris. Daarna kan dat telkens na periodes van dertig dagen. De termijn van veertien dagen wordt overigens niet bijzonder streng gehanteerd. In een zaak waarin de

raadsman meer dan twee maanden later een dergelijk bezwaarschrift indiende, overwoog de Rechtbank Amsterdam dat een redelijke uitleg van deze bepaling, die strookt met de bedoeling van de wetgever, meebrengt dat bezwaar gemaakt kan worden tegen het voortduren van de onthouding, ook al is tegen de onthouding zelf geen bezwaar gemaakt. Het bezwaarschrift werd derhalve opgevat als te zijn gericht tegen het voortduren van de onthouding.¹³

Waken tegen vertraging

In lid 2 van art. 30 Sv is een regeling opgenomen voor het geval de officier van justitie op een verzoek om stukken in het geheel niet reageert.¹⁴ Aan de rechter-commissaris kan dan het verzoek worden gedaan de officier van justitie een termijn te stellen, waarbinnen de kennisneming van stukken moet zijn verleend. Een praktische tip hierbij, vooral als de communicatie met het OM in een bepaalde zaak stroef verloopt, is dat tevens verzocht wordt om een regieoverleg te beleggen in de zin van art. 185 Sv. Ook kan daarbij aan de rechter-commissaris het verzoek worden gedaan om ex art. 180 Sv te waken tegen node-loze vertraging en zo nodig een termijn voor beëindiging van het onderzoek te stellen.

Op het niet-nakomen van de termijn van art. 30 lid 2 Sv is geen sanctie gesteld. Het betreft hier ook niet een onherstelbaar vormverzuim, zodat er gelet op de huidige koers die de Hoge Raad vaart,¹⁵ naar alle waarschijnlijkheid geen gevolgen voor de zaak zullen zijn. Dit blijkt tevens uit een uitspraak waar de Rechtbank Rotterdam het OM beval om de stukken alsnog te overleggen en slechts constateerde dat er sprake was van een herstelbaar vormverzuim.¹⁶ Dat neemt niet weg dat het natuurlijk wel het nege-

8 Rechtbank Rotterdam, 8 januari 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:BY8836.

9 De auteurs vragen zich immers af in hoeverre de rechter-commissaris kan oordelen dat het relaas voldoende inzicht geeft in de inhoud van de aangiften, zonder kennisgenomen te hebben van deze aangiften. Zonder deze aangiften zelf is er voor de verdediging in elk geval geen enkele manier om dit te controleren.

10 Zie het advies dat is opgenomen in het nader rapport van 10 mei 2014: TK 2013/2014 33 871, nr. 4.

11 Toch heeft de Eerste Kamer in het voorlopig verslag verzocht op dit punt nader in te gaan (EK 2014/2015 33 871, A).

12 Art. 267 VWEU, ingevolge lid 3 van dat artikel zijn rechters oordelend in hoogste instantie zelfs verplicht vragen te stellen.

13 Rechtbank Amsterdam, 26 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:5180.

14 Hetgeen helaas bij het Openbaar Ministerie eerder regel dan uitzondering lijkt te zijn.

15 Hoge Raad, 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5322.

16 Rechtbank Rotterdam, 16 april 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:BZ7966.

ren van een rechterlijk bevel oplevert, waarop de rechter in elk geval te allen tijde dient te worden geattendeerd door de verdediging. Het kan daarnaast meewegen bij de beoordeling van de vraag of de zaak binnen een redelijke termijn is afgedaan.

Daarnaast kan, als een officier van justitie het erg bont maakt en de ingevolge art. 30 lid 2 Sv gegeven termijn ruimschoots overschrijdt, hierin een reden liggen de rechter-commissaris te verzoeken om de zaak, op grond van art. 180 lid 3 Sv, ter beëindiging aan de rechtbank voor te leggen. Namens de verdachte zelf kan natuurlijk ook op grond van art. 36 Sv een verzoek einde zaak gedaan worden.

Vraag is nog of het niet-reageren van de officier op een verzoek om stukken gezien kan worden als een fictieve weigering en of er derhalve ex art. 30 lid 4 een bezwaarschrift bij de rechter-commissaris kan worden ingediend. Helaas volgt uit de memorie van toelichting (en overigens ook uit art. 30 lid 4 Sv zelf) dat een schriftelijke mededeling betreffende de onthouding van stukken als voorwaarde geldt voor de ontvankelijkheid van een daartegen gericht bezwaarschrift.¹⁷ Ons advies is om dit toch te proberen, aangezien het maar de vraag is of rechter-commissarissen zo strikt de wet zullen toepassen.

¹⁷ *Kamerstukken II 2009/10*, 32 468, nr. 3, p. 26.

Wel kennis, geen afschrift

In art. 32 lid 2 Sv zijn nog enkele redenen genoemd op basis waarvan het OM kan bepalen dat de verdediging wel kennis mag nemen van bepaalde stukken, maar dat deze niet zullen worden verstrekt. Dit kan bijvoorbeeld in het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, hetgeen in onze optiek te vaak ten onrechte als argument door het OM wordt gebruikt. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld dat de officier weigert om camerabeelden te verstrekken, omdat hier andere personen op te zien zijn dan alleen de verdachte. Als het OM hier een beroep op doet kan ex art. 32 lid 4 Sv een bezwaarschrift worden ingediend bij de rechter-commissaris. Een praktische tip is om de rechter-commissaris te vragen om hierover nog wel gehoord te worden, nu de wetgever heeft besloten dat alleen de officier hier nog over moet worden gehoord.¹⁸ De praktijk leert echter dat als hier om wordt gevraagd, rechter-commissarissen de verdediging nog schriftelijk laten reageren op het standpunt van de officier. Zo kan immers ook nog op de argumentatie van het OM worden ingegaan.

Wat betreft het inhoudelijke verweer kan naar voren worden gebracht

¹⁸ In de ogen van de auteurs is dit niet te rijmen met het beginsel van 'equality of arms'. Zie voor een kritische beschouwing ook prof. mr. P.T.C. van Kampen & mr. D.P. Hein, 'Strijd om stukken: de Wet Processtukken', *NJB*, 11 januari 2013.

dat de weigeringsgrond bescherming van de persoonlijke levenssfeer in het leven is geroepen om te voorkomen dat afschriften of gegevensdragers kunnen worden vermenigvuldigd, verspreid of openbaar gemaakt. Dit kan in een zedenzaak een logische reden zijn. Echter, in veel andere gevallen is dit absoluut geen argument om stukken niet te verstrekken. Bovendien blijkt nog uit de toelichting op het Besluit processtukken in strafzaken,¹⁹ dat de enkele vrees dat processtukken door de verdediging openbaar zouden kunnen worden gemaakt op zichzelf niet als een voldoende zwaarwegend belang kan worden aangemerkt om af te zien van het verstrekken van afschriften.

Conclusie

Ondanks het feit dat er nog weinig jurisprudentie is over de nieuwe Wet processtukken en dat de richtlijn nog niet in werking is getreden, zodat er daarover nog in het geheel geen jurisprudentie is, bieden beide de verdediging toch de nodige mogelijkheden. Daarbij wordt echter wel van de verdediging de nodige creativiteit en aanhoudendheid verwacht, want ook in het strafrecht geldt dat de aanhouder wint. <<

¹⁹ Besluit processtukken in strafzaken van 15 december 2011, *Stb.* 2011, 602, inwerkingtreding nog niet bekend.

advertentie

Een professioneel
juridisch
secretariaat en
toch lagere
loonkosten?

Europark Advocatuur biedt ook úw kantoor kwaliteit,
flexibiliteit en kennis van zaken

- Uitwerken van ingesproken dictaten en convenanten
- Verzorgen van correspondentie
- Bundelen van producties
- Telefoonaanname met agendabeheer

Kijk op onze website www.europark.nl/advocatuur of mail naar info@europark.nl of bel 055 – 599 78 99 en vraag vrijblijvend een offerte aan.

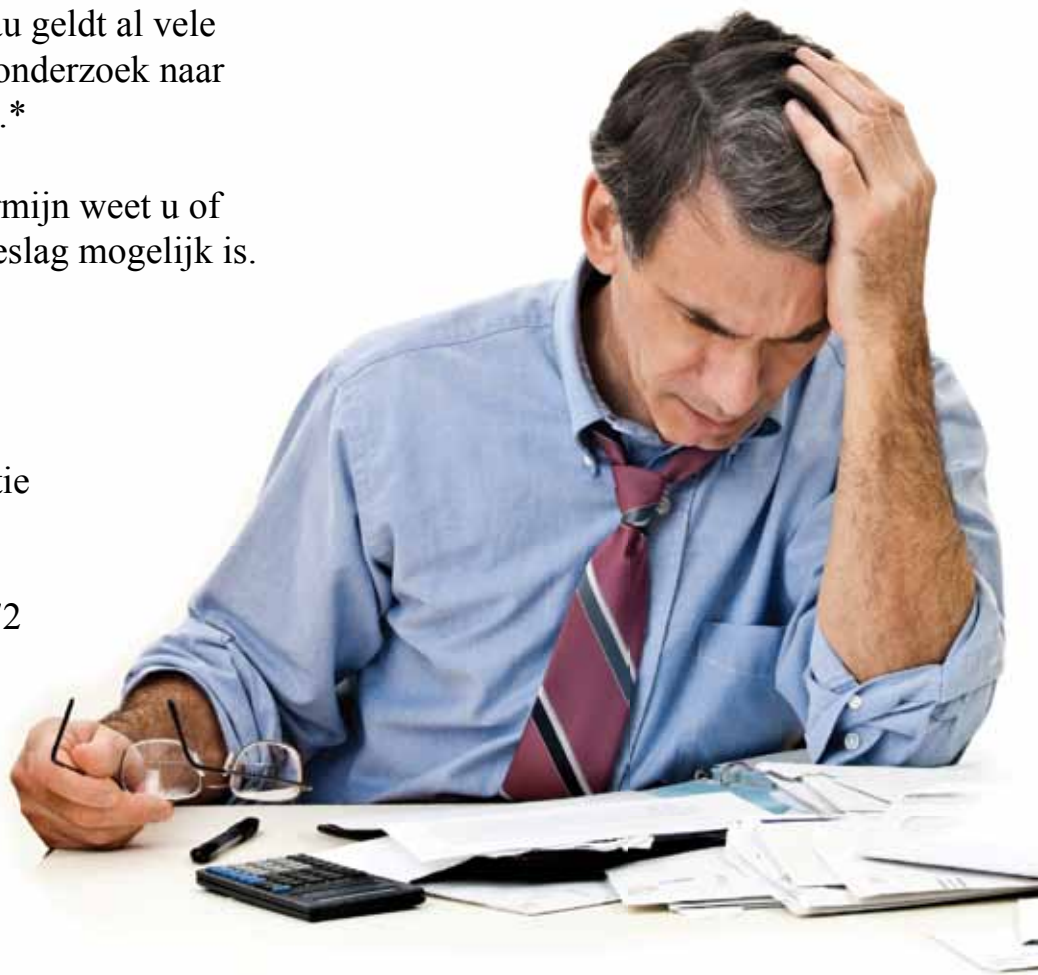
Europark Advocatuur, dé dienstverlener voor advocatenkantoren

ZOU ER ÉCHT GEEN VERHAAL MOGELIJK ZIJN?

Bent u op zoek naar verhaalsmogelijkheden bij een debiteur? Dan bent u bij Regres Info BV aan het juiste adres. Ons bureau geldt al vele jaren als specialist in verhaalsonderzoek naar natuurlijke- en rechtspersonen.*

Binnen de kortst mogelijke termijn weet u of conservatoir of executoriaal beslag mogelijk is.

Vraag vrijblijvend documentatie aan en informeer naar onze (kennismakings)tarieven onder nummer: 079 - 342 72 72 of kijk op onze website.

REGRES **INFO**

Verhaalsrapportages - Kredietwaardigheidsrapportages - Speciale onderzoeken

Regres Info BV, Alengroen 6, Postbus 7028,
2701 AA Zoetermeer, Telefoon 079 - 3427272, Telefax 079 - 3421843,
E-mail info@regresinfo.nl, Website www.regresinfo.nl

Wie neemt er nog een stagiaire aan?

Er zijn steeds minder advocaat-stagiaires. Hoe komt dat, hoe lost de advocatuur dat op en is het eigenlijk wel zo erg? Plus: vier portretten van afgestudeerde rechtenstudenten. 'Ik heb honderdtwintig open sollicitaties geschreven.'

Sabine Droogleever Fortuyn

Beeld: Jiri Büller

Een goede cijferlijst, één of meerdere studentstages achter de rug, een aantal publicaties in vak-tijdschriften, connecties in de praktijk en een flinke dosis motivatie. Me dunkt dat een student er advocaat-stagiaire mee kan worden. Toch? Niet dus. Een uitmuntend cv vormt geen baangarantie meer, blijkt uit een rondgang langs afgestudeerde rechtenstudenten. Het aantal vacatures voor stageplaatsen blijkt dun gezaaid. Zoekt u in dit nummer maar eens naar een vacature voor een beginnend advocaat-stagiaire en bedenk dat het in dit blad nog niet zo lang geleden wemelde van dergelijke vacatures. Als er al eens een vacature opent dan komen er honderden brieven op af.

Uit cijfers van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) blijkt dat het aantal stagiaires dat tot de beroepsgroep toetreedt jaarlijks afneemt. In 2007 stroomden er 1.165 stagiaires in. In 2010

waren dat er tweehonderd minder. En in 2013 weer bijna honderd minder. Dit jaar begonnen 720 stagiaires in de advocatuur. Een afname van bijna veertig procent ten opzichte van 2007. En deze trend lijkt zich voorlopig voort te zetten. Daarop wijst een enquête die de NOvA afgelopen zomer uitzette. Tegelijkertijd geven cijfers van de NOvA aan dat het percentage advocaten dat jaarlijks uit de advocatuur stapte tussen 2008 en 2013 rond de vijf procent schommelde. Met andere woorden: de beroepsgroep vergrijsst.

Vanwaar de terugloop van stagiaires? De NOvA-enquête waaraan 257 kantoren deelnamen, observaties en ervaringen van plaatselijke dekens, de voorzitter van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN), de voorzitter van de Stichting Jonge Balie Nederland (SJBN), en marktdeskundigen wijzen een aantal schuldbijten aan. De economische crisis

en teruglopende inkomsten van kantoren spelen een rol, maar ook organisatorische veranderingen binnen kantoren, bezuinigingen op gefinancierde rechtsbijstand en de vernieuwde beroepsopleiding voor advocaat-stagiaires (hogere kosten, meer tijd) worden genoemd.

Veel kantoren kregen als gevolg van de crisis minder werk. Cliënten kozen voor alternatieve vormen van rechtsbijstand, zetten het ondernemen op een lager pitje of gingen failliet. Dat werkte door in de advocatuur. Tussen 2008 en 2013 gingen er enkele tientallen advocatenkantoren failliet. Bovendien steeg het aantal opheffingen, blijkt uit cijfers van de Kamer van Koophandel. Lokale toezichthouders constateerden verder dat de omzet van kantoren gemiddeld daalde. Op reserves werd ingeteerd. Het gevolg laat zich raden: minder investeringen, zoals het aannemen van stagiaires.

'IK DACHT GOUD IN HANDEN TE HEBBEN'

Maurice Mooibroek, 24 jaar

Afgestudeerd: master Privaatrechtelijke rechtspraktijk, Universiteit van Amsterdam, augustus 2014.

Ambitie: als advocaat-stagiaire aan de slag binnen een privaatrechtelijke praktijk. Bijzondere interesse gaat uit naar beroepsaansprakelijkheid, (medisch) tuchtrecht en arbeidsrecht.

'Eigenlijk wilde ik direct na mijn afstuderen als advocaat-stagiaire gaan werken. Maar dat bleek moeilijker te gaan dan verwacht. Dat viel me tegen. Ik heb altijd veel naast mijn studie gedaan. Werk voor de Rechtswinkel, één studentstage bij een klein advocatenkantoor, één bij Boekel De Nerée en nu werk ik daar ruim een jaar als

werkstudent. En ik heb tijdens mijn studie drie artikelen geschreven, waaronder één over de betekenis van een tuchtrechtelijk oordeel voor de beroepsaansprakelijkheid, gepubliceerd in *Aansprakelijkheid, Verzekering en Schade*. Ik dacht daarmee goud in handen te hebben. Maar tijdens een sollicitatie kreeg ik te horen dat ik me niet internationaal heb ontplooid, omdat ik geen stage of studie in het buitenland heb gedaan. Daar stond ik dan met mijn publicaties. Nu heb ik bij Boekel het vooruitzicht dat ik binnen een paar maanden aan een sollicitatieprocedure mag beginnen. Het kan helpen als je connecties hebt. Maar dat helpt je nog niet aan een baan. Daarmee heb je alleen toegang tot het begin van een sollicitatieprocedure. Ik hoor veel om me heen dat er minimaal honderdtwintig sollicitanten op één vacature afkomen. Dat maakt het ontzettend lastig. Ik heb echter goede hoop dat ik bij Boekel De Nerée aan de slag kan.'

Maar naast conjuncturele, en dus voorbijgaande factoren zijn er ook structurele veranderingen. Volgens de Gelderse deken Paul Wilmink moet de advocatuur ermee leven dat de stand kleiner wordt. Dat is volgens hem niet alleen een gevolg van de crisis, maar ook van de manier waarop het juridische leven zich ontwikkelt en de komst van de vele alternatieven voor juridische rechtsbijstand.

Steeds meer kantoren specialiseren zich. Christiaan Alberdingk Thijm, partner van het jonge nichekantoor bureau Brandeis, bijvoorbeeld, ziet overal om zich heen nichekantoren als die van hem uit de grond schieten. En voor deze kantoren, stelt organisatieconsultant Maarten de Haas, is het veel lastiger om een stagiaire efficiënt in te zetten. Ze zijn eenvoudigweg te gespecialiseerd. 'We onderscheiden ons in ervaring, in expertise,' zegt Alberdingk Thijm. 'Sommige cliënten willen dan ook niet dat hun

zaak door een stagiaire wordt gedaan. Ze willen in elk geval niet voor de opleiding van een stagiaire betalen.'

Behalve het aantal nichekantoren, is ook het aantal eenpitters de afgelopen jaren enorm toegenomen en ook dat heeft zijn effect op het stagiairebestand. In 2012 bestond meer dan de helft, 50,5 procent, van de kantoren uit eenpitters. In 2014 was dat 52,2 procent (2.553 eenmanszaken). Een enorme toename in vergelijking tot 2002 toen 36,7 procent van de kantoren uit eenpitters bestond. Voor een eenmanskantoor is het aannemen van een stagiaire vanwege de (in verhouding) grote investering, qua tijd en geld, vaak geen aantrekkelijke onderneming.

Emilie van Empel, deken van Breda-Middelburg, constateert dat veel advocaten tot op latere leeftijd blijven doorwerken, als eenpitter. Nadat ze jarenlang binnen een kantoor met collega's hebben gewerkt, beginnen ze tussen

hun 62ste en 65ste jaar een eenmanszaak. 'Dat zijn de babyboomers. Ze willen niet alleen in hun moestuin zitten, op het golfveld staan of vervroegd achter de geraniums. Daarom beginnen ze nog voor drie, vier of vijf jaar hun eigen nichekantoor.' Daarbinnen is voor stagiaires geen plek. Daarbij zou je kunnen concluderen dat doordat deze advocaten langer blijven zitten, ze arbeidsplaatsen van stagiaires bezet houden. Het werk ligt niet voor het oprapen.

De geplande bezuinigingen op gefinancierde rechtsbijstand helpen ook bepaald niet. Die weerhouden advocaten die veel toevoegingszaken doen ervan om stagiaires aan te nemen. 'Als kantoor op gebied van toevoegingszaken moet je heel goed organiseren om het klimaat goed te houden,' zegt Hein Vogel, voorzitter van de VSAN. 'Dat is al jaren zo. Met de geplande extra maatregelen denken advocaten wel drie keer na voordat ze een stagiaire aannemen.'

'IK VOELDE DE DRANG OM ZELF IN DE RECHTSPRAKTIJK BEZIG TE ZIJN'

Shabnam Nadari, 26 jaar

Afgestudeerd: master Internationaal en Europees recht, Universiteit Utrecht, 2009; master Privaatrecht, Universiteit van Tilburg, 2010.

Ambitie: werken als advocaat-stagiaire bij een klein tot middelgroot kantoor. Personen- en familierecht is haar belangrijkste interessegebied. Interesse gaat ook uit naar letselschade, huurrecht, arbeidsrecht en strafrecht. Voorkeur voor het bijstaan van particulieren en/of mkb'ers.

'Ik wil mensen helpen die in moeilijkheden verkeren, zelf niet weten wat hun rechten zijn, of er zelf niet uit kunnen komen. Daarom ben ik rechten gaan studeren. Ik heb gekozen voor een brede opleiding. In de praktijk specialiseer je je automatisch. Omdat het internationaal en Europees recht binnen het

Nederlandse recht steeds belangrijker wordt, heb ik een master in deze richting gevolgd. Vervolgens heb ik een master privaatrecht gedaan omdat dat de richting is waarin ik in de advocatuur wilde gaan werken. Tijdens het schrijven van mijn scriptie heb ik stage gelopen bij een groot kantoor. Toen ik na mijn studie geen baan in de advocatuur kon vinden, ben ik als docent hbo-recht aan de Fontys in Tilburg les gaan geven. Ik deed het met plezier. Maar ik voelde nog steeds de drang om zelf in de rechtspraktijk bezig te zijn. Als docent heb ik ook een stage bij een middelgroot kantoor gelopen op de afdeling Intellectueel Eigendom en ICT omdat ik zelf een module in deze richting wilde opzetten. Na anderhalf jaar als docent te hebben gewerkt, ben ik met een tweejarig traineeship bij de provincie Noord-Brabant begonnen. Het traineeship liep af en ik zie dit als het moment om opnieuw te proberen om als advocaat te gaan werken. Ik ben ruim een maand aan het solliciteren, heb inmiddels vijftig open sollicitatiebrieven verstuurd maar nog geen sollicitatiegesprek gehad. In de meeste gevallen krijg ik te horen dat kantoren geïnteresseerd zijn, maar nu geen plek hebben.'

December
2014

COVER 35

Het sociale advocatenkantoor Struycken Advocaten in Amsterdam bijvoorbeeld heeft twee stagiaire-ondernemers. Voorheen had het kantoor altijd een stagiaire in loondienst. 'Dat gebeurt niet meer, omdat deze hun kosten in drie jaar niet meer terugverdienen, met de huidige opleiding al helemaal niet meer,' zegt advocaat Huib Struycken. 'Voor eigen rekening en risico is de enige mogelijkheid. Je moet als stagiaire-ondernemer het langetermijnperspectief voor ogen houden, en interen op je spaargeld in de eerste jaren voor lief willen nemen. Het dus echt heel graag willen. Misschien moet je ook gewoon een beetje gek zijn om nu nog een vak te willen kiezen waar zó op wordt bezuinigd.'

De extra kosten voor de vernieuwde beroepsopleiding (beroepsopleiding advocaten, BA) zijn een andere veelgenoemde reden waarom advocaten van een stagiaire afzien. 'Het totale verschil in kosten over drie jaar, is tussen de 3.000 en 4.000 euro, afhankelijk van hoe de lokale verplichtingen van de oude opleiding door de lokale Orden waren geregeld,' zegt AR-lid Marjan van der List, portefeuillehouder opleidingen.

De vernieuwde opleiding vraagt bovendien een grotere tijdsinvestering van stagiaires en hun patroons: er is meer koppeling met de praktijk, de cognitieve vakken worden vanuit een procesrechtelijke invalshoek gegeven, er wordt meer getoetst, er is meer vaardighedenonderwijs en meer aandacht voor beroepsattitude en beroepsethiek.

Limburgse deken Eduard Prickartz wijst erop dat de extra kosten van de beroepsopleiding over drie jaar genomen meevallen. 'Maar tegen de economische ontwikkelingen kunnen ze een extra drempel opwerpen om een stagiaire aan te nemen,' zegt hij. 'Wat ermee samenhangt is dat stagiaires voorheen hun beroepsopleiding buiten kantooruren konden doen. Nu moeten deze werkzaamheden, vanwege de extra tijdsinvestering die de BA vraagt, ook tijdens de kantooruren worden verricht.

Kantoren vragen zich af: "Is het me dat nog wel waard?"

Pijn

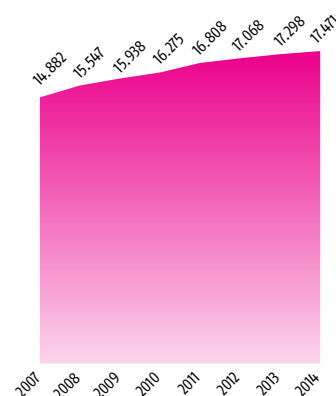
Waar zit de pijn het meest? Welke kantoren, groot, middelgroot of klein, nemen in verhouding de minste stagiaires aan? De meeste grote kantoren lijken enkele jaren geleden al het meest te hebben geleden onder de financiële crisis, en vooral toen minder stagiaires te hebben aangenomen. Advocatenkantoor Van Doorne bijvoorbeeld, neemt sinds 2012 alleen maar meer stagiaires aan, meldt HR-manager Liesbeth van Doorne. Tussen 2009 en 2012 nam het kantoor volgens haar iets minder stagiaires aan vanwege de stijgende vraag naar senior medewerkers. 'Het aantal stagiaires dat jaarlijks toetreedt tot De Brauw Blackstone Westbroek hangt af van het aanbod goede sollicitanten,' zegt managing partner Martijn Snoep. 'Er is in de periode tussen 2008 en nu geen duidelijke dalende trend te herkennen.'

Ook bij Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn advocaten en notarissen is er 'geen significante verandering van de instroom van het aantal stagiaires over de afgelopen jaren, en zeker geen daling,' zegt Robin Funnekotter, hoofd recruitment en opleidingen.

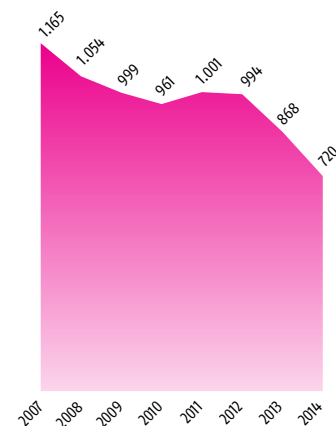
Wel merkt hij dat het kantoor zorgvuldiger is geworden in de sollicitatieprocedure om zo een *mismatch* te voorkomen. De gestegen kosten van de BA zijn voor Pels Rijcken geen reden om minder stagiaires aan te nemen. 'Natuurlijk staan we niet te juichen over deze hogere kosten. Daar staat tegenover dat de kwaliteit van de opleiding omhoog is gegaan.'

De instroom van het totaal aantal stagiaires bij de Law Firm School (LFS), waarbij zestien grote kantoren zijn aangesloten, had als gevolg van de crisis in 2007 een dipje, geeft voorzitter Steven Schuit aan. 'Er was een teruggang van circa tien procent, maar dat was maar gedurende één lichting. Het aantal advocaten dat jaarlijks bij de LFS instroomt,

TOTAAL AANTAL ADVOCATEN

INSTROOM STAGIAIRES

(Bron: Nederlandse Orde van Advocaten)

varieert per kantoor, maar *overall* is er continuïteit. Twee keer per jaar stromen er tussen de zeventig en vijfenzeventig stagiaires in.' De vernieuwde beroepsopleiding van de Orde heeft volgens Schuit geen invloed op deze instroom. 'Wel is er irritatie over de studielast en -kosten.' Stagiaires van de LFS volgen naast hun eigen opleiding deels de beroepsopleiding van de Orde. 'Ik vind het programma van de Orde te zwaar.'

Middelgrote kantoren, vooral zij die zich richten op particulieren en mkb'ers, lijken nu meer last te hebben van de crisis en van de teruglopende vraag naar advocaten in het algemeen. Daardoor nemen ze in verhouding minder stagiaires aan dan grote kantoren. JPR Advocaten bijvoorbeeld. Het kantoor (55 advocaten) richt zich op ondernemingsrecht, vastgoed, verzekeringsrecht, arbeidsrecht en familerecht. Bij het kan-

toor met vestigingen in Deventer, Doetinchem en Enschede is sinds februari 2014 geen stagiaire meer aangenomen. 'Daar is op dit moment geen behoefte aan omdat de markt er niet naar is,' stelt het kantoor.

De Kempnaer Advocaten in Arnhem (ongeveer 25 advocaten) is actief op uiteenlopende terreinen. Van bouw en vastgoed, tot ondernemingsrecht en familierecht. Ook hier zijn de afgelopen periode geen stagiaires begonnen. 'We hebben op dit moment twee stagiaires. De één is van 2012, de andere van 2013. Het werkaanbod en de vragen van cliënten zijn veranderd. De inzetbaarheid van stagiaires is daardoor beperkt,' zegt kantoor directeur Els Koot.

Rutgers & Posch, een middelgroot kantoor in Amsterdam met een brede civielrechtelijke praktijk, opgericht in 2013, kent helemaal geen stagiaires. Een bewuste keuze 'min of meer gedwongen door de markt', zegt managing partner Gerard Endedijk. 'Hier werken alleen ervaren partners en medewerkers die voor cliënten echt toegevoegde waarde kunnen creëren. De markt is niet verzadigd, maar je moet wel goed nadenken over de manier waarop je jezelf als kantoor in de markt wilt zetten. Cliënten betalen niet meer de hoge tarieven voor net-afgestudeerden, en ze zeggen soms letterlijk: "We won't pay for education." Ik sluit niet uit dat we nog stagiaires zullen aannemen, maar het heeft geen prioriteit. Van een beginnend kantoor vraagt het bovendien veel.'

Bij bureau Brandeis (middelgroot nichekantoor op gebied van litigation) komen wel stagiaires binnen. Maar het kantoor is zorgvuldig in de voorselectie. 'Wij nemen sowieso niemand aan die hier niet eerst een studentstage heeft gelopen,' zegt partner Alberdingk Thijm. Door tegen een lager tarief samen met ervaren advocaten aan een zaak te werken, zijn deze stagiaires van meerwaarde voor het kantoor.

Veel kleine kantoren zien van een investering in een stagiaire af. De eco-

nomische crisis, de opleidingskosten en de tijdsinvestering die daarmee gepaard gaat, weerhouden ze ervan. Alderse Baas Noordhof advocaten is een klein kantoor in Groningen. Hier werken geen stagiaires. 'Het is financieel niet interessant, ook niet in de nabije toekomst,'

zegt Leonard Noordhof. 'Onze voorkeur gaat uit naar een advocaat die de stage net heeft afgerond. Een stagiaire is én heel erg duur én je kunt er niet van verwachten dat hij of zij hetgeen doet dat je wel van een vierdejaars advocaat kunt verwachten.'

'WEKELIJKS BEKIJK IK DE VACATURES'

Lara Debie, 26 jaar

Afgestudeerd: master publiekrecht, gezondheidsrecht, Universiteit van Amsterdam, mei 2014.

Ambitie: aan het werk als advocaat-stagiaire op het gebied van aansprakelijkheidsrecht, letselschade of gezondheidsrecht in Limburg of Noord-Brabant. Het bijstaan van particulieren of bedrijven die schade hebben geleden, heeft haar voorkeur.

'Ik ging rechten studeren met het doel om de advocatuur in te gaan. Ik heb altijd een sterk rechtvaardigheidsgevoel gehad. Het menselijke en persoonlijke wilde ik combineren met het recht en de advocatuur. In het derde jaar van mijn bachelor heb ik ook een student-stage gelopen bij een kantoor in Sittard. Dat beviel me erg goed. Sinds ik afgestudeerd ben, merk ik hoe lastig het is om een stageplek te vinden. Daarom werk ik nu bij de provincie Limburg als subsidieverlener, waar ik tijdens het schrijven van mijn masterthesis ben begonnen. Ik vind het interessant om belangen tegen elkaar af te wegen en op basis van sociale en juridische

gronden te beslissen over het wel of niet toekennen van een subsidie. Toch ben ik nog steeds op zoek naar een baan in de advocatuur. Binnen de rechtsgebieden waarop ik me richt, aansprakelijkheidsrecht, letselschade en gezondheidsrecht, is alleen weinig aanbod, helemaal omdat ik in beginsel alleen in Limburg en Noord-Brabant zoek. Wekelijks bekijk ik de vacatures, daarnaast heb ik kantoren in Limburg afgebeld. Maar de vacatures die ik tegenkom, zijn veelal voor een stage op het gebied van ondernemingsrecht, faillissementsrecht of fiscaal recht.'

'IK ZOU MIJN OPLEIDING ZELF WILLEN FINANCIEREN'

Suzanne Verhagen-
Buurkes, 31 jaar

Afgestudeerd: master Privaatrechtelijke rechtspraak, Universiteit van Amsterdam, februari 2013.

Ambitie: bij een klein of middelgroot kantoor als advocaat-stagiaire aan het werk op gebied van familierecht, arbeidsrecht, mededingingsrecht, ondernemingsrecht of strafrecht of in een algemene praktijk.

'Ik heb deeltijd rechten gestudeerd, daarnaast heb ik acht jaar als juridisch secretaresse en administratief medewerkster gewerkt bij twee kleine kantoren in Haarlem. Daar is bij mij de wens ontstaan om zelf als advocaat te gaan werken. De vrijheid die het vak met zich meebrengt en de afwisseling spreken me aan; dat je mensen met allerlei soorten problemen kunt helpen.

In de eindfase van mijn studie, in november 2012, ben ik begonnen met solliciteren. Maar het bleek heel lastig te zijn om ertussen te komen. Inmiddels heb ik honderdtwintig open sollicitaties en acht sollicitaties naar aanleiding van vacatures geschreven naar kantoren in en rondom Haarlem, Alkmaar en Hoofddorp. Ik ben drie keer uitgenodigd voor een eerste gesprek. Het is heel moeilijk, je bent vaak een van de tweehonderd sollicitanten. Ik heb ook weleens gehoord dat je achternaam een rol speelt bij het aannemen van stagiaires. Zo was er een kantoor dat de voorkeur gaf aan iemand uit een ondernemersfamilie. Inmiddels ben ik officemanager bij een niet-juridische organisatie. Dat bevalt, maar je weet dat je niets met je studie doet. Ik kan me voorstellen dat kantoren nog terughoudender zijn om stagiaires aan te nemen vanwege het duurder worden van de beroepsopleiding. Maar als je niet de kans krijgt om met een kantoor in gesprek te gaan, weet je niet wat de belangrijkste reden is. Ik zou mijn opleiding ook zelf willen financieren, ik zie dat als een investering in mijn toekomst en de extra kosten heb ik ervoor over.'

Dat het erg is dat het aantal stagiaires jaarlijks afneemt, daarover zijn velen het eens. 'Het betekent mogelijk een stagnatie of afname van de groei van de balie,' stelt de Orde. 'We vinden het belangrijk om te weten waar het aan ligt. Daarom hebben we er een enquête naar gedaan. Het onderwerp blijft de aandacht houden van de Algemene Raad. De evaluatie van de beroepsopleiding zal eind 2015, begin 2016 feitelijk worden uitgevoerd,' zegt AR-lid Van der List. Limburgse deken Prickartz: 'Je moet je steeds blijven vernieuwen. De balie heeft behoefte aan verse instroom. Hopelijk is het een tijdelijke dip.'

Annemarie Roukema, voorzitter van de Stichting Jonge Balie Nederland, uit haar zorgen over de toenemende werkdruk onder jonge advocaten. 'De vraag naar werk dat door stagiaires tegen een lager tarief kan worden gedaan, neemt toe. Tegelijkertijd zijn

er minder jonge advocaten. Resultaat: hogere werkdruk onder de resterende stagiaires.' Vogel is bezorgd over de toekomst van de sociale advocatuur. Hij kondigt aan dat de VSAN onderzoek gaat doen naar de omvang van en redenen voor de teruglopende instroom van advocaat-stagiaires in de sociale advocatuur. 'Een stagnerende instroom is het begin van het einde. Advocaten met een toevoegingspraktijk kunnen besluiten iets heel anders te gaan doen. Maar de rechtzoekende is hier de dupe van. Wie komt er nog op voor zijn of haar belangen?'

Te zwaar

Alberdingk Thijm op zijn beurt benadrukt het belang van jonge mensen voor het groeien van een organisatie. 'Van de junioren moet je het juist hebben. Als professionals van jongs af aan ergens werken, gaat het kantoor in

hun DNA zitten.' Dat is volgens hem belangrijk voor de eenheid binnen een kantoor. 'Daarbij ontwikkelt een kantoor zich door de nieuwe aanwas. Net zoals op een montessorischool waarbij kinderen met een leeftijdsverschil van drie jaar bij elkaar in de klas zitten. De jongeren leren van de ouderen en andersom.'

In de enquête afgelopen zomer van de Orde werd kantoren gevraagd wat ze er de komende jaren toe zou bewegen om weer (meer) stagiaires aan te nemen. Het verlagen van de kosten en de zwaarte van de beroepsopleiding scoorden hoog, respectievelijk 4,0 en 3,4 op een schaal van 1 tot 5. Maar een verlagening van de kosten is volgens de NOVA geen optie. Van der List: 'De procedure voor de totstandkoming van de prijs is zorgvuldig geweest. Kort gezegd: het is wat duurder, maar je krijgt er ook meer voor. Voor wat betreft de gevraagde

tijdsinvestering is deze groter dan bij de oude opleiding. Daar krijgen de stagiaire en het kantoor een kwalitatief betere opleiding voor terug, die meer aansluit bij de praktijk.'

Volgens Prickartz zou het schelen als advocaten meer te weten komen over de nieuwe opleiding en de reden waarom deze duurder en zwaarder is geworden. 'En misschien is het programma té zwaar. Ik vind dat de Orde er een rol in heeft om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om drempels weg te nemen. Een kostenreductie zou er ook voor kunnen zorgen dat kantoren overgaan tot vluggere aanname van stagiaires.'

Roukema wijst erop dat de kosten voor de oude BO en VSO verspreid over drie jaar werden betaald. Bij de nieuwe beroepsopleiding ligt het zwaartepunt van betalen aan het begin: het eerste deel bij aanvang van de beroepsopleiding, het tweede deel aan het begin van het tweede opleidingsjaar. Deze vroege timing zou volgens haar een obstakel kunnen opwerpen.

Meer werk in de advocatuur en een verbetering van het economische klimaat zijn andere belangrijke redenen waarom kantoren eerder (meer) plaats zouden maken voor een stagiaire, zo blijkt uit de enquête van de Orde (3,71 en 3,4). Maarten de Haas wijst erop dat het risico van een investering in een stagiaire een stuk lager zou zijn als kantoren een stagiaire makkelijker zouden kunnen ontslaan. 'Ik vind dat we heel lang geleden al hadden moeten afstappen van de ontslagbelemmeringen tijdens de stage. Als je nu een slechte stagiaire hebt, heb je pech. Je zit er drie jaar aan vast. Je hebt toestemming van de deken nodig om hem of haar te ontslaan. De perceptie bij kantoren is dat het heel lastig is om van een slechte stagiaire af te komen. En ik heb gevallen meege-

maakt waarin dat ook echt zo bleek te zijn.'

Die ontslagbelemmeringen zijn er volgens Van Empel, deken van Breda-Middelburg, niet voor niets. 'Een stagiaire-patroonrelatie is een werk-leerovereenkomst. Een stagiaire zit in een zwakkere positie, is afhankelijk.' Toezicht is hier op zijn plaats, volgens Van Empel. 'Dat dwingt kantoren ook om van tevoren heel goed te kijken of een stagiaire voldoet. En als een kantoor werkelijk van een stagiaire af wil, zal het een dossier moeten vormen.'

Een verlaging van de opleidingskosten is volgens de NOvA geen optie

John van Loo, partner bij Labré Advocaten in Amsterdam, vindt dat de verhoogde kosten van de beroepsopleiding, de extra tijdsinvestering die de opleiding vraagt, in combinatie met het minimale maandsalaris van stagiaires en de verplichte duur van de stageovereenkomst (drie jaar), het kantoren té moeilijk maakt om nog stagiaires aan te nemen. Van Loo stelt het volgende voor. Het eerste jaar van de stage zou een echt leerjaar moeten worden. In één jaar volgen stagiaires de complete beroepsopleiding. Kantoren betalen naast de kosten van de opleiding een vergoeding van maximaal 1.000 tot 1.250 euro bruto per maand. Pas als een stagiaire de beroepsopleiding succesvol heeft afgerond, wordt hij of zij beëdigd. Na het eerste jaar kunnen kantoren een arbeidsovereenkomst van

twee jaar afsluiten met de stagiaire. Deze is dan fulltime beschikbaar en krijgt een normaal salaris. 'Het systeem moet op de schop. En ik vind dat de NOvA daar het voortouw in moet nemen.'

Nichekantoren die te maken hebben met cliënten die hoge uurtarieven van stagiaires niet pikken, adviseert Maarten de Haas het uurtarief te verlagen. Met die lagere uurtarieven werkt bureau Brandeis al, vertelt partner Alberdingk Thijm. Daarbij brengt het kantoor lang niet alle uren van stagiaires bij de cliënt in rekening. Alberdingk Thijm onderstreept ook dat goed samenwerken binnen een kantoor het verschil maakt. 'Stagiaires worden nog vaak begeleid vanuit de veronderstelling: gooi maar in het diepe, dan kijken we wel wie er bovenkomt. Ze moeten alles zelf uitvinden. Het is ook een manier, maar niet de meest effectieve.'

Een eenduidige oplossing voor het teruglopend aantal stagiaires is er nog niet. Het aantrekken van de economie zou helpen, net zoals stoppen met verdere bezuinigingen op gefinancierde rechtsbijstand. Maar ook als de conjuncturele oorzaken zijn opgelost, houdt de advocatuur te maken met structurele veranderingen. De eisen (geld en tijd) van de beroepsopleiding zijn aangescherpt. De cliënt zoekt steeds meer gespecialiseerde rechtsbijstand bij zijn of haar advocaat en let, vanwege de vele alternatieven voor rechtsbijstand, steeds scherper op de hoogte van de rekeningen.

Het lijkt een gegeven dat de vanzelfsprekende groei die de advocatuur tot zeven jaar geleden doormaakte, steeds minder vanzelfsprekend wordt. En dat de beroepsgroep niet ontkomt aan de grillen van de markt. Een verdergaande vergrijzing van de beroepsgroep ligt op de loer. <<

A

ADVOCATENBLAD

SPECIAL

Gadgets waarmee
advocaten hun
voordeel doen

De keuze is reuze.
Welke e-opleiding
past bij u?

Concurrentie van de
cliënt? Dit kunnen
ze online zelf

Appgids

Veertig
onmisbare
tools voor
advocaten

'ALLES BEGINT BIJ DE DURF OM ANDERS TE ZIJN'

INNOVATIE-EXPERT JEROEN ZWEERS OVER
DE DIGITALISERING VAN DE ADVOCATUUR

Digitalisering in de juridische praktijk

I-FourC Waar begint u?

De digitalisering in de rechtspraak staat hoog op de agenda. De stappen die het programma KEI (Kwaliteit en Innovatie) zet om de rechtspraak op een hoger digitaal niveau te krijgen, hebben hoe dan ook invloed op de advocatuur. De dikke stapels dossiers zijn bij u vast en zeker net zo groot als bij uw collegae, waarbij de wetenschap dat dit veel efficiënter kan ook aanwezig is. Maar hoe wordt dit in de praktijk vormgegeven en welke stappen zijn verstandig als eerste te zetten?

De waarde van papier

Digitalisering wil niet zeggen dat al het papier direct de deur uit moet en door een scanner gehaald moet worden. Er moet eerst een belangrijke afweging gemaakt worden welke waarde het papier heeft om überhaupt te bepalen of digitalisering zinvol is.

De waarde van papier kan bepaald worden door - onder andere - onderstaande vragen te beantwoorden:

- Heb ik te maken met veel privacygevoelige informatie?
- Bewaar ik mijn dossiers puur en alleen voor een wettelijke bewaarplicht?
- Hoe vaak komt het voor dat een civiel dossier na sluiting van de zaak opgevraagd wordt? Specificeer de opvraagfrequentie.
- Wil ik nog actief aan mijn dossier werken?

Aan de hand van bovenstaande antwoorden kan er bepaald worden welke populaties papier binnen de juridische praktijk digitalisering behoeven. Vaak is een Extern Archiefbeheer-oplossing ook een optie voor een gedeelte van de dossiers. Juist de dossiers die in mindere mate nodig zijn, kunnen prima in fysieke vorm bewaard blijven en indien ze nodig zijn - binnen 15 minuten - digitaal aangeleverd worden. Op deze manier realiseert men kostenefficiënte oplossingen.

Probleemoplossende applicaties

De werkmethode die u op dit moment hanteert moet worden ondersteund met digitale oplossingen. Waar u voor moet waken is de inzet van complexe, technologische applicaties.

Belangrijk daarbij is welke problemen u opgelost wilt hebben met een digitale omgeving.

- Ruimtegebrek
- Lange zoektijden – U kunt grote tijdsinstellingen behalen doordat uren beter ingezet kunnen worden. Op deze manier levert het u ook daadwerkelijk nog iets op.
- Veiligheid van kritische bedrijfsinformatie
- Informatieoverdracht naar rechtbank
- Gebonden aan praktijk als werkplek
- Realisatie van een tijdregistratie systeem – of een koppeling hiermee
- Incomplete informatie – te veel informatie eilanden
- Work-overload van secretaresses

Een hybride situatie tussen fysiek en digitaal biedt voor veel praktijken de oplossing. Volledige digitalisering is niet altijd noodzakelijk om gewenste resultaten te bereiken. Ook met beperkte investeringen zijn digitale oplossingen mogelijk.

Er kunnen enorme vooruitgangen geboekt worden door de implementatie van een digitale werkomgeving. Het is beter, sneller en veiliger! Echter, is een goed begin het halve werk en daarom zult u vooraf een aantal overwegingen moeten maken. Eenvoudig overstappen naar een digitale, efficiënte werkplek met I-FourC!

REDACTIONEEL

Robert Stiphout

Anders doen

Wat als de advocatuur morgen opnieuw moet worden uitgevonden? Hoe zou de advocatuur er dan uit moeten zien? Die vraag stelde Rob Wijnberg in een voorbereidend gesprek op zijn *keynote speech* voor Advocatenblad Live! op 22 januari 2015. Wijnberg – filosoof, publicist, voormalig NRC Next-hoofdredacteur en oprichter van het succesvolle journalistieke internetplatform *De Correspondent* – ontkende dat advocaten *out of the box* moeten denken om de concurrentie het hoofd te bieden. ‘Zoals bij zoveel traditionele beroepsgroepen gaat het veel verder,’ zei hij. ‘Advocaten moeten een heel nieuwe box bedenken.’

Zeker is dat digitalisering een rol speelt als advocaten morgen hun beroepsgroep opnieuw uitvinden. Over hoe ze dat kunnen doen, zal Wijnberg vanuit zijn ervaring met *De Correspondent* spreken op 22 januari. Het feit dat advocaten dankzij de digitale wereld betere relaties dan ooit kunnen opbouwen met hun cliënten, biedt volgens filosoof Wijnberg grote kansen. Maar, het vergt wel een mentaliteitsomslag, stelt hij.

Ook deze special Digitaal biedt handvatten voor advocaten om zichzelf en hun cliënten dankzij internet vooruit te helpen. Altijd al willen weten welke mogelijkheden e-learning biedt en welke vorm van e-learning bij u past? Benieuwd waar cliënten al juridisch doe-het-zelvend terecht kunnen? Nieuwsgierig naar wat er binnen uw kantoor valt te digitaliseren? Het staat allemaal in deze special.

Natuurlijk zijn er ook tips. Op pagina 29 leest u hoe u social media zakelijk kunt inzetten. Jeroen Zweers, de kennisdelers van Dirkszager die afgelopen jaar overstapte naar Kennedy Van der Laan, toont welke houding het best bij de digitale tijd past. Jonge gadgetgekke advocaten keren hun tas om en leggen de gadgets op tafel waarmee zij hun voordeel doen. Ook handig: de appgids met veertig tools die advocaten niet alleen helpen beter te functioneren, maar die ook inspireren tot mogelijke eigen vindingen of, denkend aan Wijnbergs woorden, splinter-nieuwe boxen om vanuit te denken.

Per slot van rekening: als je zelf geen content maakt, ben je afhankelijk van wat anderen over je zeggen of, erger nog, van je afpakken.

Het nieuwe leren

E-learning rukt op. Hoe weet u welke methode bij u past?

PAG. 4

Van papier naar byte

De rechtbanken willen vanaf 2016 volledig digitaal werken.

PAG. 26

Advocatuurlijke media

Hoe boekt u zakelijk succes met social media?

PAG. 29

HET NIEUWE LEREN

E-learning, het alternatief voor de professionals met weinig tijd, rukt mede door de lage prijzen op. Maar wat betekenen bijbehorende termen als *flipped classroom* en *blended learning* eigenlijk? Plus: hoe weet u welke methode bij u past?

Franc de Korte

December
2014

E-learning is de laatste jaren bezig aan een enorme opmars binnen de juridische wereld. Het aantal aanbieders en de kwaliteit van de verschillende programma's groeien. Wie voorheen in een vergaderzaaltje ergens op locatie moest zijn om zijn PO-punten te halen, kan dat nu veelal doen vanuit een luie stoel met de laptop op schoot, vanuit de trein naar kantoor of elk ander moment dat het uitkomt.

De term 'e-learning' is nog niet zo oud. Hij ontstond rond de millenniumwisseling toen internet een enorme opmars maakte onder de bevolking via gratis inbelprovers als Zonnet, Freeler en Het Net. In die *slipstream* kwam ook het online leren op en de verwachtingen waren hooggespannen.

Het uiteenspatten van de *internet bubble* temperde de verwachtingen van e-learning. De groei van het online leren bleek niet zo spectaculair als gedacht. Leren werd niet altijd sneller, efficiënter en interactiever.

Inmiddels lijkt de onderwijsvorm volwassen te zijn geworden, ook in de

advocatuur. Advocaten weten steeds beter wanneer en hoe ICT toegevoegde waarde kan hebben voor het vormgeven van leren. En de benodigde techniek is relatief goedkoop geworden. De aanbiedingen van e-cursussen vullen nu regelmatig de mailboxen op kantoor. Qua kosten is online nascholing interessant. Zo zijn er al webinars te volgen vanaf 69 euro (ex btw). Nascholingsvideo's beginnen vanaf 45 euro (ex btw) per PO-punt. Bij veel aanbieders kun je ook een e-nascholingsabonnement afsluiten voor een x-aantal PO-punten waardoor de kosten per punt nog lager liggen.

Op de keper beschouwd zijn er vier hoofdvormen te onderscheiden: *video on demand*, *live webinar*, *blended learning* en *serious gaming*. Die laatste vorm is binnen de nascholing voor advocaten nauwelijks te vinden. De andere drie worden regelmatig aangeboden door bijvoorbeeld commerciële uitgeverijen of universiteiten.

'Welke vorm het best bij je past, is heel erg afhankelijk van je leerstijl,' zegt Anne Geertsema van Dialogue. Het bedrijf biedt veel verschillende online

vaardigheidstrainingen aan. Daarbij is gekozen voor *blended learning*, een combinatie van on- en offline leren. 'De theorie van de cursus kun je elk gewenst moment online doen. Tijdens een sessie op locatie ga je vervolgens samen met je medecursisten in de praktijk aan de slag,' legt Geertsema de werkwijze uit. Die methode staat wel bekend als *flipped classroom*.

Ook JurisDidact biedt *blended learning* aan, zij het in een iets andere vorm. 'Bij ons kom je terecht in een digitale leeromgeving en je krijgt een fysiek boek,' vertelt Igno Ketelaars van uitgeverij Domus Editoria, het moederbedrijf van JurisDidact. 'Vervolgens word je aan de hand van casuïstiek en daarbij horende vragen de cursus doorgeloodst. Aan het einde vindt een toets plaats,' beschrijft Ketelaars de cursus.

Hoorcollege

Wie liever gaat zitten en luisteren, is beter af met *video on demand*. Deze vorm doet het meest denken aan het aloude hoorcollege, alleen dan opgenomen op video. Jan Huizer is het aanspreekpunt

Voor- en nadelen van e-learning

VIDEO ON DEMAND

VOORDEEL altijd en overal te bekijken.

NADEEL geen interactie met docent of andere cursisten.

Video on demand doet nog het meest denken aan het aloude hoorcollege, maar dan als video, al dan niet met bijbehorend lees- en toetsmateriaal. Deze cursusvorm is vooral geschikt voor kennisoverdracht, maar voor vaardigheidstrainingen moeilijker toe te passen. Vragen kunnen niet direct aan de docent worden gesteld.

AANBIEDER PO-online, Law At Web, Online LawCollege.

KOSTEN vanaf 45 euro (ex btw).

INTERACTIEF WEBINAR

VOORDEEL geen reistijd, interactie met anderen mogelijk.

NADEEL tijdgebonden.

Een webinar is een presentatie die via internet wordt uitgezonden. Wanneer dit live gebeurt, kunnen veel cursisten tegelijkertijd deelnemen aan het event. Voordeel ten opzichte van video on demand is dat je hier wel direct vragen kunt stellen aan de docent of medecursisten.

AANBIEDER Law at Web.

KOSTEN vanaf 69 euro (ex btw).

BLENDED LEARNING

VOORDEEL altijd en overal te bekijken op elk gewenst moment.

NADEEL je zult toch een (paar) keer naar de locatie moeten.

Blended learning is een mix van

traditioneel en online onderwijs.

Er zijn verschillende vormen van blended learning, maar een veelgebruikte methode is die van de 'flipped classroom'. Daarbij bestudeer je online de theorie en oefen je de stof in de praktijk samen met andere cursisten. In het traditionele onderwijs gaat het vaak andersom: de docent legt de theorie uit en daarna doe je thuis de oefeningen.

AANBIEDER Dialogue, JurisDidact.

KOSTEN vanaf 175 euro.

SERIOUS GAMING

VOORDEEL spelenderwijs leer je meer.

NADEEL online nog weinig gebruikt voor advocatentrainingen.

Waren spellen vroeger vooral hobby en vermaak, tegenwoordig worden ze ook ingezet voor

serieuzere doeleinden omdat ze een groot educatief effect hebben. Veel rechtenstudenten kennen de overnamespeltjes wel die tijdens kennismakingsbezoeken aan advocatenkantoren worden gespeeld. Vaak moet er dan veel door ordners gebladerd worden. Terwijl het via de computer veel realistischer kan. Ondanks het grote educatieve effect worden online serious games in de advocatuur nauwelijks gebruikt. Houthoff Buruma heeft een aantal jaar geleden het overnamespel 'The Game' ontwikkeld, maar gebruikt het vooral als wervings- en selectiemethode. Stibbe kwam met de arrestengame, maar ook die is gericht op rechtenstudenten. Waarschijnlijk zijn de hoge ontwikkelkosten voor serious games de reden dat er tot nu toe weinig mee wordt gedaan op het vlak van nascholing.

van Online LawCollege, een samenwerkingsverband tussen de Universiteit van Amsterdam en het Eggens Instituut voor Juridisch Postacademisch onderwijs. Het webplatform biedt veel actualiteitscolleges aan van maximaal één uur die worden gegeven door docenten en hoogleraren van de Universiteit van Amsterdam. 'Langer geconcentreerd kennis vergaren via een scherm is effectief noch gewenst. En ook voor de docent is een uur geconcentreerd en bevlogen lesgeven optimaal,' vertelt Huizer. Het Online LawCollege onderscheidt zich van andere aanbieders van videotrainingen doordat er publiek bij de colleges aanwezig is. 'Dat verlevendigt de colleges en het maakt het voor de docent makkelijker om de aandacht boog vast te houden,' zegt Huizer.

Videocolleges op academisch niveau zijn populair. Zo hebben professoren van de Universiteit van Amsterdam meegewerkt aan de Universiteit van Nederland. Daarbij geven gerenommeerde professoren korte colleges over hun vakgebied. 'Je leert in korte tijd heel veel over een vakgebied. Vergelijk het met de populaire TED-presentaties,' zegt Huizer, verwijzend naar de presentaties tijdens de Technology-, Entertainment- en Design-conferenties.

Het webinar is de derde veelvoorkomende e-learning vorm en kent vele andere namen zoals webcollege en online seminar. Het komt erop neer dat de cursist live een sessie volgt met tal van andere cursisten, maar in plaats van

in een congreszaaltje zitten ze achter hun pc met een live videoverbinding. 'Het voordeel van de webinars is dat je wel live met de docent kunt sparren, maar dan zonder de reistijd,' zegt Noor van Gils van Law At Web, een samenwerkingsverband tussen Boom Juridische uitgevers en Law@Work.

Strengere eisen

E-learning heeft inmiddels een vaste plek veroverd in het landschap van nascholingscursussen. Ook bij de Orde van Advocaten zijn ze zich daarvan bewust. Zo moeten aanbieders van e-learning aan strenge eisen voldoen voordat ze gecertificeerde trainingen mogen aanbieden. 'Wij hebben bijvoorbeeld tal van toetsmomenten in onze cursussen ingebouwd,' vertelt Ketelaars. Op die manier kan JurisDidact controleren of de nascholende advocaat nog steeds met de cursus bezig is. 'Fraude ligt op de loer, zeker als je naschoolt via video. Zonder controlemomenten zou iemand een video aan kunnen zetten en vervolgens iets anders gaan doen.'

Ook de Orde zelf maakt gebruik van het gemak dat e-learning biedt. Zo is de digitale leeromgeving ingevoerd in de nieuwe beroepsopleiding. De aanbieders zijn daar blij mee. 'De jonge advocaten krijgen zo het gemak van e-learning mee,' zegt Ketelaars, hopen op een verdere groei van de e-learningmarkt.

Kritiek is er ook. Zo schrijft advocate Ellen Timmer op haar weblog: 'Sommi-

gen menen dat e-learning de toekomst heeft. Dat is een vergissing: juist omdat het leven van een jurist in zeer grote mate digitaal is (schrijven, lezen dossierstukken, vaktechniek lezen), wordt het steeds belangrijker om ook in de fysieke wereld met elkaar te sparren, waar de klassieke cursus zeer geschikt voor is. Alle vormen van e-learning die er zijn, halen het niet bij een gewone cursus.'

Vaak gaat het bij kritiek om technische zaken. 'Goed beeld en geluid zijn bijvoorbeeld cruciaal bij videotrainingen,' zegt Huizer. Het was voor Online LawCollege reden om met cameramensen en meerdere camera's te werken. Ook het geluid is professioneel ingegeld, de beelden zijn in hd-kwaliteit. 'Het is vermoeiend om je te concentreren op slecht beeld en geluid,' zegt Huizer.

'Ik zou ook nooit adviseren om alleen via e-learning na te scholen,' zegt Ketelaars eerlijk. 'Je mist bijvoorbeeld het netwerkelement dat door veel advocaten op prijs wordt gesteld.' Hoogleraar Huub Spoormans van de Open Universiteit beaamt dat. De OU is al sinds de oprichting gespecialiseerd in academisch afstandsonderwijs. 'Contact is de prijs die je betaalt voor het nieuwe leren,' zegt hij. 'Je kunt elkaar tegenwoordig wel horen en zien, maar in sociaal-psychologisch opzicht werkt dat toch anders.' Het advies is dan ook om e-learning een keer uit te proberen, maar daarnaast ook reguliere cursussen te blijven bezoeken. <<

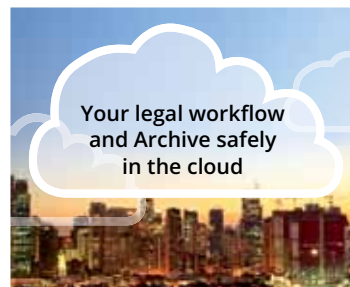
De Fabrique Utrecht
22 januari 2015

WWW.ADVOCATENBLADLIVE.NL

Advocatenblad LIVE! Dat mag u niet missen

Partner
JAGUAR

Sponsors
BaseNet G+P Sdu
oprecht de beste keuze

Search and browse from your desktop, the web or mobile device

Documents scattered across physical and digital storage devices prevent you from effectively responding to requests for documents such as audit or legal discovery.

Glyder document management solves these problems by providing you with a central, secure and auditable content repository in which you can easily search for documents from a range of clients and mobile devices. On premise or in the cloud.

Lawyer's Workflow & Cloud Archive

Glyder™ Mobile Doc's
Share your documents by any mobile device.

Security Aspects

Authenticate
Various authentication methods for clients possible

Encrypt
Data encryption for data-in-motion and data-at-rest

Protect
Security policies prevent leakage of confidential data Full adherence to repository permissions

Deploy
Choice of deployment scenarios based on company security requirements. Cloud: Choice of Data Centers

Analyze
Usage reporting and statistics

Contact us
FOR A FREE CONSULTATION
+31-76-5717770

BSG Goup BV
distributor of
GlyderWorkflow & Archive

Address
Minervum 7040
4817 ZL Breda (Netherlands)
info@legalarchive.net

Speak. Send. Done.

All you have to do is speak.
SpeechLive does the rest.

Speak. Send. Done.

Lijnbaanstraat 4 | 2222 AR | Katwijk aan Zee
t 088 - 526 83 33 (088-kanteff) | f 088 - 526 83 34
info@kanteffspeech.nl | www.kanteffspeech.nl

TROMPENBURG ADVOCATEN

Ons kantoor heeft per 1 januari 2015 ruimte voor een zelfstandig advocaat om samen te werken op basis van kostendeling. Trompenburg Advocaten te Haarlem is een kantoor met vijf advocaten die werkzaam zijn in de algemene praktijk. Betrokkenheid en een persoonlijke benadering tekent onze manier van werken.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Trompenburg Advocaten, mr. D.E.J. Maes 023-525 59 59. Schriftelijke reacties kunt u sturen aan Postbus 2099

2002CB Haarlem

Of per e-mail: maes@trompenburgadvocaten.nl

‘Denk niet in zaken, maar in oplossingen’

Jeroen Zweers stapte als IT-consultant de advocatuur in. Digitalisering loopt sindsdien als een rode draad door zijn carrière. Hoe kan een kantoor internet het beste gebruiken?

Erik Jan Bolsius

Beeld: Jean-Pierre Jans

Advocaten die overstappen, halen regelmatig de kolommen van de juridische media. Bij staffunctionarissen is dat zelden het geval, maar de overstap van innovator Jeroen Zweers van Dirkzwager naar Kennedy Van der Laan was wel nieuws. In de laatste jaren maakte Zweers van het wat ingedutte Dirkzwager een ‘hip en happening’ advocatenkantoor, dankzij de keuze om actief kennis te gaan delen. Kennis werd vooral gezien als duur bezit van een kantoor, maar volgens Zweers kon het delen ervan ook een goed marketinginstrument en ‘service van de zaak’ zijn. Met de eerste juridische app, een netwerk van gespecialiseerde websites, vele meewerkende advocaten en notarissen en een uitgekende contentstrategie werd Dirkzwager een kennisdeler met internationale

ambities. Inmiddels haalt het kantoor zo’n tien procent van zijn omzet via internet binnen.

Zweers zit nu ruim een halfjaar bij Kennedy Van der Laan, waar hij naartoe ging vanwege de innovatieve ambities van het nieuwe dagelijks bestuur van het advocatenkantoor. Op zijn kantoor, met uitzicht op het Amsterdamse Westerpark, hangt een poster met de tekst *Stay hungry, stay foolish*. De voor de advocatuur excentriek uitziende Zweers (hip baardje en dito staartje) voegt er nog een vereiste aan toe voor innovatief denken en werken: ‘Alles begint bij de durf om anders te zijn. Bij Dirkzwager durfden we vijf jaar geleden anders te zijn door kennis te gaan delen. Kennedy Van der Laan heeft durf ook in zijn DNA zitten. We willen anders zijn dan de Zuidas, we zitten ook niet voor niets

aan de andere kant van de stad.’ In zijn nieuwe baan, officieel is hij director innovation & knowledge, werkt hij nauw samen met Albert Jan Huisman, die verantwoordelijk is voor marketing, communicatie en business development. Huisman is een groot pleitbezorger van contentmarketing in de advocatuur. ‘Bij grotere kantoren zijn kennismanagement en marketing twee gescheiden afdelingen, maar wat Albert Jan en mij betreft horen die bij elkaar. Men vraagt me of ik nu weer een app ga ontwikkelen vergelijkbaar met Kennisboek van Dirkzwager, maar dat lijkt me niet logisch. De vorm van innovatie die je kiest, moet wel bij het kantoor passen.’

Zweers studeerde nog informatietechnologie toen internet ontstond en het idee greep hem direct.

Jeroen Zweers

Geboren op 16 augustus 1965

Studie: HAN Informatica

Gezinssituatie: samenwonend, twee kinderen

Carrière:

2014-nu

Director Innovation & Knowledge
management Kennedy Van der Laan

1997-2014

Manager IT & Internal services
Dirkzwager advocaten & notarissen

1992-1997

Zelfstandig IT-consultant

‘Tim Berners-Lee had nog maar net het wereldwijde web gelanceerd, er bestonden nog geen providers, maar het feit dat er geen grenzen meer zijn en dat je met iedereen in contact kunt komen, vond ik direct geweldig!’ Hij werd IT-consultant en begon aan een klus bij Dirkzwager, die resulteerde in een dienstverband van zestien jaar. Dat het door hem geliefde internet uiteindelijk zijn vak overbodig maakt, ziet Zweers niet. ‘Door de huidige economische crisis ontstaat er juist meer ruimte voor innovatie, crisis is een voedingsbodem voor verandering. Ik denk overigens wel dat de generalisten in de juridische dienstverlening het moeilijk gaan krijgen door digitalisering. Vergelijk het met de huisarts en een specialist. Een huisarts krijgt veel meer concurrentie van de computer, terwijl de combinatie van ervaring en creativiteit van een specialist niet zo gauw te vervangen zijn.’

Jaloers kijkt Zweers naar de ontwikkelingen in Engeland, waar sinds het invoeren van de *legal services act* veel meer vernieuwing plaatsvindt. Dankzij die wet mogen ook externe investeerders zich in de juridische markt mengen. Dat leidt tot meer investeringen en dus ook tot concurrentie. In de Verenigde Staten hebben investeerders naar het schijnt al vele miljarden klaargelegd voor de juridische industrie. Zweers juicht dat toe. ‘Niemand verandert makkelijk, zeker niet uit zichzelf. De crisis is dus een goed breekpunt. Het wordt voor de advocaat een stuk minder comfortabel, dat weet ik zeker.’

Zweers ziet de voordelen van digitaal werken wel concreet voor zich: ‘Ik herinner me een mooi beeld uit de documentaire over het kantoor van de gebroeders Anker. Advocaat Tjalling van der Goot staat voor een kast met tientallen dossiermappen in de zaak van Robert M. Vertwijfeld kijkt hij om zich heen, zoveel informatie, hij weet niet waar hij moet beginnen met lezen. Ik denk dat je daar met slimme data-analyse vanaf bent. Als de informatie

digitaal beschikbaar is, kun je die ook laten analyseren door goede software. Dat maakt het werk een stuk efficiënter. Een computer heeft geen last van een dip om vier uur ’s middags en heeft een hoop meer ervaring dan de stagiaire aan wie advocaten het eerste leeswerk vaak overlaten. Een analyse vraagt geen creativiteit, dat kunnen bits en bytes veel beter. Je moet daar wel op leren vertrouwen ja.’

Dat vernieuwing en zeker digitalisering niet de eerste reflex van advocaten zijn, weet Zweers ook. Toch kan het wel. ‘Je ziet dat de digitalisering in het notariaat al sneller gaat. Dat komt omdat in het notariaat de vaste prijzen werden afgeschaft, toen moesten ze het wel efficiënter gaan doen. Dus de markt forceerde die verandering. Advocaten voelen de noodzaak tot verandering nog onvoldoende. Iedereen zegt bijvoorbeeld dat het werken op uur-factuurbasis niet meer kan, maar uiteindelijk gebeurt er weinig aan, behalve dat er vaste prijzen worden gerekend. Ik was dan ook blij verrast toen De Brauw Blackstone Westbroek dit jaar uitkwam met haar uitgebreide verhaal over de alternatieve tarieven.

De grote kantoren staan meestal niet bekend als erg vernieuwend, dus het is mooi als die het voortouw nemen.’

Vernieuwing moet niet alleen aan de buitenkant gebeuren met een goede site, sociale media of een app, maar ook aan de binnenkant, in de werkprocessen van advocaten. ‘Dat is lang niet altijd sexy, maar het kan wel enorme voordelen hebben. De omgang met dossiers bijvoorbeeld. Je zou elk dossier als een project kunnen zien, waar je de communicatie tussen partijen omheen zet in een community met de advocaat, de cliënt en eventueel andere betrokkenen. Advocaten vinden dat lastig, want die willen niet graag dat de cliënten hun dossiers zien. De advocaat werkt altijd in een gesloten omgeving. Gooi het open! We moeten leren transparant en praktisch te werken, daarin kan digitalisering hen helpen. Wat je al wel ziet is dat sommige kantoren een virtuele deur openzetten voor de cliënt, in de vorm van een portal waarop de klant kan inloggen. Maar dat is te veel vanuit jezelf gedacht. Bedenk hoe de klant zo’n omgeving gaat gebruiken en hoe dat een dusdanige binding creëert waardoor de klant niet meer bij je weg

December
2014

wil. Je hoort als bezwaar wel zeggen “*innovation destroys the hours*”, maar daar gaat het nou juist om. Het verbetert wel de klantrelaties en je efficiency, ook voor jezelf.’

Bij Kennedy Van der Laan ziet Zweers genoeg kansen voor zijn vernieuwingsdrang. Een eerste voorbeeld is de site www.rechtindezorg.nl die het kantoor recent lanceerde, waarmee het zijn pijlen richt op de gezondheidszorg. Een nieuwe website als hét voorbeeld van vernieuwing? ‘Nee, dit kennisplatform is het startpunt, een manier om een marktbenadering toe te passen met een event, een e-book en er komen specifieke producten aan voor de zorg. Ik ben aangenomen door een nieuw bestuur dat innovatie als speerpunt heeft. Wij durven de *disruptors* van de Nederlandse markt te worden.’ Hoe, dat houdt hij nog even voor zich.

Bij veel kantoren is het gebrek aan besliskracht door het bestuur de dood in de pot voor de innovatiedrang. Te veel partners met afwijkende meningen, die denken dat het hun tijd wel duurt. Zweers wil het niet helemaal toegeven, maar uit zijn betoog blijkt dat ook bij zijn nieuwe kantoor de besluitvorming wel wat sneller zou kunnen. ‘Ik ben een bouwer, loop graag voor de troepen uit. Om een advocatenkantoor te vernieuwen moet je een sterk bestuur hebben, dat een duidelijk plan heeft afgestemd met de partners en niet in discussie moet over elke investering. Laat de staf de toekomst van het kantoor organiseren, zodat de advocaten al hun tijd en energie in hun zaken en cliënten kunnen steken.’

Zweers volgt nauwgezet de ontwikkelingen in de Verenigde Staten, waar de universiteiten een motor van digitale vernieuwing zijn. ‘Dat zouden de Nederlandse universiteiten zich aan moeten trekken, daar komt helemaal niets vernieuwends uit.’ Hij steekt ook de hand in eigen boezem. ‘Wij zouden ook meer moeten samenwerken met universiteiten, dat zou ik graag doen.

Als je studenten leert hoe ze moeten ondernemen, *business wise* kunnen denken, dan zou het vak ook sneller vernieuwen. Op de technische universiteiten zie je dat veel meer, waarom kan dat niet op de rechtenfaculteiten? Nee, ik denk niet dat Susskind de heilige graal is. Ik kijk eerder naar ReInvent Law en Legal Hackers, initiatieven die leiden tot heel anders denken over de ontwikkeling van ons vak.’

Zweers gelooft dat digitalisering niet per se veel geld hoeft te kosten. ‘Veel kantoren kunnen nog beter omgaan met social media en hun website. Het gaat niet vanzelf, bij Dirkzwager

‘Een analyse
vraagt geen
creativiteit, dat
kunnen bits en
bytes veel beter.’

duurde het best even, maar op een gegeven moment hadden we de meeste advocaten zo ver dat ze gingen bloggen. Ook stagiaires mochten gelijk meedoen. Dat vonden ze geweldig. Vervolgens hielp het enorm dat we resultaten lieten zien. Hoeveel keer is de blog aangeklikt of doorgestuurd? Een prijs als de Gouden Zandloper voor innovatie deed het intern ook erg goed. Uiteindelijk kun je er lang over praten, maar moet je het ook gewoon gaan proberen. Ga het gewoon doen! Met *trial-and-error* ontdek je het best of dingen werken. Ik gaf laatst een social mediatraining voor eenpitters. Juist

zij kunnen snel iets nieuws gaan doen. Vanuit je specialisme kun je jezelf online goed neerzetten. Een goed voorbeeld is Mediareport.nl dat acht jaar geleden op initiatief van mediarechtadvocaat Jens van den Brink is gestart. Maar ook de site van IP-juriste Charlotte Meindersma (www.charlotteslaw.nl), is hier een goed voorbeeld van. Een website maken waarmee je je op jouw specialisme profileert is ook echt niet moeilijk. Ik doe alles in WordPress, die sites kun je zelf goed onderhouden. Daar hoeft je geen technicus voor te zijn.’

Grotere kantoren zouden meer moeten investeren in het onderzoeken van nieuwe mogelijkheden, stelt Zweers. Gemiddeld besteedt een groot bedrijf drieënhalf procent van zijn omzet aan *research and development*. Dat zie je bij geen enkel advocatenkantoor. Ook niet bij zijn eigen werkgever? ‘Daar wordt aan gewerkt.’ En wat adviseert Zweers kleine advocatenkantoren die niet het geld hebben om te investeren in dure digitale oplossingen? ‘Schakel slimme start-ups en nieuwe dienstverleners in om je te helpen. Dat is ook een manier om vernieuwing te blijven volgen. Praat met mensen van buiten de business. Kijk eens naar de accountancy, waar ze bijvoorbeeld al veel meer ervaring hebben met *resource planning*, het efficiënt inzetten van hun mensen.’

Zweers adviseert advocatenkantoren die willen vernieuwen om eerst hun eigen producten in kaart te brengen. ‘Nu wordt er nog vaak zaak voor zaak gewerkt en per uur gefactureerd. Maar waarom bied je een *general counsel* in een ziekenhuis, die veel te maken heeft met inkoopcontracten, niet een abonnementsprijs voor het scannen van zijn contracten? Of geef een aantal standaardmodellen voor arbeidsrechtelijke kwesties weg. Als er dan een moeilijkere ontbinding is, komen ze wel naar je toe. Denk niet in zaken, maar in het oplossen van een reëel probleem van je klant.’

Remy Albers

Ludwig & Van Dam franchiseadvocaten, Rotterdam

Lees even mee in zijn Twitter-bio: 'Advocaat @Ludwig&VanDam advocaten, liefhebber van Maud en in willekeurige volgorde: hardlopen, wielrennen, eten & drinken, vakanties, gadgets, gezelligheid, film.' En er is geen woord van gelogen, al houdt hij zijn voorliefde voor gadgets op kantoor netjes binnen de perken, vindt hij zelf. De gadget-oogst van Remy Albers – pardon, @remyalbers.

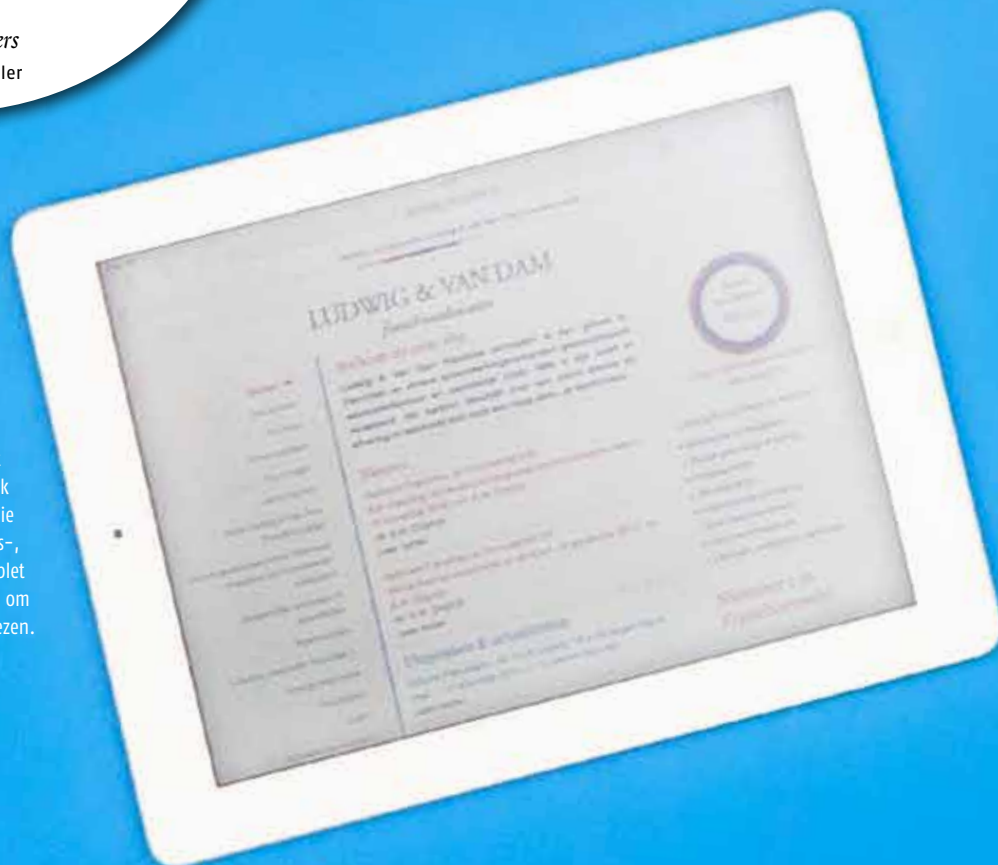
Hebben en houden

Jonge, gadgetgekke advocaten keren hun tas binnenstebuiten. Met welke gadgets doen zij thuis en op het werk hun voordeel? 'Ik kan mijn waterkoker met mijn smartphone bedienen.'

Jolenta Weijers
Beeld: Jiri Büller

iPad

Een ouwetje, dit apparaat. 'Ik geloof dat dit de iPad 3 is. Ik heb een paar generaties overgeslagen. Maar hij doet het nog, dus waarom zou ik een nieuwe aanschaffen? Die apparaten kosten toch gauw zes-, zevenhonderd euro.' Zijn tablet gebruikt Remy vooral onderweg, om mails en stukken te lezen.

Computer

Is dat wel een gadget, vraagt Remy zich af over zijn computer. Tja, dat is een goede vraag. Het apparaat vervangt in elk geval wel wat andere gadgets, namelijk de USB-sticks waarmee hij vroeger rondliep. 'Tegenwoordig werk ik in de cloud. Thuis gebruik ik Dropbox. Hier op kantoor hebben we een server die in de cloud opereert. Je hoeft steeds minder mee te nemen.'

Smartphone

Ja, hij heeft een iPhone. 'Ik ben een Apple-aanhanger. Anders dan Android toestellen, doet een iPhone gewoon wat hij moet doen. En hij blijft het ook doen.' Natuurlijk heeft Remy het nieuwste van het nieuwste: hij gaat er niet voor in de rij staan, maar zodra de iPhone 6 kon worden besteld, was Remy van de partij. 'Mijn telefoonabonnement sluit toevalligerwijs elke keer aan op de uitgave van een nieuwe versie. Heel fijn is dat.' Wat apps betreft houdt de Rotterdamse franchiseadvocaat het bescheiden: af en toe raadpleegt hij de app met nieuwe wetten of de Kluwer Navigator.

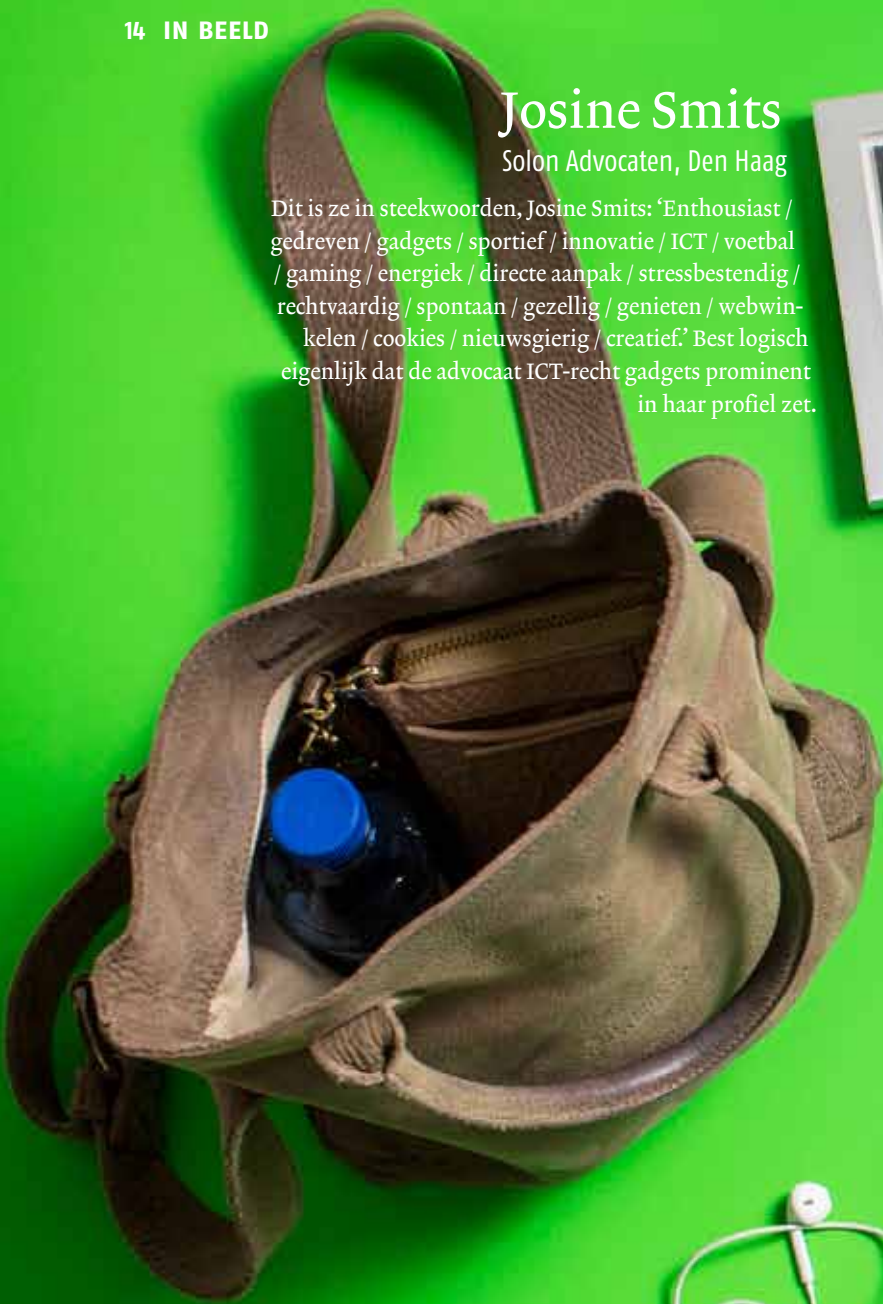
En verder

En verder is Remy inmiddels, wegens zijn dertigste verjaardag, de trotse bezitter van een waterkoker met wifi. 'Die kan ik bedienen vanaf mijn smartphone. Nu hoef ik niet meer op te staan om water te koken, en kan ik mijn kopje thee zelfs inplannen.' Eigenlijk had Remy liever een koffiezetapparaat met wifi gekregen, maar dat is nog niet op de markt. Met de waterkoker kan hij alvast een beetje in de juiste sfeer komen. De nieuwe gadget staat overigens thuis. Waar hij ook Sonos heeft geïnstalleerd, een draadloos hifi-systeem. 'Ook te bedienen vanaf mijn smartphone.'

Josine Smits

Solon Advocaten, Den Haag

Dit is ze in steekwoorden, Josine Smits: 'Enthousiast / gedreven / gadgets / sportief / innovatie / ICT / voetbal / gaming / energiek / directe aanpak / stressbestendig / rechtvaardig / spontaan / gezellig / genieten / webwinkelen / cookies / nieuwsgierig / creatief.' Best logisch eigenlijk dat de advocaat ICT-recht gadgets prominent in haar profiel zet.

En verder

En verder draagt Josine een Jawbone Up, op internet ook wel aangeprezen als 'de ultieme armband voor geeks'. Ze noemt dit haar leukste gadget. 'Je kunt er je slaapgedrag mee meten en hij wekt je aan de hand van je bioritme. Je houdt ermee bij hoeveel stappen je dagelijks zet en hoeveel calorieën je verbruikt. Ja, het is eHealth – helemaal hip.' Waar ze ook blij van wordt: haar Apple-tv. 'Het is zó handig om programma's vanaf je tablet op tv te kunnen kijken.' Hoog op haar wensenlijst staat een Instax mini Polaroid-camera: 'Ik zit veel op Instagram, maar Polaroid is dan weer wat tastbaarder, eigenlijk heel oldskool...'

Smartphone

Ze heeft nooit anders gekend en ze wil ook niet anders: Josine (28) is de trotse bezitter van een iPhone. Hij is handig in het gebruik en ook nog mooi om naar te kijken, dus wat wil een mens nog meer? 'Als ik zie wat voor "koelkasten" andere merken op de markt brengen... nee dus.'

Oortjes

De smartphone is er niet alleen om mee te telefoneren. Er wordt ook muziek op geluisterd. Via Spotify houdt ze een beetje bij wat de artiesten in haar klantenkring – ze helpt ze met nieuwe contracten – voor nieuws uitbrengen. Op dit moment luistert ze nog via oortjes, maar een goede koptelefoon staat op Josines wensenlijstje. Een draadloze speaker heeft ze al wel, en als ze eens ergens moet overnachten, gaat die standaard mee. 'Hij geeft een super geluid.'

Laptop

Josine heeft er twee, net als al haar collega's. Solon Advocaten is een aanhanger van Het Nieuwe Werken. Er zijn geen vaste plaatsen en, verrassend, onder de advocaten is geen desktop te vinden. 'Ik heb een locker waar ik mijn kantoor-laptop in bewaar', legt Josine uit. 'Die blijft altijd op kantoor. Om thuis en onderweg te werken, heb ik een tweede, extra beveiligde laptop.' Lastig? Helemaal niet: 'We werken hier gedeeltelijk in de *cloud*, dus alle dossiers zijn digitaal raadpleegbaar. En je kunt ook goed documenten uitwisselen via Dropbox.' Overigens werkt ze op een gewone Windows computer. Want: 'Eigenlijk is Word wel de standaard voor tekstverwerking.'

iPad

Hij is relatief jong, deze gadget, maar intussen onmisbaar. Haar iPad gebruikt Josine voor van alles en nog wat, maar werkmattig vindt ze vooral de apps handig. Zo zoekt ze geregeld in de app 'Nieuwe wetten' van de Rijksoverheid. En brengt één van haar klanten een nieuwe game op de markt, dan probeert ze die hier ook uit.

Niels van de Ven

Kennedy Van der Laan, Amsterdam

Hoe zakelijk moet je profielpagina op de bedrijfswebsite zijn? Niet té, vindt Niels van de Ven (28). Natuurlijk lees je er dat hij werkt op de sectie Onroerend goed en bouwrecht van Kennedy Van der Laan. Maar ook dit: 'In zijn vrije tijd gaat Niels graag naar evenementen en ontdekt nieuwe plekken. Daarnaast is Niels liefhebber van gadgets, muziek en sneakers.' Gadgets? Laat zien!

Computer

Ja, een computer is een gadget, vindt Niels. Tenminste: de stijlvolle iMac die op dit moment op zijn verlanglijstje staat. Op kantoor, bij Kennedy Van der Laan, werkt hij op een 'simpele' pc. 'Dat zou ik niet per se een gadget noemen, maar hij doet wat hij moet doen.'

MacBook

Zijn er nog advocaten zonder laptop? Niels beschikt over een MacBook, en die gebruikt hij voornamelijk om thuis te werken.

USB-sticks

'Het is allang niet meer de meest sexy gadget, maar een USB-stick zit nog altijd standaard in mijn tas. Nee, die hoeft niet hip te zijn. Als er maar genoeg op kan.

Ooit had ik er één in de vorm van een toga. Daar paste bijna niks op, maar hij was wel grappig.' Niels denkt wel dat deze 'gadget' snel tot het verleden gaat behoren zodra Kennedy Van der Laan overstapt op de cloud.

Smartphone

Had hij zich maar niet gek laten maken toen zijn broer met een Sony op de proppen kwam. Die leek veelbelovend en zag er strak uit, dus Niels kocht 'm ook. Maar intussen kan hij bijna niet meer wachten tot zijn abonnement hem toestaat terug te keren naar de iPhone. De nieuwste, uiteraard.

En verder

En verder pakt Niels thuis ook graag uit, qua gadgets. In zijn zojuist gekochte huis komen een geïntegreerd hifi-systeem, een Quooker-kraan en liefst een 'revolutionaire' oven. En waar vierhoog-achter geen ruimte voor is, maar binnenkort wel: een elektronisch drumstel. 'Een ideaal alternatief voor een akoestisch drumstel en bovendien te gebruiken met koptelefoon, zodat de burens geen last hebben van mijn hobby.' O ja, en een e-reader, dat lijkt hem ook wel wat: 'Ik ben het een beetje beu om al die boeken mee te slepen op vakantie.'

iPad

Zijn tablet gebruikt Niels veel in de trein, op weg naar een zitting bijvoorbeeld. 'Daarop lees ik nog even het dossier of mijn pleitnotitie door. En maak ik de laatste aantekeningen, als me nog iets te binnen schiet.' Ook bij besprekingen ligt de iPad vaak binnen handbereik: 'Je kunt er snel even iets mee opzoeken.' Vakgerelateerde apps gebruikt Niels nauwelijks. 'Ooit had ik er één, een quiz-app om je kennis van jurisprudentie te verbeteren. Maar hoe die heette, dat weet ik niet meer.'

Koptelefoon

Geen reis van a naar b of de koptelefoon gaat op. En dat is uiteraard de populaire Wesc. Spotify op de smartphone, tablet op schoot: nieuwe muziek ontdekken en meteen even googelen of deze artiest binnenkort in Amsterdam optreedt.

Tools voor de advocaat van de toekomst

Ook in 2014 kreeg de advocatuur het meerdere keren te horen: advocaten moeten innoveren, efficiënter werken en nadenken over *alternative fee arrangements* om te overleven in de concurrerende markt. En dat terwijl ze ondertussen ook de beste juridische dienstverlening moeten leveren en de *work life balance* niet uit het oog mogen verliezen. Het is nogal wat. Gelukkig zijn er verschillende apps, tools en platforms om u te helpen de advocaat van de toekomst te worden. Veertig hulpmiddelen voor moderne advocaten.

Nathalie Gloudemans-Voogd

Beeld: Dimitry de Bruin

GESCHIKT VOOR:

Mac OS

iOS

Android

Windows Phone

Windows 8

Webbased

ONDERZOEK EN KENNIS

1 Evernote

gratis

Notities, research, belangrijke documenten en to-dolijstjes op één plek verzamelen is met de succesvolle app Evernote een stuk makkelijker geworden. In Evernote maakt u notitieboeken aan waarin u notities kunt bewaren. Bij research online zijn hele webpagina's of artikelen via een *addon* in de browser makkelijk te delen in uw Evernote account. Evernote synchroniseert over alle *devices* heen, waardoor u altijd al uw aantekeningen en *bookmarks*, maar ook foto's of gesproken aantekeningen actueel en bij elkaar heeft. Gescande documenten zijn ook doorzoekbaar. In de betaalde premium accounts zijn notitieboeken eenvoudig te delen met anderen, bijvoorbeeld kantoorgenoten met wie u aan een zaak werkt. Evernote is minder geschikt voor vertrouwelijke data.

2 Rechtsorde

verschillende abonnementen

Juridische zoekmachine Rechtsorde verzamelt informatie van openbare bronnen en uitgaves van verschillende uitgeverijen achter één login. Binnen Rechtsorde kunt u zelf dossiers en alerts aanmaken. Het premium pakket biedt bovendien Microsoft Office integratie en de mogelijkheid interne knowhow te integreren. Op die manier maakt u optimaal gebruik van de kennis die al op kantoor aanwezig is.

3 NieuweWetten

gratis

Bijhouden wanneer wetswijzigingen ingaan, wordt makkelijker met de NieuweWetten app. De applicatie voor Android en iPhone biedt een overzicht van aanstaande wetswijzigingen en wetswijzigingen van de voorgaande zes maanden. NieuweWetten maakt het mogelijk alerts in te stellen op bepaalde onderwerpen en per ingangsdatum een agenda-item voor elektronische agenda's aan te maken.

4 STAPP

gratis

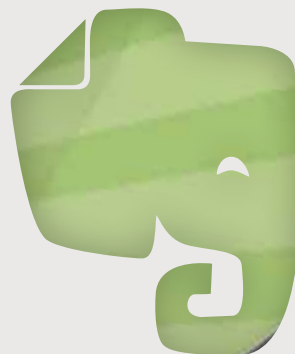
Een groot aantal Sdu tijdschriften staan op een rij in de Sdu Tijdschriften App (STAPP). Het *Advocatenblad* ontbreekt in de mix, maar abonnees van tijdschriften als *JOR*, *JAR*, *TAP* en *TOP* kunnen hun vakblad downloaden en raadplegen. Markeren en notities maken is mogelijk met de ingebouwde reader. Wisselen tussen Sdu tijdschriften gaat eenvoudig.

5 Rabo Kennis

gratis

Via de Rabo Kennis app ontsluit de bank macro-economische kennis, sector kennis (zoals de *Cijfers & Trends* brancherapporten en sectorprognoses) en specifieke informatie over een groot aantal landen en sectoren. De app verwijst ook naar blogposts van sectormanagers en leidt de gebruiker door naar LinkedIn groepen om te discussiëren.

6 Kennisboek

gratis

Dirkzwager advocaten delen actief hun kennis in hun Kennisboek app (alleen beschikbaar voor iPhone en iPad). Analyses over nieuwe wetgeving en jurisprudentie, soms ook met de eigen mening van de auteur en herpublicaties van artikelen in tijdschriften zijn te vinden in deze applicatie. Negeer de HTML schoonheidsfoutjes en gebruik Kennisboek om duidelijk te zien hoe de collega's en confrères in Gelderland over de zaken denken.

7 LinkedIn Pulse

gratis

Om bij te houden wat LinkedIn contacten en autoriteiten ('*Influencers*') delen op het netwerkplatform is LinkedIn Pulse ontwikkeld. De app serveert nieuws en updates gebaseerd op de interesses en connecties van het LinkedIn profiel dat eraan gekoppeld is en sectoren die bij aanmelding worden opgegeven. Delen en meediscussiëren om uw eigen autoriteit te vergroten zijn eenvoudig binnen de app.

8 KvK app

gratis

Snel nagaan of die wederpartij nog bestaat of wie mag tekenen namens een onderneming? Het Handelsregister van de Kamer van Koophandel checken kan ook via een app op de meeste telefoons en tablets. In-app aankopen zijn eenvoudig te versturen en zijn makkelijk toegankelijk via de interface van de app.

9 Buffer

verschillende prijzen

Met informatie delen via social media profielen kunnen advocaten laten zien waar ze wat vanaf weten. Buffer helpt dat op een efficiënte manier voor elkaar te krijgen. Deze tool geeft ook suggesties voor interessante updates, gebaseerd op wat u eerder deelde. Daarnaast krijgt u in de betaalde plannen inzicht in de statistieken.

10 MeetUp

gratis

Overall ter wereld delen mensen hun kennis; MeetUp helpt hen met de organisatie van bijeenkomsten. In Nederland zijn er nog weinig MeetUps rond juridische onderwerpen. Voor advocaten ligt hier dus een kans om zich te profileren. U kunt zich aanmelden voor lezingen en bijeenkomsten van anderen. Zo leert u wat en ontmoet u nieuwe mensen uit diverse branches.

KANTOORORGANISATIE

1 Insightly

gratis

Kleine kantoren en eenpitters kunnen met een CRM-plus project managementsysteem als Insightly slimmer werken. Deze tool bevordert *customer relationship management* met een automatisch adresboek, waarbij aan elk contact notities en *alerts* gehangen kunnen worden. Daarnaast vindt Insightly vrijwel alle social media accounts van cliënten en potentiële cliënten, zodat u overzichtelijk te weten komt wat deze mensen bezighoudt (misschien kunt u hen ergens bij helpen). Daarnaast is Insightly een *project management tool*, waarin taken verdeeld kunnen worden onder teamleden en de hele pijplijn inzichtelijk kan worden gemaakt. De betaalde versie biedt verdergaande integratie met bijvoorbeeld e-mail. Insightly gebruikers rapporteren hogere productiviteit en efficiëntie.

2 Clocktimizer

prijs op aanvraag

Fee quotes afgeven komt soms neer op giswerk, vaak met verlies tot gevolg. Clocktimizer laat prijsafspraken niet op onderbuikgevoelens aankomen, maar baseert het bedrag op eerder werk door tijdschrijffregels met vergelijkbare omschrijvingen te lezen. De tool laat ook zien of er efficiënter gewerkt kan worden op projecten en waar kansen liggen voor het uitbreiden van de werkzaamheden voor een cliënt.

3 Philips Dictation Recorder

gratis

Elke telefoon heeft wel een dictafoonfunctie, maar de Philips Dictation Recorder biedt een paar aantrekkelijke extra's. Zo versleutelt de app de bestanden voor maximale veiligheid en plaatst ze in de cloud zodat u er overal bij kunt. Daarnaast zijn er betaalde aanvullende diensten zoals SpeechScribe, waarbij de ingesproken tekst wordt uitgewerkt.

4 SignMyPad

2,91 euro

Op sommige documenten tekent u liever zelf dan dat u het een secretaresse of stagiaire in opdracht laat doen. SignMyPad is een uitkomst in die gevallen. De cruciale brief hoeft niet meer te wachten tot op u op kantoor bent: u ondertekent op het scherm van uw smartphone of tablet. Cliënten kunnen zo ook hun handtekening zetten.

insightly

5 DocScan HD

gratis

Scannen of kopiëren van belangrijke documenten voor het dossier is niet altijd mogelijk. U kunt dan natuurlijk een foto maken met uw telefoon. Deze app gaat nog een stap verder. De gefotografeerde documenten worden omgezet in pdf's, waarbij ook notities te maken zijn. De bestanden daarna organiseren en delen (zelfs via fax) is eenvoudig.

6 LogMeIn

gratis

Niet iedere advocaat werkt in de cloud. Soms staan documenten op een computer waar u niet achter zit. Met LogMeIn kunt u toch connectie maken met het apparaat en het gewenste document tevoorschijn toveren. Daarvoor moet u wel eerst die

computer hebben toegevoegd aan uw account. U kunt LogMeIn ook gebruiken om een ander mee te laten kijken op uw scherm.

7 Hoccer

gratis

Communiceren met een cliënt via WhatsApp berichten zal niet in elke praktijk voorkomen. Mochten uw cliënten het best bereikbaar zijn via dit kanaal, overweeg dan de app Hoccer te downloaden. Hoccer is een communicatiedienst die focust op veiligheid. De app is van Duitse makelij en voldoet aan de strenge privacyregels in Duitsland.

8 EzPDF

3,24 euro

Pdf readers zijn er genoeg te vinden in de verschillende *appstores*. EzPDF krijgt de beste recensies. Niet alleen maakt ezPDF het mogelijk om notities te maken op pdf-bestanden, maar de app is ook te gebruiken voor het invullen van formulieren. Deze applicatie brengt u een stap dichterbij het papierloze kantoor.

9 ViaProtect

gratis

Virusscanners voor telefoons zijn nog niet volledig ingeburgerd. ViaProtect biedt gratis mobiele beveiliging voor Android en iOS smartphones en tablets. De app stuurt een waarschuwing als er een beveiligingsrisico ontstaat. Omdat de applicatie op de achtergrond blijft draaien, kan het de batterij sneller doen leeglopen.

10 CARROT

2,69 euro

Voor advocaten die opzien tegen hun to-dolijstjes is er CARROT. In deze iPhone app zijn takenlijsten aan te maken, maar CARROT is tevens een virtueel huisdier. CARROT maakt van je to-dolijst een sarcastisch spelletje. Pas als werkzaamheden worden afgevoerd, is CARROT tevreden. Gebruikers zijn gewaarschuwd: zorg dat CARROT blij blijft.

December
2014

REIZEN EN WACHTEN

1 Expensify

gratis

Bonnetjes declareren wordt een stuk leuker met Expensify. De ontwikkelaars van de app zelf beloven 'onkostennota's die niet zuigen!'. Met een smartphone scant u de rekening die u wilt declareren. In de app selecteert u de account waar de kosten op geschreven moeten worden. Expensify maakt er automatisch een declaratie van die u kunt mailen naar de juiste persoon. Desgewenst kunnen bank- en creditcardschriften gekoppeld worden aan de nota's. Daarnaast kan in Expensify een uren- en kilometerregistratie ingevoerd worden. De *Wall Street Journal* roemde Expensify: het is net een virtuele accountant.

2 Office suite

gratis

Sinds begin november is de Microsoft Office suite voor iPad, iPhone en Android gratis verkrijgbaar. U kunt dus gewoon Word-bestanden inzien en bewerken op een smartphone of tablet. Microsoft en Dropbox werken samen voor opslag van documenten in de cloud. Bedrijven die OneDrive of Dropbox for business gebruiken hebben nog wel een Office 365 abonnement nodig.

3 Skyscanner

gratis

Tijd en geld besparen als u op zoek bent naar een goedkope vlucht. Dat belooft Skyscanner, een vliegticketzoekmachine. Skyscanner verwijst door naar de aanbieder van de vlucht; u boekt bij de luchtvaartmaatschappij. Een handige functie: de grafische weergave van prijzen binnen een week of maand. Een dagje later vertrekken kan soms veel schelen.

4 Youpsa

gratis

Afspraken zijn niet altijd op kantoor. Met Youpsa kunt u een ontmoetingsplek vinden die

bijvoorbeeld halverwege uw locatie en die van uw gesprekspartner is. Op basis van uw gegevens krijgt u een aantal suggesties. Zo bespaart u beiden tijd, geld en CO₂-uitstoot. Youpsa verstuurt ook de gegevens van de locatie en een vergaderverzoek.

5 VerbalizeIt

verschillende prijzen

Op korte termijn een tolk nodig? Selecteer in VerbalizeIt de gewenste taal en klik op 'translate'. De app verbindt u dan met een professionele tolk/vertaler. Zet de telefoon op de speaker, begin te praten en de live tolk doet zijn werk voor 1,75 dollar per minuut. VerbalizeIt kan ook snel teksten vertalen tegen een gunstig tarief.

6 Uber

gratis

De uitdrukking 'een ubertje pakken' begint al deel uit te maken van onze taal. Deze alternatieve taxidienst belooft een privéchauffeur in meer dan tweehonderd steden en veertig landen. PayPal, Google Wallet of een creditcard kan gekoppeld worden aan de app; cash afrekenen is niet nodig. Na aankomst vindt u een rittenoverzicht in uw mailbox. Overigens kwam Uber half november in Amerika onder vuur te liggen vanwege vermeende privacy-schendingen, dus enige voorzichtigheid is op zijn plaats.

7 Triposo

gratis

Een paar uur over na een meeting in een ander land? Download dan de reis-app Triposo en kies de bestemming die u wilt verkennen. U downloadt dan een reisgids die daarna ook werkt zonder internetverbinding. De mooiste bezienswaardigheden, beste restaurants, handige zinnestjes, een kaart en een valutatool: de *Lonely Planet* kan thuisblijven.

8 Wikitude

gratis

Wikitude is het 'derde oog' op plekken die u nog niet goed kent. Vergelijkbaar met het Nederlandse Layer biedt Wikitude *augmented reality content* aan. Scan uw omgeving en Wikitude toont u welke *points of interest* (bezienswaardigheden, restaurants enzovoort) in de buurt zijn. De smartphone moet wel verbonden zijn met internet.

9 Hotspot Shield

gratis

Open wifi-verbindingen zou u als advocaat eigenlijk moeten vermijden. Maar met Hotspot Shield creëert u een Virtual Private Network (VPN)-verbinding, waarmee u vertrouwelijke informatie versleutelt. U surft daarna anoniem en u beveiligd de wifi-verbinding zodat hackers geen persoonlijke informatie kunnen stelen. Via Hotspot Shield kunt u ook geblokkeerde sites omzeilen.

10 Air Sharing

8,99 euro

Wacht nog een review, maar heeft u geen laptop bij de hand? Air Sharing maakt van uw iPhone een draadloze externe harde schijf. U kopieert de bestanden die u nodig heeft en bekijkt en wijzigd die daarna op de telefoon. Air Sharing kan vrijwel elk soort bestand aan (Office, pdf, iWork).

NIET-DECLARABEL

1 #taaluitdezaal

gratis

'Ja, majesteit,' klonk ooit in een rechtszaal tegen een rechter, net als 'Ja, edellaakbare'. Mooie spraakverwarringen tijdens zittingen komen op Twitter voorbij met de hashtag #taaluitdezaal. De klassiekers 'Zo waarlijk helpe ik godallemachtig' en 'Ik kreeg een dagvaardiging' ontbreken natuurlijk niet. Maar advocaten en rechters rapporteren ook nieuwe uitdrukkingen als 'Dat is hier schering en uitslag', 'Je gaat geen appels met beren vergelijken' en 'U wilt toch ook dat de onderste steen boven komt drijven?'. Goed voor een glimlach in de pauze tussen twee taken door. Tweet ook uw eigen favorieten met #taaluitdezaal.

2 Relax Melodies

gratis

Inslapen na een intensieve dag kost soms wat moeite. Met Relax Melodies kunt u uw eigen slaapliedjes of *white noise* samenstellen. Kies bijvoorbeeld voor een knapperend haardvuur of *'urban rain'*. De app bevat ook slaaptips en een wekker- en timerfunctie. De betaalde upgrade is reclamevrij, biedt nog meer geluiden en een muziekspeler.

3 TuneIn Radio

gratis

TuneIn Radio streamt dagelijks meer dan 100.000 radiostations (AM, FM, HD, digitaal en internetstations) en vier miljoen podcasts. Met vijftig miljoen actieve gebruikers elke maand is dit 's werelds grootste audionetwerk. Auto's die apps aankunnen, zoals de nieuwste BMW's, Mini's en Tesla's, bieden standaard TuneIn Radio aan.

4 Duet

gratis

De uitdagende en hoogst verslavende game Duet zorgt dat u even niet meer hoeft na te denken. Een rood en blauw bolletje zijn aan elkaar verbonden met een ring en draaien rond op muziek als uw duim het scherm aanraakt. Al draaiend moet u blokken zien te vermijden. Koptelefoon op, gedachten op nul; wellicht dat u dan voorbij de level 'onwetendheid' komt.

5 Yogify

eerste 35 uur gratis

Deze visueel aantrekkelijke app is een yogaschool in een iPhone. De eerste 35 lessen zijn gratis, daarna zijn aparte programma's, niveaus of het hele lespakket te koop. De asana's zijn ook los te bekijken; bij elke houding in de les is door te klikken naar extra uitleg. De yogalerares spreekt alleen Engels.

6 Ingress

gratis

Exotic matter (XM) van onbekende oorsprong die gedachten en creativiteit kan beïnvloeden sijpelt onze wereld in. Omarmt u deze vreemde krachten of vecht u ertegen? In deze game moet u naar buiten om plekken te veroveren; bij trekpleisters in de buurt hoopt XM zich op. Leuk dus om nieuwe omgevingen te verkennen.

7 Relax & Sleep Well

gratis

De Britse zelfhulpgeroe Glenn Harrold helpt stress te verminderen en beter te slapen met zijn hypnose-opnames. De app bevat een aantal gratis sessies, maar als u echt diep wilt slapen of wilt stoppen met roken kunt u aparte hypnosessies aanschaffen. Harrold heeft ook geleide meditaties opgenomen. Gebruik deze app niet tijdens het autorijden!

8 Sky Guide

1,99 euro

In deze tijd van het jaar zal het voor veel advocaten al donker zijn als zij zich naar huis spoeden. De Sky Guide app nodigt gebruikers uit hun telefoon of tablet naar boven te richten om te leren welke sterren, planeten, constellaties en satellieten zich daar bevinden. Wifi of gps is niet nodig.

9 Vivino Wine Scanner

gratis

Hoe heette ook alweer die heerlijke wijn bij dat diner vorige week? Die vraag hoeven gebruikers van Vivino zich niet meer te stellen. Met Vivino scant u het label van de fles en krijgt u meteen allerhande informatie, recensies en serveersuggesties. Ook kunt u uw vondst delen; achter Vivino huist een community van meer dan 4,5 miljoen wijnliefhebbers.

10 Lingua.ly

Met Lingua.ly leert u een nieuwe taal én blijft u op de hoogte van het laatste nieuws. In deze app verschijnen nieuwsberichten in een vreemde taal. U kunt de betekenis van onbekende woorden opzoeken door erop te klikken. Die termen worden daarna op *flashcards* gezet en gebruikt in spelletjes om ze goed te laten bezinken.

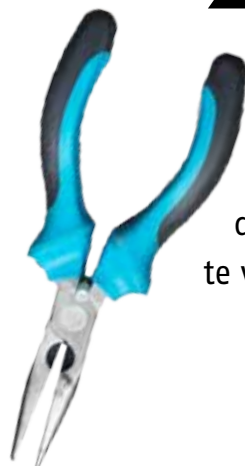

MOGEN WIJ EVEN UW AANDACHT?

Weet u welke CAO-afwijkingen er mogelijk zijn met de nieuwe Wet Werk en Zekerheid?

En wat dit voor u betekent?

Clënten doen het ZELF wel

De klant kan veel juridische zaken zelf doen met contracten en informatie die online te vinden zijn. De digitale concurrentie op een rij.

Erik Jan Bolsius

Grote bedrijven en overheden hebben goede juristen in dienst die het juridische handwerk zelf kunnen. Met een combinatie van eigen juridische expertise en kennis die online beschikbaar is, besparen ze zo tien procent op hun advocaatkosten. Maar ook particulieren halen veel juridische informatie, modelcontracten en standaardbrieven van internet. Als dit nieuws is voor een advocaat, kan hij zijn toga beter direct aan de wilgen hangen. Degenen die dit wel weten, onderschatten de groeiende impact van het zelf doen, een trend die over internet trekt en vooral slachtoffers maakt onder de traditioneel opererende dienstverleners. De reisbureaus kunnen het al niet meer navertellen, notarissen lijden er stevig onder, maar ook tijdschriften en kranten hebben last van hobbyende nieuwsjagers en consumenten die niet meer voor nieuws willen betalen.

Ook advocaten blijven niet gevrijwaard van de doe-het-zelftrend. Lang

konden ze een standaardcontract als duur maatwerk verkopen aan een nietsvermoedende cliënt, maar daar komen ze al een poos niet meer mee weg. Ook bedrijven weigeren nog langer te betalen voor het steeds iets aanpassen van een modelcontract. Niet voor niets bieden (ook in Nederland) de grotere advocatenkantoren al toegang tot hun modellendatabase, waarbij de bedrijfsjuristen zelf die modellen aanpassen voor hun dagelijks gebruik. Het bedrijf betaalt dan alleen nog een abonnementsprijs voor het gebruik van de database. Wie zijn de digitale concurrenten?

Doe-het-zelfnotaris

Juridisch innovator en uitgever Pablo van Klinken heeft inmiddels een aantal doe-het-zelfinitiatieven in de Nederlandse markt gezet, zoals overeenkomsten.nl en doehetzelfnotaris.nl. Dagelijks gaan via deze laatste site consumenten met een zelf ingevulde akte

naar notarissen, tegen vaste prijzen. Een niet al te ingewikkelde verklaring van erfrecht, die Van Klinken ook samen met ABN AMRO aanbiedt, kost online 300 euro, inclusief btw. Een samenlevingsovereenkomst, het oprichten van een stichting, het opzeggen van een arbeidsovereenkomst of een freelanceovereenkomst van opdracht voor zzp'ers kost bij Van Klinken tussen de 9 en 19 euro. Dat zijn aantrekkelijke prijzen, vergeleken met de vaak minimaal tienvoudige bedragen die advocaten en notarissen rekenen. Gewend als de consument is aan zelf doen, wordt de drempel om zo juridische diensten af te nemen steeds lager. Van Klinken schat de onderkant van de markt die door doe-het-zelfdiensten overgenomen kan worden, op zo'n tien procent.

Legalloyd

Er zijn wel advocaten die het doe-het-zelfen omarmen. Advocaat Philip de Roos is een van de initiatiefnemers van

December
2014

contractensite Legalloyd. Een aantal jaar geleden haalde dit initiatief het juridische nieuws al, toen ze groots van start gingen als een soort advocatenmarktplaats. De site zou vraag en antwoord in de advocatuur bij elkaar brengen. Een consument kon online zijn juridische vraag stellen, en dan rolde er een aantal advocaten uit die daar goed in thuis waren. Het initiatief mislukte, om een aantal redenen, met als voornaamste het uitblijven van betalende cliënten. En de cliënten die hij wel doorverwees, bleken vooral uit op de laagste prijs voor een juridische dienst. Voor de advocaten die met zijn initiatief meededen, waren dat geen lucratieve contacten. Dus gooide De Roos, die veel voor start-ups werkt, dit jaar het roer om. 'Pivotting' heet dat in start-up termen, wat zoveel betekent als de koers radicaal wijzigen en op zoek gaan naar dat businessmodel waar wel geld mee te verdienen valt. Op de site staan contracten die tegen abonnementsstarieven, variërend van gratis tot honderd euro per maand worden aangeboden. Bij betaalde abonnementen krijgt de klant ook juridisch advies. De Roos verwacht niet direct rijk te worden met de site, alleen omdat hij er naar eigen zeggen al zo'n drie ton in heeft geïnvesteerd. De gelukkig nog jonge jurist ziet het meer als een wat risicovolle belegging van zijn pensioen.

Advocatenkantoren

Doe-het-zelfdiensten door advocatenkantoren zijn er ook wel, al is het mondjesmaat. Het Utrechtse Van Benthem & Keulen lanceerde vorig jaar haar service vanDienst, waarin ook een beperkt aantal modelcontracten gratis wordt aangeboden als service aan cliënten, die ook gebruikt wordt voor het bereiken van nieuwe cliënten. Op contractenkantoor.nl biedt Omnium juristen, een initiatief van De Haan Advocaten, meer dan honderd voorbeeldcontracten die cliënten 'zonder enige juridische kennis' zelf kunnen gebruiken. Makkelijk is het

ook zeker niet, de overstap van persoonlijk maatwerk, naar gestandaardiseerde online dienstverlening. Een poging van het vooraanstaande Pels Rijcken om mee te doen in de doe-het-zelfmode strandde eerder dit jaar. Het doel, nieuwe markten aanspreken, moest worden bereikt door samen te werken met het online initiatief FIRM24. Toen dat de advocaten niet snel genoeg meer werk opleverde, trokken ze binnen een jaar weer de stekker uit deze samenwerking.

Rechtsbijstandsverzekeraars

ARAG en DAS zitten ook op het vinkentouw van de digitale dienstverlening. Op hun websites worden ook doe-het-zelfproducten aangeboden voor vele standaardsituaties. Een goed voorbeeld is de ARAG-site flighclaims.service.nl, waarop de schade van vluchtvertragingen online grotendeel door cliënten zelf wordt geclaimd. Een service die ook de Consumentenbond al biedt. Bij DAS kan een consument kiezen. Zelf gratis een juridische brief schrijven met input van DAS, een brief schrijven samen met een jurist van DAS voor vijftig euro, of het toch uitbesteden.

Juridisch Loket

Advocaten die overwegen hun standaardcontracten online aan te bieden hebben niet alleen te maken met commerciële aanbieders, maar ook met consumentenorganisaties of overheidsdiensten die contracten of voorbeeldbrieven online zetten. Voor cliënten is het downloaden van een contract of standaardbrief via de site van het Juridisch Loket of consuwijzer.nl, wellicht nog vertrouwder dan via een voor hem onbekende site en aanbieder.

Thematische sites

Voor elke juridische vraag ontstaan in rap tempo websites met oplossingen: zelf een testament maken kan op nutestament.nl, bij de HEMA of een van de andere testament-sites die met een Google-zoekopdracht zo gevonden

Wat kan de advocaat doen?

Zo biedt u de concurrentie het hoofd.

Alle doe-het-zelfwebsites willen het recht toegankelijk, simpel en betaalbaar maken. Een door de cliënt zeer gewaardeerd streven waar veel advocatenkantoren nog slecht antwoord op hebben. Dat maakt hun positie uiterst kwetsbaar voor aanvallen van digitale concurrenten. Wat kan de advocaat daar tegen doen? Procederen via de tuchtrechter, zoals notarissen tegen de HEMA, is een achterhoedegevecht dat niet veel meer oplevert dan frustratie. Het enige advies is dan ook: schuif op in de waardeketen, verkoop op een vernieuwende manier diensten waar cliënten nog graag voor betalen. Word een bouwmarkt die goed materiaal aanbiedt, of een expert die de klussen doet waar de doe-het-zelver in vastloopt. En: bied die diensten aan tegen zo transparant mogelijke prijzen, zodat de cliënt gedurende het hele proces weet waar hij aan toe is.

zijn. Een dagvaarding maakt de ijverige consument opdagvaard.nu, een boete vecht hij aan via boetebezwaar-online.nl, alimentatie berekent hij op scheidinginformatie.nl, waar zijn ex ook de brief downloadt om betaling van de alimentatie te sommeren.

Buitenland

Om de doe-het-zelftrend goed te onderkennen, is het verstandig om over de grens te kijken. Rocketlawyer is een initiatief van Google, dat gebruikmaakt van alle juridische vragen die gebruikers van de zoekmachine intikken. Op de site www.rocketlawyer.com staan al duizenden contracten beschikbaar voor consumenten en bedrijven. In de Verenigde Staten zijn al langer doe-het-zelfsites actief, LegalZoom is een grote concurrent van Rocketlawyer, en ook Nolo.com tikkert goed aan de weg.

Van papier naar byte

De rechtbanken willen vanaf 2016 volledig digitaal werken. Dat betekent nogal wat voor de advocatenpraktijk. De verwachting is dat er de komende jaren een grote digitale omslag gemaakt gaat worden op kantoor. Hoever zijn kantoren nu?

Franc de Korte

Beeld: Dmitry de Bruin

Imposante stapels met dossiers sieren veel werkkamers van advocaten, maar de stapels zijn eigenlijk overbodig. 'Alles wat op papier staat kan gedigitaliseerd worden,' zegt Paul Aantjes van automatiseerder Ricoh Nederland. 'Je hebt alleen een scanner nodig.' Bij de letschadespecialisten van Kloppenburg in Amersfoort weten ze er alles van. Het kantoor werkt inmiddels volledig digitaal. 'Het ging niet zonder slag of stoot, maar nu wil ik niet meer anders,' zegt directeur Edwin van Slooten. Op zijn bureau ligt geen enkel velletje papier. 'We gebruiken wel twee computerschermen om het overzicht te bewaren als je in een dossier werkt.'

Van Slooten investeerde de afgelopen jaren veel in ICT. 'De tarieven staan onder druk, dus moet je kijken wat je aan de kostenkant kunt doen. Het digitaliseren van het werkproces rond een dossier levert veel op.' Als voorbeeld geeft Van Slooten het betalen van een factuur. 'In onze oude werkwijze duurde het vijftig minuten vanaf het moment dat de rekening binnenviel tot het bedrag was overgemaakt. Zo'n factuur ging het hele bedrijf door. Doordat we ons systeem hebben gekoppeld aan het boekhoudsysteem, kost het nu nog maar zeven minuten,' vertelt Van Slooten.

Dat technologie de advocatuur kan helpen, blijkt ook uit een analyse

die ING eerder dit jaar uitbracht. De afgelopen jaren heeft driekwart van de kantoren geïnvesteerd in technologie. Daarbij moeten tal van hindernissen worden genomen. Zo is er een gebrek aan kennis over de technische mogelijkheden bij advocaten. Maar de grootste belemmering vormen vooral de hoogte van de investeringen en het mogelijk onvoldoende rendabel zijn ervan. 'Toch zal er geïnvesteerd moeten worden omdat de rechtspraak eist dat stukken voortaan digitaal worden aangeleverd in een beveiligd bestandsformaat,' zegt Paul Aantjes van Ricoh.

Nu werken de meeste kantoren nog met tal van verschillende softwareprogramma's. Meestal gaat het om

Het digitale kantoor

HR-BEHEER Alle informatie over je medewerkers in één oogopslag bij elkaar.

CLIËNTDOSSIER Je bent nooit meer iets kwijt en het hele dossier is makkelijk te doorzoeken. Je kunt zelfs de cliënt toegang geven zodat hij weet wat de status is.

JURISPRUDENTIE Niet meer eindeloos bladeren in vergeelde tijdschriften. Met één druk op de knop de laatste relevante uitspraken op je scherm.

BEVEILIGINGS-SOFTWARE Beter dan een extra slot op de deur, een alarm of een mannetje aan de deur.

THERMOSTAAT Via een app op je telefoon altijd je kantoor op temperatuur hebben als je aankomt.

FINANCIËLE ADMINISTRATIE Alle inkomsten en uitgaven op een rij. Altijd op de hoogte van de financiële stromen binnen je praktijk. Je kunt zelfs je accountant laten meekijken.

ROLADMINISTRATIE Altijd de actuele stand van zaken over lopende procedures bij de rechtbank en het gerechtshof.

E-MAIL Misschien wel de bekendste van alle digitaliseringstechnologieën. E-mail is na dertig jaar een bijna onmisbare vervanger geworden van de post en fax.

FACTUREREN Niet meer oneindig uren tellen en vermenigvuldigen met het uurtarief. Het systeem stuurt zelfs de factuur voor je.

MARKETINGSOFTWARE Haal nieuwe klanten binnen door te analyseren waar ze naar zoeken. Daar stem je dan je wervingscampagne op af.

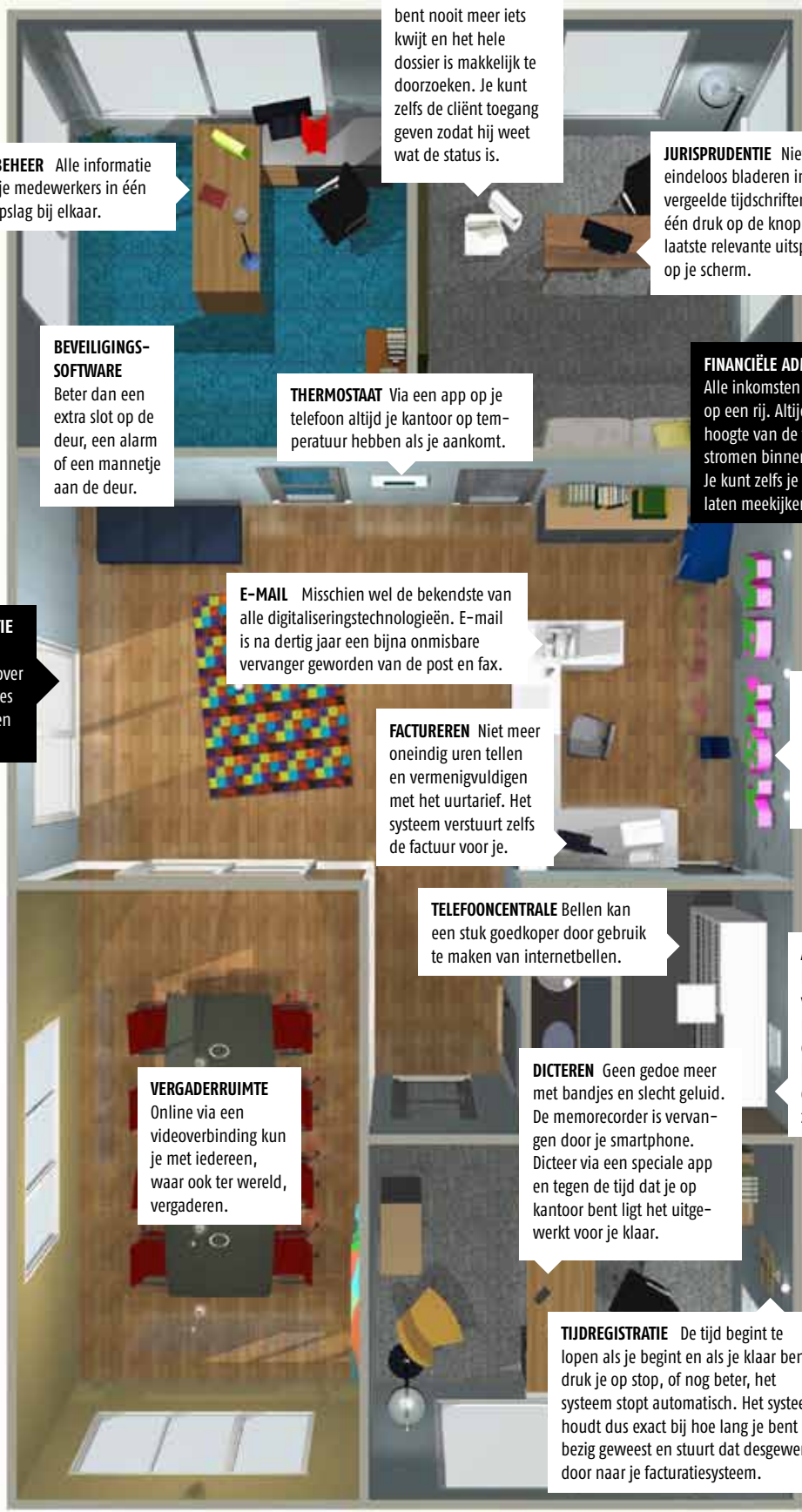
TELEFOONCENTRALE Bellen kan een stuk goedkoper door gebruik te maken van internetbellen.

ARCHIEF Geen dure kantoorroimte meer nodig voor archiefopslag. Niet meer zoeken tussen muffe dossiermappen in overvolle kasten. Alles bij elkaar op een eigen server of in de cloud en zeer goed doorzoekbaar.

VERGADERRUIMTE Online via een videoverbinding kun je met iedereen, waar ook ter wereld, vergaderen.

DICTEREN Geen gedoe meer met bandjes en slecht geluid. De memorecorder is vervangen door je smartphone. Dicteer via een speciale app en tegen de tijd dat je op kantoor bent ligt het uitgewerkt voor je klaar.

TIJDREGISTRATIE De tijd begint te lopen als je begint en als je klaar bent druk je op stop, of nog beter, het systeem stopt automatisch. Het systeem houdt dus exact bij hoe lang je bent bezig geweest en stuurt dat desgewenst door naar je facturatiesysteem.

administratiepakketten die het leven op kantoor makkelijker moeten maken op het gebied van tijdregistratie en dossierbeheer. Inmiddels zijn er ook zogeheten document management-oplossingen die al die verschillende softwareprogramma's aan elkaar koppelen, zodat een advocaat niet steeds van het ene programma naar het andere hoeft te klikken. Meesterwerk van Ricoh is zo'n systeem. 'Met het programma besparen advocaten al gauw één uur per dag,' zegt Aantjes. 'Ons systeem koppelt automatisch met je urenregistratie, je dossiersysteem, archief en noem maar op. Je hebt dus direct overzicht over alle belangrijke gegevens en kunt die delen.'

Aantjes zegt er wel direct bij dat het softwarepakket zelf nooit dé oplossing is. Daarvoor is een gedragsverandering nodig binnen de beroepsgroep, klinkt het eenstemmig vanuit de automatiseerders, volledig gedigitaliseerde kantoren en rapporten. 'Als je begint met digitaliseren verandert er veel op kantoor. Zo zal de functie van secretaresse veel meer die van personal assistant worden. Door te digitaliseren zal veel uitvoerend werk automatisch gaan, maar het moet nog wel gecontroleerd worden,' verduidelijkt Van Slooten de verschuivingen.

Digitaliseringsgolf

Een kantoor dat al vroeg meeding in de digitaliseringsgolf is Collet International Lawyers uit Rotterdam. Michel Collet is daar direct mee begonnen toen hij het kantoor in 2005 oprichtte: 'Ik zit voor mijn praktijk veel in China en wilde overal ter wereld bij de stukken op kantoor kunnen. Eén centrale infrastructuur voor een advocatenpraktijk die wordt uitgeoefend op verschillende plaatsen.'

Inmiddels is ook bij Collet geen papieren dossier meer te vinden. Het enige wat Collet nodig heeft om zijn

cliënten goed te kunnen bedienen, is een internetverbinding zodat hij kan inloggen op het systeem. Ook bij Kloppenburg is het telewerken inmiddels gemeengoed. Zij hebben zelfs hun hele infrastructuur overgezet naar de Cloud, een beveiligde omgeving op internet. Daardoor kan iedereen binnen Kloppenburg op elk gewenst moment en op elke plaats inloggen en aan het werk gaan. Kloppenburg liet zich daarbij bijstaan door Maudy van Eldik van Case Nine. Het bedrijf kwam met een maat-

**'Google heeft
het hoogste
security-level
ter wereld'**

werkoplossing en bouwde een systeem gebaseerd op de Cloud-technologie van Google en Salesforce. 'Het zijn allemaal apps, kleine programmaatjes die heel goed met elkaar kunnen samenwerken,' legt Van Eldik uit. 'Omdat ze online staan, hoeft je geen software te downloaden. Ook over updaten hoeft je je geen zorgen te maken: Google doet dat, je hebt er geen last van en alles blijft werken.'

'Dicteren doe ik via een app op mijn telefoon en stuur het vervolgens door naar kantoor. Tegen de tijd dat ik arriveer, ligt het uitgewerkt klaar op mijn bureau,' vertelt Van Slooten enthousiast. Maar de voordelen ten spijt is technolo-

gie om digitaal en plaatsafhankelijk te werken niet populair binnen de advocatuur. Dat blijkt uit de analyse van ING. Collet bijvoorbeeld is enthousiast over plaatsafhankelijk werken, maar zegt er meteen bij dat je afhankelijk bent van de internetverbinding: 'De verbindingen in China zijn traag, maar dat komt vooral omdat de Chinese overheid internet controleert. Maar ook bij gevangenissen en rechtbanken in Nederland is het nog vaak behelpen.'

Beveiliging

Het grootste punt van zorg voor zowel de rechtspraak als de advocatuur is wel de beveiliging van alle dossiers. 'Als je straks bij de rechtspraak je stukken moet aanleveren, kom je op een zwaar-beveiligde website die doet denken aan telebankieren,' weet Aantjes. Het gevaar zit hem meer op de plekken waar mensen werken. Het was een van de redenen dat Van Eldik Kloppenburg adviseerde om naar de cloud te gaan.

Van Eldik: 'Google heeft het hoogste security-level ter wereld. Natuurlijk is er veel te doen over het doorspelen van informatie aan de Amerikaanse overheid, maar je kunt ervoor kiezen dat je bestanden in Nederland onder Nederlandse wetgeving worden opgeslagen.' Daarnaast heeft Google volgens hem de hoogste graad van beveiliging op zijn servers en producten zitten die er mogelijk is. 'Je kunt alles hacken, maar lukt het je om Google te hacken dan krijg je daar meteen een baan aangeboden. Daarnaast zijn zij als een van de weinigen volledig transparant over het aantal hacks en pogingen dat wordt gedaan.' Collet houdt de beveiliging van zijn systeem liever in eigen hand, ondanks dat het een grote kostenpost vormt. 'Bij dreigingen kan ik de internetkabel uit mijn server trekken. Dan kan niemand van buitenaf meer bij de stukken.'

Advocatuurlijke social media

Waarom zou een advocatenkantoor zich op Facebook, LinkedIn of Twitter wagen? Niet elke poging is geslaagd, maar sommige advocatenkantoren boeken succes met hun social media strategie.

Nathalie Gloudemans-Voogd

Een man verdeelt een bergje cocaïne met een visitekaartje van Weening Advocaten. Plotse-ling valt een arrestatieteam binnen. De man en zijn kompaan doen hun handen omhoog en worden geboeid. Binnen enkele seconden staan er drie advocaten in de woonkamer. Ze schudden hun hoofd en halen uit hun toga een A4'tje tevoorschijn. 'Onrechtmatig' staat erop. De agenten geven de sleuteltjes van de handboeien af. 'Weening Advocaten – de sleutel tot uw vrijheid' luidt het einde.

Dit filmpje is in een paar dagen tijd meer dan drieduizend keer bekeken op het eigen YouTube-kanaal van Weening Advocaten uit Maastricht. Negatieve reacties vallen de Limburgse strafplei-

ters ten deel, vooral uit de eigen beroeps-groep. Los van de vraag of hier de algemene zorgvuldigheidsnorm van art. 46 Advocatenwet is overschreden, heeft het Serge Weening en zijn kantoorge-noten de nodige publiciteit opgeleverd. Zo besteedden *GeenStijl*, *De Telegraaf*, *Radio 1* en *RTL Boulevard* aandacht aan de bedrijfsfilm. En dat allemaal door social media: Weening deelde het clipje op 7 november via de Facebook-pagina van zijn kantoor.

Sociale media zakelijk inzetten: de advocatuur loopt er niet in voorop. Toch liggen er kansen voor advocaten op de verschillende platforms. Sociale media draaien om contact maken. Social media vormen zo een kosteneffectieve *business*

development tool en kunnen helpen ver-schillende doelen te bereiken. Uit cijfers van het Shareaholic netwerk blijkt bij-voorbeeld dat social media steeds vaker bezoekers naar websites drijven. In 2014 is dat met 31 procent van het verkeer voor het eerst zelfs meer dan Google (29 procent). Voor B2B content marketing, het delen van relevante en waardevolle content om relaties met klanten aan te gaan en te versterken, zijn social media zelfs de meest gebruikte distributiekana-len.

Behalve bezoekers naar de eigen web-site, bieden social media een uitgelezen kans om te horen wat er leeft. Als advo-caten online luisteren, kunnen ze oplos-singen bedenken voor problemen waar

Tips om te beginnen

Een online aanwezigheid bouwen begint met een plan. Beantwoord daarvoor de volgende vragen:

- Wie bent u? Waar staat u voor? Krijg uw verhaal helder voor een goed uitgangspunt.
- Wie wilt u bereiken? Waar zijn deze mensen?
- Waarom wilt u social media inzetten? Welke doelen wilt u ermee bereiken?
- Wat gaat u delen via social media? Pas op met pure zelfpromotie en wees vooral behulpzaam.
- Wanneer gaat u uw berichten delen? Denk na over een publicatieschema en de beste tijden om berichten te plaatsen.

cliënten en potentiële cliënten wakker van liggen. Een actieve houding op sociale media kan de merkbekendheid van een bedrijf vergroten en de positie van de betreffende advocaten als autoriteiten op hun specialisatie. Onderzoek wijst uit dat een actieve aanwezigheid op social media vertrouwen kweekt bij de doelgroep én het eigen personeel. Voor advocaten kan het ook interessant zijn om online relaties te bouwen om zo de kans op een doorverwijzing te vergroten.

Het voorbeeld van Weening Advocaten is misschien dubieus, maar sommige advocaten begeven zich met succes op social media. Op LinkedIn is Loyens & Loeff bijvoorbeeld erg actief: de bedrijfspagina heeft ruim 4.700 volgers. ‘Wereldwijd maken miljoenen mensen gebruik van LinkedIn. Zij staan allemaal open voor zakelijk contact. Om die reden stimuleren en trainen wij onze 1.500 collega’s om hun eigen profielen goed in te richten. Zo zorgen ze dat cliënten en potentiële cliënten onderdeel gaan uitmaken van hun netwerk. Dan kunnen zij zelf de dialoog aangaan en hun relatie met hen versterken,’ zegt Pauline de Hek-Jonquière, hoofd marketing en communicatie. Loyens & Loeff gebruikt het kanaal vooral voor online zichtbaarheid, vindbaarheid van de organisatie en de professionals en om de kennis en kunde van de advocaten, notarissen en belastingadviseurs te vergroten. Social media horen wat De Hek-Jonquière

betreft bij het werk als advocaat: ‘Het zakelijk inzetten van social media wordt net zo gewoon als het zakelijk gebruik van e-mail, telefoon en *face to face* meetings.’

Loyens & Loeff schakelde *social business* strateeg Jochem Koole in om hen bij hun social media strategie te helpen. Professionele ondersteuning kan zinvol zijn, meent ook de Haagse arbeidsrechtadvocaat Attila Tavasszy. Met zijn account @AttilaTavasszy heeft hij ruim 7.000 volgers op Twitter. Tavasszy gebruikt de microberichtenservice vooral om te verwijzen naar berichten op zijn eigen website en die van anderen. ‘Ik deel vooral informatie waar mensen echt wat aan hebben,’ zegt Tavasszy. Het groot aantal volgers dankt hij aan een gerichte strategie. ‘Eerst voegde ik mensen toe via een programma. De laatste jaren volg ik vooral gericht andere twitteraars, retweet of citeer ik een bericht.’ Volgens migratie- en jeugdrechtsadvocate Patricia Scholtes (@Advocaat_PS) werkt specialisatie, ook op Twitter: ‘Mijn tweets hebben een duidelijk thema en concentreren zich rond enkele rechtsgebieden. Organisaties, particulieren en cliënten die interesse hebben in mijn specialisaties waarderen een Twitter-account dat informeert en inzicht biedt in de advocatenpraktijk. De laatste jaren heb ik, ook via social media, met organisaties binnen de vreemdelingen- en jeugdzorgketens warme contacten opgebouwd.’

LinkedIn en Twitter wordt wel door meer advocaten zakelijk gebruikt, terwijl velen Facebook zien als een ‘privé’ sociaal netwerk. Toch is ook op het geesteskind van Mark Zuckerberg zakelijk succes te halen voor advocatenkantoren. Met af en toe een gerichte Facebook-advertentiecampagne heeft bijvoorbeeld letselschadekantoor Jeroen Bosch Advocaten aanwezigheid op het platform opgebouwd. De teller van de Facebook *fanpage* staat inmiddels op bijna 2.500. Meerdere berichten krijgen meer dan honderd vind-ik-leuks. De let-

selschadeadvocaten vinden hun cliënten op Facebook: ‘Een slachtoffer bereiken via traditionele media is als schieten met hagel. Via Facebook zorgen we met inhoudelijke artikelen dat mensen zich aan ons kantoor binden,’ zegt advocaat Wouter Munten. Hij deelt ook regelmatig interessante stukken van anderen. Behalve het tonen van expertise, kunnen berichten op een Facebook-pagina bijna dienen als eerste kennismakingsgesprek. ‘Door ook artikelen te plaatsen over onze kantooridentiteit krijgen mensen een persoonlijk beeld van ons kantoor en de advocaten.’

Strategieën inzetten op social media noemen de advocaten vruchtbaar: Jeroen Bosch Advocaten krijgt met regelmaat nieuwe cliënten binnen via Facebook. Met LinkedIn bereikt Loyens & Loeff tienduizenden mensen per maand. Berichten krijgen tientallen *likes*, *shares* en *replies* en het levert honderden *clicks* op naar de eigen website. Het Zuidas-kantoor pikte via Twitter bijvoorbeeld ook een nieuwe cliënt op waar nu meerdere dossiers voor lopen. Daarnaast gebruikt Loyens & Loeff social media in arbeidsmarktcommunicatie: ‘Via social media hebben we twee nieuwe collega’s aangetrokken voor een tiende van de normale kosten.’ Twitter is ook voor advocate Scholtes een ingang naar cliënten: ‘Soms stellen cliënten korte vragen over hun zaak via DM of leggen ze casus voor van vrienden of familie. Ik geef geregeld kort juridisch advies, verwijs of nodig ze uit op kantoor.’ Arbeidsrechtadvocaat Tavasszy haalt nog niet direct cliënten binnen met Twitter. ‘Maar daarvoor gebruik ik Twitter ook niet per se.’

Ook een filmpje plaatsen op Facebook waar negatieve reacties op volgen kan nieuwe cliënten opleveren. ‘Er zijn mensen geweest die naar aanleiding van het filmpje contact hebben opgenomen,’ zegt strafrechtadvocaat Weening op *Radio 1*. Een strategie is wel aan te raden, erkent ook Weening: ‘Als ik het over mocht doen, zou ik er meer over nadenken.’

Gert Jan, uitgever bij OpMaat

“OpMaat bundelt juridische vakinformatie in één complete en actuele bron.”

TIP
van de mensen van OpMaat

OpMaat: de complete en actuele online database voor juridische vakinformatie.

OpMaat bundelt nieuws, jurisprudentie, wet- en regelgeving en openbare publicaties in één online toegankelijke bron. We voegen daar Sdu Commentaar, praktijktijdschriften en handige tools aan toe. OpMaat van Sdu is dan ook onmisbaar in uw praktijk.

Overtuig uzelf met een vrijblijvend gratis abonnement en profiteer een maand lang van alle voordelen van OpMaat inclusief de e-mailattendingen.

Direct aanvragen of de mogelijkheden voor uw praktijk bespreken? Neem contact op met één van onze adviseurs via 070 378 93 13.

Vraag een gratis proefabonnement aan op opmaat.sdu.nl

En ineens bedient u die extra klant...

...want de juiste informatie heeft u zo gevonden

loongarantieregeling|

Meer mogelijk met Sdu MemoPlus

De informatie die u zoekt, krijgt u voortaan 1-2-3 geleverd in een memo. Compact. Overzichtelijk.

En met toegang tot verdiepende content. Zo bedient u uw klanten, breder, in minder tijd, met nog beter advies. Binnen én buiten uw expertisegebied.

MemoPlus is een nieuw online product waar de vraag van u en uw cliënt centraal staat. Ervaar het zelf!

[Commentaren](#)

[Wet- en regelgeving](#)

[Jurisprudentie](#)

SduMemoPlus.nl

Arbeidsrecht | Contractenrecht | Personen- en familierecht | Strafrecht

Probeer 1 maand gratis!

Bel **070-378 9313** of kijk op SduMemoPlus.nl

Sdu **memo+**
uw **juridisch** handvat

De rode barones

Sociaal bewogen advocaat Frida Katz (1885-1963) zette zich in voor advocatuur en vrouwenkiesrecht.

Robert Sanders

Frida Katz
(1885-1963)

Cornelia Frida Katz, geboren in Amsterdam op 29 juli 1885, trad in de voetsporen van haar vader Samuel Katz. Katz senior genoot in zijn tijd bekendheid als een progressief strafrechtadvocaat. Hij was een van de oprichters van het comité voor algemeen stemrecht en lid van het 'Comité ter bespreking van de Sociale Quaestie'.

Dochter Frida doorliep het hoofdstedelijke Barlaeus Gymnasium en studeerde daarna van 1903 tot 1909 rechten aan de Gemeentelijke Universiteit, tegenwoordig de Universiteit van Amsterdam. Vervolgens bezocht zij, in het licht van haar belangstelling voor het strafrecht, de colleges van de vermaarde psychiater Carl Jung in Zürich. Na terugkeer voltooide zij in 1916 haar proefschrift, waarin ze een bijzonder actueel onderwerp behandelde: het onrechtmatig gebruik van elektrische energie en de wettelijke maatregelen daartegen. Hoe actueel haar keuze voor dat onderwerp was, bleek uit het feit dat de Hoge Raad op 23 mei 1921 het zogenoemde 'Elektriciteitsarrest' wees, waarin het hoogste rechtscollege oordeelde dat elektrische energie op grond van haar eigenschappen tot 'eenig goed' moet worden gerekend in de zin van artikel 310 Wetboek van Strafrecht. De Hoge Raad heeft zich daarbij laten inspireren door de dissertatie van Katz,

zoals uit de conclusie van A-G Besier en de noot bij het arrest blijkt.

In 1917 kwam Frida Katz als advocaat in dienst van het kantoor van P.G. van Anrooy, waar zij tot 1922 aan verbonden bleef. Ze zette daarna haar praktijk zelfstandig voort, waarbij ze zich vooral bezighield met het strafrecht en familierecht. Zo trad ze als advocaat op van het Amsterdamse Observatiehuis voor Jongens, maar was ook anderszins actief in het Centraal College voor de Reclasseering, de Psychopatenraad en, als een van de eerste vrouwen, in de Hoge Raad van Arbeid.

Frida Katz was van 1924 tot 1928 ook bestuurslid van de Nederlandsche Advocaten Vereeniging en lid van de Internationale Vereniging van Vrouwelijke Advocaten. Reeds eerder was zij geïnteresseerd geraakt in de politiek. Haar inzet voor het vrouwenkiesrecht had haar in 1919 op het spoor gebracht van de Christelijk Historische Unie (CHU), een partij die in elk geval het passief vrouwenkiesrecht aanvaardde. Katz maakte lange tijd (1920-1936) deel

uit van het hoofdbestuur en nadat zij een jaar eerder al lid was geworden van de Amsterdamse gemeenteraad, werd zij in 1922 als eerste vrouw voor de CHU in de Tweede Kamer gekozen. Ze was jarenlang justitiewoordvoester en lid van de vaste commissie voor privaatrecht en de commissie voor volkshuisvesting.

Frida Katz was een sociaal bewogen advocaat en een voorstander van vrouwenkiesrecht. Opmerkelijk genoeg vond zij dat de natuurlijke taak van de vrouw in het gezin lag. Een ongehuwde vrouw moest zonder twijfel een werkring kunnen zoeken om haar talenten te ontwikkelen, maar voor de gehuwde vrouw zag zij op de eerste plaats de materiële zorg voor het gezin: 'wie een taak thuis heeft, blijf thuis', aldus Katz. Op het moment dat zij zelf in 1937 in het huwelijk trad met Tweede Kamerlid C.W.F. baron Mackay beëindigde ze haar advocatenpraktijk en haar lidmaatschap van de Amsterdamse gemeenteraad. Kort voor haar huwelijk werd zij herkozen als Kamerlid en besloot zij haar termijn in het parlement vol te maken. Op 16 september 1941 gaf zij haar Kamerzetel op vanwege de gezondheidstoestand van haar echtgenoot. Frida barones Mackay-Katz overleed op 30 maart 1963 in Aerdenhout.

1700 Hugo de Groot (1583-1645) Joannes van der Linden (1753-1796) Pieter Paulus (1761-1825) Rutger Jan Schimmel-Maanen (1769-1846) Jan C.F. van Meijer (1780-1834) 1800 Jonas Daniel Meijer (1780-1834) Tobias Asser (1838-1913) Engelbert Nicolaas de Brauw (1849-1919) Thom Fruin (1860-1930) Pieter Jelles Eduardina Troelstra Kok (1879-1928) Adolphine Drost van IJzen-der Does (1880-1954) Johannes Ali Visser (1893-1979) Ali Visser (1893-1979) G.W. van der Does (1894-1972) Pieter Willem van Doorne (1896-1971) 1900 Hendrik Mulderije (1896-1970) Otto Verpaalen (1912-1991) 2000

Nog steeds geen commentaar?

Nieuwe tijden vragen om nieuwe standaardwerken.

Probeer Sdu Commentaar eens uit naast uw gebruikelijke bronnen. U ervaart zelf de voordelen. Het gemak. Een nieuwe kijk op de zaak. Bereid u voor, verdiep uzelf, wees een stap voor met Sdu Commentaar.

En bevat het niet? Niet goed, geld terug.*

*binnen een maand na aankoop

Kijk op sducommentaar.nl/webshop voor alle titels van Sdu Commentaar.

Bestel online met kortingscode **Advocatenblad** in uw winkelwagentje om gebruik te maken van 50 euro korting op Sdu Commentaar. De korting geldt tot 15 december 2014.

Sdu oprecht de beste keuze

Standaardbedingen: is het feest voorbij?

Onderwerpen die men uit commercieel oogpunt liever niet bespreekt, kan de gebruiker in zijn algemene voorwaarden 'wegstoppen'. De richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten lijkt roet in het eten te gooien.

*Lodewijk Westerwoudt**

Artikel 3 van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten bepaalt dat een beding waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, oneerlijk is indien dat het evenwicht tussen partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort. Een beding wordt steeds geacht niet het voorwerp van afzonderlijke onderhandeling te zijn geweest wanneer het van tevoren is opgesteld en de consument dientengevolge geen invloed op de inhoud ervan heeft kunnen hebben. Op de gebruiker rust de bewijslast van de stelling dat daarover wél afzonderlijk is onderhandeld. Artikel 4 bepaalt dat voor de beoordeling van het oneerlijke karakter alle omstandigheden in aanmerking moeten worden genomen, rekening houdend met de aard van de goederen of diensten. De richtlijn bevat een indicatieve, niet-uitputtende lijst van mogelijk oneerlijke bedingen.

Volgens het Hof van Justitie is het de taak van de nationale rechter te beoordelen of een beding oneerlijk is en om bescherming te verzekeren door actief op te treden. Alleen zo kan de onevenwichtige verhouding tussen de professionele gebruiker en de consument gecorrigeerd worden. Dit betekent dat de rechter ambtshalve moet onderzoeken of een beding oneerlijk is, ook bij verstekzaken of in appel buiten de grieven om, en zelfs eerst in cassatie.

De beschermingsgedachte van de richtlijn komt ook tot uiting in het feit dat het zelf herzien van een beding door het Hof van Justitie onverenigbaar werd geacht met de strekking van de richtlijn. Naar Nederlands recht is het mogelijk dat de rechter een beding dat botst met afdeling 6.5.3 BW matigt, partieel vernietigt of converteert. De richtlijn verzet zich dus daartegen. Volgens het Unierecht kan de rechter pas beginnen met zijn ambtshalve onderzoek zodra deze over alle noodzakelijke gegevens beschikt. Indien de kwestie in de procedure niet ter sprake is gebracht, kan er hoogstens een rechterlijk vermoeden zijn dat het beding oneerlijk is. Omdat de rechter de feiten zelf niet mag aanvullen, zal hij partijen de gelegenheid moeten geven om met nadere gegevens te komen. In de praktijk zullen partijen zich bij akte moeten uitlaten.

Ook bij de positie van partijen laat de beschermingsgedachte zich gelden. Uit het feit dat de consument tot in tweede instantie geen punt heeft gemaakt van het standaardbeding, en werd bijgestaan door een advocaat, mag de rechter niet afleiden dat hij zijn rechten heeft prijsgegeven. Evenmin is relevant dat de gebruiker een kleine ondernemer is. De richtlijn kent slechts twee rollen: die van de professionele gebruiker en die van de consument.

Een kleine bloemlezing. In een huurgeschil in kort geding wordt denkbaar geacht dat de niet-gemaxi-

meerde boetebepaling oneerlijk is (ECLI:NL:GHAMS:2014:1580). De kantonrechter oordeelt in een telefoniegeschil dat het beding een onevenredig hoge schadevergoeding oplegt, nu tegenover de verplichting tot doorbetaling van de vaste abonnementskosten over de resterende looptijd, vanaf datum ontbinding geen diensten meer staan (ECLI:NL:RBMAA:2008:BG4338). Bij woningbemiddeling was het exoneratiebeding oneerlijk, aangezien het een generieke uitsluiting van de aansprakelijkheid betreft en de gebruiker zich had kunnen verzekeren (ECLI:NL:GHAMS:2014:2834). In het bankwezen waren annuleringskosten vermoedelijk oneerlijk vanwege het ontbreken van enige differentiatie in het te berekenen percentage. De kosten zijn verschuldigd indien geen geldlening tot stand komt, om welke reden dan ook, en er wordt geen rekening gehouden met de ernst van de overtreding (ECLI:NL:GHSHE:2014:983). Maar een eenzijdige wijzigingsbevoegdheid van het rentepercentage bij een hypothecaire lening was redelijk, nu de offerte een geldige reden noemt (ECLI:NL:GHAMS:2014:3563).

De les is dat ongenuanceerde, eenzijdige en algemeen geformuleerde bedingen sneuvelen. De richtlijn: een zegen voor de consument, én het metier, want standaardbedingen zullen 'richtlijnbestendig' gemaakt moeten worden.

salomons van der valk advocaten

Salomons van der Valk advocaten te Den Haag voert met 14 advocaten een gespecialiseerde praktijk op verschillende rechtsgebieden. Ons kantoor levert hoge kwaliteit en heeft een professionele en collegiale werksfeer waarbij de individu tot zijn recht komt. Wij hebben ter versterking van ons kantoor op korte termijn plaats voor een of twee enthousiaste en ervaren

Civiele Advocaten die beschikken over een eigen praktijk

Toetreding tot de maatschap is mogelijk maar ook andere samenwerkingsvormen zijn bespreekbaar

Inlichtingen en sollicitaties binnen 14 dagen bij
mr K.T.B. Salomons,
Eisenhowerlaan 102,
2517 KL Den Haag, telefoon 070 – 351 21 24,
e-mail: k.t.b.salomons@salval.com
Uiteraard worden uw reacties met grote vertrouwelijkheid behandeld.

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

Wegens versterking van onze vestiging Den Haag zoeken wij:

Gevorderde advocaat-medewerker
met een eigen arbeidsrecht/ondernemings(proces) recht praktijk

De propositie:
Een bijdrage leveren aan de verdere uitbouw van kantoor Den Haag

Een omgeving waarin hard werken en een plezierige werkomgeving vanzelfsprekend zijn.

Mail naar: f.hafid@vandiepen.com

ADVOCATEN IN DE PRAKTIJK.

zoekt advocaten uit de praktijk!

Dé mogelijkheid om in een prima omgeving je eigen praktijk te voeren.

Wij zoeken een advocaat die zelfstandig is of dat wil worden om op basis van kostendeling ons team te versterken.

Advocaten in de Praktijk is negen mensen sterk.

Natuurlijk hebben wij een no-nonsense mentaliteit en zijn we jong en dynamisch, maar vooral werken we met kennis van zaken en met plezier!

Reageer telefonisch (030-2145024)
of per mail (vandenbroek@indepraktijk.com).

Waar? Maliesingel 22 in Utrecht.
Aan de bereikbare rand van de binnenstad.

Perikelen rondom een reorganisatie

Hoe werkt mediation? Paula Boshouwers, mediationadvocaat bij ReulingSchutte in Amsterdam, licht maandelijks een praktijkvoorbeeld door.
Afl levering 17: 'Verkopen aan de achterban' – deel 2.

Vorige maand beschreef ik de start van een mediation tussen de ondernemingsraad (or) en het dagelijks bestuur (db) van advocatenkantoor Park N.V.¹ Complicerende factor was dat de or verdeeld was over het aan haar voorgelegde reorganisatieplan dat vooral de advocaten zou betreffen. De vertegenwoordigers van de ondersteuning wilden positief adviseren; de vertegenwoordigers van de advocaten niet. Daardoor bleef een advies uit; alles stond *on hold*. Omdat het db toch door wilde, maar de relatie met de or niet verder onder druk wilde zetten, werd tot mediation besloten.

Nadat in de eerste bijeenkomst was teruggeblikt op het verleden ('waar was het nou misgegaan?') en de onderlinge communicatie was besproken, werd in de tweede bijeenkomst gezocht naar mogelijkheden om te komen tot een oplossing, dit op basis van de door partijen in de eerste bijeenkomst geïnventariseerde belangen zoals continuïteit van Park, snel duidelijkheid over een oplossing, voorkomen van procedures en daarmee gemoeide kosten, goede relatie or-db, rust in de organisatie, duidelijkheid voor de medewerkers, draagvlak voor de oplossing bij de medewerkers.

Door de belangen zo helder te verwoorden, bleek eigenlijk iedereen het erover eens dat de reorganisatie onont-

koombaar was, het ging vooral over de manier waarop, de timing en het pakket aan maatregelen. Het db gaf daarbij aan dat zij bereid was wijzigingen aan te brengen in de reorganisatieplannen, mits zij deze zelf ook verantwoord vond. Alleen dan kon zij ze ook binnen de partnergroep verkopen. De vertegenwoordigers van de or gaven op hun beurt aan dat zij, als ze zouden komen tot plannen die zij ook verantwoord vonden, op hun beurt hun uiterste best zouden doen de andere or-leden en de achterban mee te krijgen.

De mediator vroeg aan de deelnemers wat er wél goed was aan de plannen van het db én wat er nog moest veranderen. Door te benadrukken dat in dit stadium nog geen beslissingen zouden worden genomen en proefballonnen mochten worden opgelaten, nodigde de mediator partijen uit om zo breed mogelijk na te denken en opties te genereren. De mediator vroeg de deelnemers ook om aan te geven hoe zij de communicatie op dit moment ervoeren.

Zowel het db als de or gaf aan het overleg weer constructief te vinden. Ze waren opgelucht dat ze weer op deze manier met elkaar konden overleggen, om gezamenlijk voor de eigen achterban een goed resultaat te behalen. Dit bleek een belangrijk moment in de mediation. Daarna gingen de onderhandelingen vlot.

Het db en de vertegenwoordigers van de or bereikten op hoofdlijnen

overeenstemming over een aantal aanpassingen aan het reorganisatieplan, onder voorbehoud van goedkeuring van de voltallige or en goedkeuring van de partnervergadering. De ingangsdatum van de reorganisatie werd twee maanden opgeschoven, zodat er meer tijd was om te communiceren. De advocaten die het betrof zouden als eersten uitgebreid individueel geïnformeerd worden. Verder zouden de advocaten die vrijwillig akkoord zouden gaan met afvloeiing de keuze krijgen tussen een *executive coaching*straject op kosten van Park of een iets hogere vergoeding. Ook werden zij in de gelegenheid gesteld om zelf, samen met de verantwoordelijke partner, hun cliënten te informeren volgens een gezamenlijk communicatieformat. Daarbij was het uitgangspunt dat aan de betreffende cliënt de keuze werd gelaten om bij kantoor te blijven of mee te gaan met de vertrekkende advocaat.

Tot slot stelden de or en het db gezamenlijk een communiqué op voor in de organisatie. Inmiddels was namelijk duidelijk geworden dat er gesprekken gaande waren. De tekst van het communiqué luidde: 'In het belang van Park en al haar medewerkers hebben het db en de or in goed overleg afspraken gemaakt, die door beide ondersteund worden. Binnenkort zullen wij jullie verder informeren.' Het db en de or waren beide tevreden met het resultaat en konden met overtuiging hun achterban informeren.

¹ De namen van partijen zijn gefingeerd, tot personen herleidbare feiten zijn veranderd.

Foto: Shutterstock

Idealisme aan de Zuidas

Pro-Bonowerk hoort bij de beroepseer van de advocaat.
Hoe doen grote advocatenkantoren goed? En: helpt het?

Peter Louwerse

‘De schoonmakers,’ vertelt advocaat Martijn Snoep van De Brauw, ‘wisten hun weg altijd naar mij te vinden als ze een juridisch probleem hadden.’ Dat was in de tijd dat hij nog een jonge advocaat was. Pro-Bonowerk was vooral een kwestie van ieder voor zich. Het hoorde bij de beroepseer van de advocaat.

Inmiddels hangt pro-Bonowerk niet meer af van de goede wil van de individuele advocaat of notaris. Grote kantoren als De Brauw, Stibbe en Van Doorne hebben allemaal beleid voor gratis rechtshulp aan organisaties (en soms ook aan individuen) die anders tussen wal en schip zouden vallen. Op hun websites roepen de kantoren burgers op om zich te melden als ze met een knellend juridisch probleem zitten waar de rechtzoekenden geen betaalbare

oplossing voor zien. Waarom doen die kantoren dat eigenlijk?

‘Zie het als maatschappelijke verantwoordelijkheid,’ zegt managing partner Derk Lemstra van Stibbe. Zijn collega-advocaat Tom Barkhuysen stelt dat het vaak initiatieven van onderop zijn. ‘Het kantoor ondersteunt dat, omdat juist een grote organisatie een steentje moet bijdragen aan de maatschappij. We doen dit ook vanuit onze verantwoordelijkheid als opleidingsinstituut. Jonge advocaten kunnen er veel van leren.’

Ook in het pro-Bonobeleid van Van Doorne (advocaten, notarissen en fiscalisten) speelt die opleiding een belangrijke rol. ‘Het meedraaien in de gemeenschap vinden we belangrijk, en dat koppelen we aan talentontwikkeling,’ zegt notaris Saskia Laseur. ‘We

willen ook onze jongste medewerkers meegeven dat je een juridische dienstverlener bent vanuit een maatschappelijke context.’

Dat die bijdrage aan de samenleving bestaat uit juridisch werk, en niet uit – pakweg – het opknappen van kinderboerderijen, spreekt voor Martijn Snoep voor zich. ‘We doen waar we goed in zijn. Iedereen kan geld geven, maar niet iedereen kan een procedure voeren of juridische structuur opzetten. Daar maken we het verschil.’

Omdat advocaten ook nog geld moeten verdienen, hebben de kantoren het ideële werk begrensd in tijd. Stibbe en De Brauw gaan uit van tweeduizend uur per jaar. Van Doorne noemt geen limiet, maar Laseur zegt: ‘Het is begrensd in uren: we maken afspraken over de tijd die iemand eraan kan besteden.’

Die begrenzing dwingt de kantoren tot selectie met heldere criteria. Stibbe neemt twee soorten zaken aan, legt Barkhuysen uit. 'Sociale kwesties waar iets dreigt mis te lopen en belangrijke rechtsvragen die anders niet beantwoord worden.' Een commissie van Stibbe beoordeelt of een zaak in aanmerking komt. Vragen die ook beantwoord moeten worden zijn: Concurreren we niet met een ander advocatenkantoor? Is het aannemelijk dat een andere advocaat die zaak kan doen? Wat is de draagkracht van de aanvrager? Is de zaak zo complex dat wij een meerwaarde kunnen hebben?

Van Doorne helpt maatschappelijke organisaties die nog niet bij de gevestigde orde horen. 'Start-ups dus,' zegt Laseur. 'We kijken ook naar diversiteit. En naar lokale inbedding: het moet praktisch te doen zijn.' De Brauw geeft jaarlijks pro Bono juridisch advies aan tien maatschappelijke organisaties met een goed doel en voert bij de Hoge Raad, het Hof van Justitie en het Europese Hof voor de Rechten van de Mens tien principieel juridische procedures voor mensen of organisaties die het anders niet kunnen betalen. 'De rechtsontwikkeling moet doorgaan,' is de motivering van Martijn Snoep. Hij voegt eraan toe dat het succes staat of valt met draagvlak binnen de organisatie.

Stibbe trok de aandacht met het ondersteunen van de juridische strijd tegen het vrouwenstandpunt van de SGP. Ook de zaak tegen de langstudeerboete genereerde veel publiciteit. Barkhuysen: 'Studentenvakbonden vroegen of wij mogelijkheden zagen om de terugwerkende kracht van die langstudeerboete te voorkomen. De zaak voldeed aan onze criteria: wij waren dus de juiste partij om die zaak te doen. Om te voorkomen dat die boete met terugwerkende kracht werd ingevoerd, hebben we de Staat wegens onrechtmatige daad gedagvaard bij de Rechtbank Den Haag.'

De dagvaarding was klaar toen het wetsvoorstel werd behandeld. De Tweede Kamer kende de argumenten dus en heeft de scherpe kantjes van het voorstel gevijld. Er kwamen extra voorzieningen voor voltijdstudenten. 'Daarom wees de rechtbank onze eis af voor zover die om voltijdstudenten ging,' zegt Barkhuysen. 'Maar de rechtbank oordeelde wel dat de wet wat de deeltijdstudenten betrof in strijd was met het gelijkheidsbeginsel. Dat gedeelte moest buiten beschouwing blijven.' Een halve overwinning dus die compleet werd toen de regering en de Kamer de boete helemaal schraptten.

De Brauw werkt onder meer voor de Universiteit van Nederland. Snoep: 'Eén van onze medewerkers is bevriend met oprichter Alexander Klöpping. We stellen sponsorcontracten op en zoeken uit wie de auteursrechten van de speeches heeft.' Ook Media Legal Defence, een organisatie die juridische steun verleent aan journalisten, krijgt hulp van De Brauw. Op dit moment staat een team van het advocatenkantoor de journaliste Khadija Ismayilova uit Azerbeidzjan bij. Zij is meermalen bedreigd nadat ze overheids corruptie in Azerbeidzjan aan het licht bracht. Ismayilova vraagt het Europese Hof voor de Rechten van de Mens om de regering van Azerbeidzjan te veroordelen voor het beperken van haar vrijheid van meningsuiting, het schaden van haar privacy en het belemmeren van haar gang naar de rechter.

Voor Van Doorne is ook kleinschaligheid van groot belang. 'Bij onze pro-Bonoklanten begint het steevast met niks,' zegt Saskia Laseur. 'De Cliniclowns, Kika, de Johan Cruyff Foundation: het begon allemaal met een idee, en zo zijn ze met ons in contact gekomen. Het initiatief kan van ons komen, maar ook van buiten. Het begint met een doelstelling en we kijken wat daar juridisch voor nodig is. Omdat het startende organisaties zijn die vaak weinig midde-

Helpt pro Bono?

Pro-Bonocliënten aan het woord

Carole Thate, directeur Johan Cruyff Foundation: 'Wij maken afspraken met partijen, en Van Doorne zorgt dat die op papier komen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over de Cruyff Courts die we aanleggen en aan de gemeenschap geven. Van Doorne treedt ook op als een partij zich niet aan de afspraken houdt.'

Lieveke Peeters, bestuurslid studentenorganisatie ISO: 'Toen de advocaten van Stibbe de zaak tegen de langstudeerboete kansrijk noemden, gaf dat ons veel zelfvertrouwen. Als Stibbe ons niet had geholpen, vraag ik me af of we de boete juridisch hadden aangevochten. Dat had ons te veel geld gekost. Door de reuring heeft de rechtszaak enorm goed uitgepakt. Een perfect voorbeeld van hoe je als studentenorganisatie succes kunt boeken.'

Alexander Klöpping, oprichter Universiteit van Nederland: 'Wij nemen hoorcolleges op en zenden die uit op internet en tv. De verwachtingen van onze sponsors, waaronder de universiteiten en Ziggo, mogen elkaar niet overlappen. De Brauw houdt dat in de gaten bij het opstellen van de contracten. Zo sparen we juridische kosten uit en kunnen we meer colleges uitzenden.'

len hebben, vinden we het passend om dat als investering doen. Je groeit daar samen in.' Het gaat niet alleen om juridische dienstverlening, maar ook om organisatorische steun. Bij een open dag van de Cruyff Courts kregen een aantal mensen een dag vrij om daar hand-enspandiensten te verrichten.

Bij Van Doorne maakt pro-Bonosteun altijd deel uit van een langetermijnvisie. Laseur: 'De advocaat groeit mee met de cliënt. Iets kleins kan doorgroeien naar iets groots.' In die zin zit er wel een grens aan de pro-Bono-inzet.' Als de start-up een gevestigde partij is geworden, is gratis rechtshulp of tegen een gereduceerd tarief vaak niet meer nodig en ook niet passend,' meent Laseur. 'Maar als het gaat om goede doelen waarmee wij een lange relatie hebben, blijven we een deel van het werk pro Bono doen.'

10
nieuwe
drukken

> Reserveer nu via
kluwershop.nl

Tekst & Commentaar is basisgereedschap voor de jurist. Onmisbaar. Of u nou werkzaam bent in de advocatuur, de rechterlijke macht, de wetenschap, het bedrijfsleven of bij de overheid: Tekst & Commentaar helpt u sneller wet- en regelgeving te interpreteren. Met beknopt maar altijd volledig en gedegen commentaar. Tekst & Commentaar is er in boekvorm, online, als e-book en app. Wilt u zich als een vis in het water voelen? Kijk voor het complete aanbod op www.kluwer.nl/tekstencommentaar.

TEKST & COMMENTAAR

Kunt u zonder?

December
2014

DEKENBERAAD

Structureel niet-innen van eigen bijdrage is klachtwaardig

In toevoegingszaken is de rechtzoekende verplicht een eigen bijdrage te betalen aan zijn toegevoegde advocaat. De eigen bijdrage wordt in mindering gebracht op de toevoegingsvergoeding die de advocaat ontvangt. Advocaten hebben de vrijheid deze eigen bijdrage al dan niet bij hun cliënten te innen, al naar gelang de omstandigheden van het geval. Het structureel niet-innen van de eigen bijdrage is niet geoorloofd. Hetzelfde geldt voor het werven van cliënten (bijvoorbeeld via advertenties) met de mededeling dat geen eigen bijdrage verschuldigd is.

De eigen bijdrage dient immers mede als instrument om niet te lichtvaardig

een beroep op gefinancierde rechtshulp te doen. Door een door de Raad voor Rechtsbijstand opgelegde eigen bijdrage niet te incasseren, doen advocaten af aan die strekking. Daarnaast creëert de advocaat daardoor een groter verschil tussen rechtzoekenden die voor een toevoeging in aanmerking komen en zij die net boven de toevoegingsgrens zitten. Bovendien creëren structureel niet-innende advocaten een concurrentievoordeel ten opzichte van beroepsgenoten die wel incasseren.

Het dekenberaad acht deze consequenties onwenselijk. De dekens zullen daarom op naleving toezien en zo nodig tuchtrechtelijke maatregelen nemen.

ORDEBERICHT

NOVA BLIJFT DEGENS KRUISEN MET POLITIEK

In 2014 heeft de Nederlandse Orde van Advocaten (NOVA) uitgebreid actie gevoerd tegen de bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand. Algemeen deken Walter Hendriksen heeft tijdens

het Gerbrandydebat met klem benadrukt dat de politiek nog niet van de NOVA af is: 'De Orde zwijgt niet tot ze haar zin krijgt. We zijn fel tegen bezuinigingen op gefinancierde rechtshulp. Rechtspraak is geen luxe.' Ook in 2015 zal de NOVA dus hard blijven lobbyen tegen de beoogde bezuinigingen. Meer informatie is te vinden op de website rechtsbijstandjuistnu.nl.

COLOFON

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse Orde van Advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten. De Orde verzorgt de rubrieken Van de Orde, Geschillencommissie, Tuchtrect, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling Algemeen Raad Nederlandse Orde van Advocaten

- Walter Hendriksen (algemeen deken)
- Bart van Tongeren (plaatsvervangend deken)
- Hans Vogels
- Marjan van der List
- Bert Fibbe
- Bernard de Leest

Bureau van de Orde

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
KvK-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk

helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse Orde van Advocaten

Facebook

Nederlandse Orde van Advocaten

DEKENBERAAD

Vragen over 'kopietje paspoort'

In het *Advocatenblad* van oktober verscheen het bericht 'Pas op met "kopietje paspoort"'. Daarin drongen de dekens er bij advocaten op aan identificatie van cliënten in persoon te doen bij niet-Wwft-zaken. Een kopie van een paspoort of ander identiteitsbewijs vragen aan de cliënt mag immers alleen in uitzonderlijke gevallen. Sommige advocaten leven in de veronderstelling dat het vragen van een kopie van het ID-bewijs verplicht is bij Wwft-zaken en toevoegingen.

De dekens hechten eraan te benadrukken dat in Wwft-zaken de mogelijkheid (niet verplichting) bestaat om een kopie van het identiteitsbewijs te maken dat kan dienen als bewijs van de identificatieverplichting. Voor het aanvragen van toevoegingen bij de Raad voor Rechtsbijstand mag een advocaat niet om een 'kopie paspoort' vragen. De benodigde gegevens kan de cliënt zijn advocaat apart toesturen zonder dat daarbij een volledige scan van een identiteitsbewijs verplicht is.

Ook bij toevoegingsaanvragen op basis van High Trust, waarbij advocaten moeten laten zien dat ze opgetreden hebben voor de cliënt in kwestie, mag de advocaat niet om een kopie van het ID-bewijs vragen. Het noteren van het soort identiteitsbewijs en -nummer volstaat in die gevallen. Advocaten kunnen hun cliënten ook vragen op een scan van het ID-bewijs niet-noodzakelijke informatie zwart te maken. Dit kan onder meer met de KopieID-app (beschikbaar in de Apple Appstore, Google Play en Microsoft Windows Phone Store) of met een ID-cover.

TRANSFERS

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

STRAFPROCES VOLGENS
HARMONIEMODEL

Vier jaar geleden ontmoeten **Klaartje Freeke** (38) en **Wikke Monster** (42) elkaar toen ze verdachten bijstonden in een grote fraudezaak. Per 1 november begonnen ze strafrechtkantoor Freeke & Monster in het Amsterdamse Pand Noord. Freeke: 'We staan zowel verdachten als slachtoffers bij en waar mogelijk laten wij, als mediator, ze met elkaar in gesprek gaan. De tijd is rijp voor een vriendelijke aanpak in het strafproces. Om ons heen hebben we een platform gecreëerd van rechters, officieren van justitie, advocaten en wetenschappers die óók behoefte hebben aan een andere manier van werken.'

ENTHOUSIASME ACHTERNA

Als cassatieadvocaat hield **Edwin Nijhof** (30) zich tot voor kort vooral bezig met adviseren en schriftelijk procederen. 'Juist een kleiner gedeelte van mijn werk, de feitenpraktijk, enthousiasmeerde me. Daar richt ik me nu op bij Wessel Tideman en Sassen Advocaten in Den Haag, een goed georganiseerd kantoor met vlotte mensen, strijdlust én humor, zo te zien aan het bedrijfsfilmje op de website. Bij mijn nieuwe sectie Vastgoed kan ik ook mijn mondelinge capaciteiten inzetten. Pleiten en face-to-facecontact met cliënten geven me energie. Ik kijk uit naar pleidooien en comparaties.'

NAAR ANDER
KANTOOR

Boomsma, mw. mr. M.H.: Kneppelhout & Korthals N.V. te Rotterdam

Bosma, mr. P.: Neslo Wesdorp Bosma Lesmeister Advocaten te Almere

Brand, mw. mr. E.A.C. van den: Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP te Utrecht

Chao, mw. mr. A.M.B.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam

Clercq, mr. J.A. le: Boekel De Nerée N.V. te London/GB

Crooijmans, mr. N.M.C.H.: Goorts & Coppens Advocaten te Deurne

Davidson, mw. mr. J.M.: Allen & Overy LLP te Amsterdam

Duijvenvoorde, mr. P. van: CMS Derks Star Busmann N.V. te Amsterdam

Dijkstra, mr. M.: Trip Advocaten & Notarissen te Groningen

Everdingen, mw. mr. A.S. van: Houthoff Buruma te Amsterdam

Florijn, mr. H.N.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam

Goumans, mr. P.J.G.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen

Haarmans, mw. mr. F.M.: Orde van Advocaten Midden Nederland te Utrecht

Herrings, mw. mr. C.D.W.: VTH Advocatuur te Tilburg

Heijs, mw. mr. C.: Allersma & Wierts advocaten te Groningen

Hiemstra, mw. mr. B.: Machiels Advocaten te

Drachten

Hofland, mr. D.A.: Linklaters LLP te Amsterdam

Huygen van Dyck-Jagersma, mw. mr. V.S.: Jaeger Advocaten-belastingkundigen te Amsterdam

Jacobs, mr. N.J.: Enspigt B.V. te Amsterdam

Kangarani, mw. mr. M.: Loyens & Loeff N.V. te London/GB

Kerouache, mw. mr. J.: Joosten & Verkoeijen

Advocaten te Venlo

Kloppogge, mr. R.J.: Stibbe te New York

Koning, mr. J.: Trip Advocaten & Notarissen te Groningen

Koopman, mr. R.P.L.M.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam

Lammers, mw. mr. M.H.W.N.: Jaeger Advocaten-belastingkundigen te

Amsterdam

Leemhuis, mr. B.: Schakenraad Advocaten te Eindhoven

Litjens, mw. mr. M.B.W.: Daniels Huisman Advocaten te Almelo

Loopik, mw. mr. M.J. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te London/GB

Loosbroek, mw. mr. E.C.H. van: Margetson Van 't Zelfde & Co te Rotterdam

Luiten, mr. J.W.E.: Daamen, advocaten te Maastricht

Moussaoui, mr. Y.: bureau Brandeis te Amsterdam

Nijhof, mr. E.: Wessel Tideman & Sassen Advocaten te Den Haag

Norbruus, mr. R.W.Th.: Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP te Amsterdam

Offergelt, mw. mr. N.A.M.:

Stibbe te London/GB

Oort, mw. mr. C. van: Peters Advocaten te Amersfoort

Pluymen, mw. mr. M.H.: JPR Advocaten te Deventer

Rasenbergh, mw. mr. F.M.M.: Advocatencoöperatie te Baarn

Rhoe, mr. M.M.W.: Goorts & Coppens Advocaten te Helmond

Ringeling, mr. J.W.A.: AWWN-Advocaten te Amsterdam

Schijns, mw. mr. A.J.J.G.: Beer advocaten te Amsterdam

Sjouw, mw. mr. A.K.: NN Advocaten te Den Haag

Sonsen, mr. M.J.C.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te New York/VS

Stehouwer, mr. P.: BoutOveres Advocaten te Groningen

Stern, mw. mr. F.M.M.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Strijp, mw. mr. T.J.A. van: Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP te Rotterdam

Verrijdt, mw. mr. C.M.W.M.: Het Familierechthuis te Horst

Vries Lentsch, mw. mr. M.L. de: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam

Werle, mr. J.: Klalou Advocaten te Sneek

Zanders, mw. mr. L.P.W.: Braakman Advocaten te Helmond

NAAR NIEUW(E)
KANTOOR OF
ASSOCIATIE

Advocatenkantoor Bus (mr. F.J.A. Bus te Geldermalsen)
Advocatenkantoor Wouw (mr. A.J.A. Dielissen te Wouw)

December
2014**B&A Law** (mr. S. Bennink te Amsterdam)**Claw arbeidsrecht** (mw. mr. G. van Wankum-Bakker te De Bilt)**De Lange-Van Mook Advocatuur** (mw. mr. I. de Lange-van Mook te Maasland)**Flantua Advocatuur** (mr. R.J.J. Flantua te Amersfoort)**Freeke & Monster** (mw. mr. C.R.H. Freeke en mw. mr. W.A. Monster te Amsterdam)**Goyaerts Advies B.V.** (mr. M.A.H.J. Goyaerts te Den Bosch)**Ingen Housz B.V.** (mr. A.M. Ingen Housz en mr. P.J. Munk te Utrecht)**Into Legal** (mr. N. Pesman te Amsterdam)**Lammers Thijssen Advocaten****Arbeidsrecht** (mw. mr. E. Thijssen te Bergen op Zoom)**Lex! Legal Solutions** (mr. L.G. Mook en mw. mr. M.G.H. Terhorst te Weert)**Liebrand Ruijs Advocaten** (mw. mr. H.A.M. Goijer-Janssen te Schaijk)**Loyal** (mr. J.J. van Wassenaer, mr. J.W.B. van Till en mr. B. Santen te Amsterdam)**Lungo** (mr. T.O.E. Pikelharing te Amsterdam)**Lungo** (mw. mr. M. Jaspars-Stroes te Maastricht)**Martensadvocatuur** (mr. R.A.C.G. Martens te Amsterdam)**MP Advocatuur** (mr. M.J. Paffen te Dordrecht)**Mr. Henk Lenaerts****Advocatenpraktijk** (mr. H.C. Lenaerts te Breda)**mr P.A.J.M. Lodestijn** (mr. P.A.J.M. Lodestijn te Nijmegen)**Sitech Services B.V.** (mr. M. Deinum te Geleen)**Snoeker Advocatuur** (mr. P.W. Snoeker te Amsterdam)**StehouwerLont Advocaten** (mr. H.J. Stehouwer en mw. mr. M. Lont te Amersfoort)**Ter Wisch Advocatuur** (mw. mr. K.J. Ter Wisch-de Nijs te Driebergen-Rijsenburg)**Van Riel Advocatuur** (mr. B.P.J. van Riel en mw. mr. M. Metin te Arnhem)**Vermilion Oil & Gas****Netherlands B.V.** (mw. mr. H.M. Israëls te Amsterdam)**Zippro & Meijer Advocaten** (mr. E.J. Zippro en mr. R. Meijer te Amsterdam)**Asperen de Boer**, mw. mr. C.M.I. van Amsterdam 01-11-2014**Berg**, mw. mr. M.S. van den Apeldoorn 01-11-2014**Blankespoor**, mw. mr. J.S.R. Veenendaal 01-11-2014**Bos**, mw. mr. C.B. Nijkerk (GLD) 21-10-2014**Bos**, mw. mr. H.R. Leiden 31-10-2014**Dalhuisen**, mr. P. Zwolle 29-10-2014**Elsenburg**, mr. J. Amsterdam 01-11-2014**Ensing**, mr. H. Den Haag 01-11-2014**Geerdink**, mw. mr. J.H. Den Haag 27-10-2014**Geurts**, mr. S.R. Alkmaar 24-10-2014**Grift**, mw. mr. A. van der Doesburg 01-11-2014**Groeneveld**, mw. mr. A. Rotterdam 04-11-2014**Harten**, mr. M. van Den Haag 01-11-2014**Hees**, mr. F.A. van Amsterdam

01-11-2014

Hes, mw. mr. D.S.C. Den Haag 01-11-2014**Holterman**, mr. S.W. Utrecht 01-11-2014**Horst**, mr. J.H.N.M. Amsterdam 27-10-2014**Hummel**, mw. mr. T. Montfoort 01-11-2014**Jaakke**, mr. J.C. Amsterdam 01-11-2014**Jonker**, mw. mr. N.M. Rotterdam 01-11-2014**Kaemingk**, mr. M. Nijmegen 01-11-2014**Keijser-Overbosch**, mw. mr. J.S.L.M. Den Haag 01-11-2014**Kranenburg**, mr. H.B. van Den Haag 01-11-2014**Kranenburg**, mw. mr. I.C. Amsterdam 01-11-2014**Lemmens**, mw. mr. F.M. Amsterdam 31-10-2014**Lukaszewicz**, mr. B.J.V. Amsterdam 01-11-2014**Martens**, mr. P.R. Eindhoven 01-11-2014**Meeuwis**, mw. mr. E.M.C. Amsterdam 15-10-2014**Molkenboer**, mr. Y.A.W.M. Oss 05-11-2014**Mos**, mw. mr. J.J. Alphen aan den Rijn 31-10-2014**Nattem**, mw. mr. M. van Amsterdam 05-11-2014**Nelemans**, mr. M. Amsterdam 01-11-2014**Nugteren**, mw. mr. E. Amsterdam 17-10-2014**Nijk**, mr. L.E. Zwolle 01-11-2014**Pennings**, mw. mr. M.G.J. Tiel 31-10-2014**Riessen**, mr. X. van Rotterdam 01-11-2014**Ruitinga**, mr. P. Rotterdam 01-11-2014**Saman-Kole**, mw. mr. E.C. Rotterdam 28-10-2014**Schaakxs**, mr. E.H.M.

SAMENWERKEN EN SAMENLEVEN

Na jarenlange ervaring in (juridische) advisering begon **Lex Mook** (47) onlangs met zijn levenspartner **Maaïke Terhorst** (40) arbeidsrechtpraktijk Lex! Legal Solutions te Weert. 'Maaïke was al werkzaam als zelfstandig arbeidsrechtadvocaat; ik ben van huis uit vastgoedspecialist en heb de laatste jaren diverse opleidingen voltooid. We hebben in het verleden al vaker samengewerkt en waren toe aan een gezamenlijke praktijk die laagdrempelig, persoonlijk en los van conventies is, zoals onze website ook uitstraalt. Daarnaast zitten we met kantoor dicht bij huis en school, waardoor werk en privé goed te combineren zijn.'

AMERIKAANS AVONTUUR

Twee jaar geleden begon **Robert Jean Kloprogge** (30) bij Stibbe Amsterdam met de wens zich als advocaat en belastingadviseur in de internationale transactiepraktijk te ontwikkelen. Sinds kort werkt hij bij Stibbe in New York. 'Ik hoefde niet lang na te denken toen mij werd gevraagd of ik daarheen wilde: ik kan mijn commerciële vaardigheden verder ontwikkelen, dicht bij onze Amerikaanse cliënten en advocatenkantoren waarmee we intensief samenwerken. Ook heb ik recent deelgenomen aan een (fiscaal-)juridische conferentie in Dallas; de volgende in Philadelphia staat alweer op stapel. Vanuit Amsterdam was dat praktisch niet te doen.'

Amersfoort 05-11-2014
Schie, mw. mr. J.C.C.
 Amsterdam 24-10-2014
Scholten, mw. mr. L.A.M.
 Enschede 21-10-2014
Spruit, mw. mr. H.E. Utrecht
 05-11-2014
Sultani, mw. mr. H.
 Eindhoven 04-11-2014
Sunter, mr. A.D. Amsterdam
 16-10-2014
Swane, mw. mr. E.R.H.
 Amsterdam 01-09-2014
Tamraoui, mw. mr. S.
 Amsterdam 05-11-2014

Teunis, mr. W.B.
 Leidschendam 04-11-2014
Veen, mr. M. van der
 Enschede 15-10-2014
Verhaar, mr. M.O.
 Amsterdam 01-11-2014
Verheul, mr. J.A.I.
 Amsterdam 01-11-2014
Verkuijl-van Eijk, mw. mr.
 S.A. Amsterdam 24-10-2014
Verschaeren, mw. mr.
 N.G.H. Amsterdam 01-11-2014
Vos, mw. mr. C.J. Amsterdam
 01-11-2014

Weber, mw. mr. J.D.
 Amsterdam 15-10-2014
Zalm, mw. mr. P. van der
 Hengelo (OV) 17-10-2014
Zuuk, mr. B.Y. van
 Eindhoven 22-10-2014
Zwiers, mr. M.W. Utrecht
 13-10-2014

Leiden 10-10-2014
Leerink, mr. J.D. Groningen
 27-08-2014
Ruijzendaal, mr. P.H. Zeist
 24-07-2014

OVERLEDEN

Jonker, mr. B.P. Utrecht
 05-10-2014
Kuijl, mw. mr. M.M.E.

RECTIFICATIE

In *Advocatenblad* nummer 11 is in de personalia vermeld dat mw. mr. A.W. Kooy te Amsterdam is overleden. Dit moet zijn: uitgeschreven. Onze welgemeende excuses.

UITSPRAKEN

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Hester Uhlenbroek, Ed van Liere, Peter Drion, Harro Knijff, Carel Gaaf en Robert Sanders. De letterlijke tekst van de uitspraken is te vinden op tuchtrecht.nl.

'PROCESADVOCaat'

- Hof van Discipline, 10 januari 2014, zaak nr. 6811; ECLI:NL:TAHVD:2014:19.
- Gedragsregels 4 en 24.
- Ook een advocaat die een opdracht aanvaardt via een geschrapte advocaat dient de financiële consequenties, en mogelijke gefinancierde rechtsbijstand, met cliënt te bespreken.

Klaagster wendde zich tot mr. M., een van het tableau geschrapte advocaat, met het verzoek om bijstand in verband met echtscheiding, op basis van een toevoeging. Mr. M. sprak met klagster af dat het mogelijk was als vergoeding voor zijn werkzaamheden zijn zoonje eenmaal per week pianoles te geven. Mr. M. vertelde klagster dat hij met een vaste procesadvocaat werkte, die de processtukken indiende, en dat zij een rekening zou ontvangen voor griffierechten, deurwaarderskosten en kosten van de procesadvocaat. Ook bevestigde mr. M. aan klagster dat hij zelf de

processtukken redigeerde maar dat de procesadvocaat die bij de rechter indiende. Vervolgens berichtte mr. M. klagster dat hij door ziekte aanleiding zag de procesadvocaat inhoudelijk werk te laten verrichten.

Klaagster wendde zich tot die advocaat, mr. X, met het verzoek op korte termijn een processtuk voor te bereiden en met de vraag hoe het met de betaling aan hem zat. Na communicatie met klagster diende mr. X het processtuk in en kondigde aan ook ter zitting te verschijnen. Wel liet hij klagster weten dat hij niet het aanspreekpunt was voor de inhoud van de processtukken en dat hij niet aansprakelijk was indien zou blijken dat hij over de zaak onvoldoende zou zijn voorgelicht. Verder liet mr. X weten dat hij zijn facturen aan mr. M. op basis van een uurtarief zou samenstellen en niet op basis van gefinancierde rechtsbijstand.

Klaagster ging hiermee niet akkoord en stapte over naar een andere advocaat. Daarom berichtte mr. M. klagster dat zij met mr. X diende af te rekenen. Toen de nieuwe advocaat mr. X om het dossier verzocht, verstrekke mr. X daarvan een kopie. Desgevraagd

berichtte mr. X dat hij niet beschikte over het originele dossier.

Klaagster verwijt mr. X onder meer dat hij a) weigerde het originele procesdossier over te dragen aan de nieuwe advocaat en b) klagster vroeg in te stemmen met het versturen van facturen inzake honorarium en dergelijke, terwijl klagster te kennen had gegeven dat zij gefinancierde rechtsbijstand wenste.

Het hof oordeelt dat een advocaat de financiële consequenties van de door hem aanvaarde opdracht met zijn cliënt dient te bespreken. Het hof stelt voorop dat mr. X onmiskenbaar als advocaat voor klagster optrad. Daarom had hij met klagster de mogelijkheid van gefinancierde rechtsbijstand moeten bespreken, ongeacht of klagster daarnaar 'op zoek' was. Bovendien is hij in de praktijkvoering tekortgeschoten door klagster geen opdrachtbevestiging te sturen.

De raad oordeelde eerder ook dat mr. X, die als advocaat de volledige verantwoordelijkheid voor de behandeling van de zaak draagt, er niet mee had mogen instemmen dat het originele dossier

bij mr. M. bleef. Het hof beslist echter dat dit op zichzelf niet tuchtrechtelijk verwijtbaar is. Omdat niet is gebleken dat klagster of de opvolgend advocaat er een specifiek belang bij had te beschikken over de originele stukken, is dit onderdeel van de klacht ongegrond.

Enkele waarschuwing, onder meer omdat mr. X geen tuchtrechtelijke antecedenten heeft.

Noot

In hoger beroep kwam niet meer de klacht aan de orde dat mr. X aan mr. M. de mogelijkheid bood zich te gedragen als advocaat. De raad van discipline oordeelde dat dit het persoonlijk belang van klagster oversteeg, en dat niet was gebleken van een voldoende eigenbelang van klagster dat door de handelwijze van mr. X was geschaad. De vraag is of die overwegingen niet op gespannen voet staan met Gedragsregel 9 eerste zin: de advocaat draagt volledige verantwoordelijkheid voor de behandeling van de zaak. Met deze Gedragsregel is trouwens ook in strijd dat mr. X aan klagster meldt dat hij niet het aanspreekpunt is voor de inhoud

December
2014

van de processtukken en dat hij niet aansprakelijk is indien blijkt dat hij over de zaak onvoldoende is voorgelicht.

ADVOCAAT ALS GEVOLMAGTIGDE

- Hof van Discipline, 12 mei 2014, zaak nr. 6996, ECLI:NL:TAHVD:2014:190.
- Zorg voor toevertrouwde belangen; zorgvuldigheid; tegenstrijdige belangen; Gedragsregels 4 en 7.
- Advocaat verifieerde ten onrechte niet of klaagster, die hem volmachtigde, de consequenties van een transactie beseftte.

Mr. X is de advocaat van de ex-partner van klaagster. Toen beiden nog een relatie hadden, leverde de ex-partner om fiscale redenen een bedrijfspand aan klaagster. De leveringsakte bevatte een leningsconstructie, waarbij de voorwaarden van de lening nader door partijen zouden worden ingevuld. Mr. X heeft die akte als gevolmachtigde van klaagster getekend.

Klaagster verwijt mr. X dat hij zijn positie van vaste advocaat van haar ex-partner en die van adviseur en gevolmachtigde van klaagster op ongeoorloofde wijze heeft vermengd en daarbij louter oog had voor de belangen van de ex-partner. Mr. X voert in hoger beroep aan dat klaagster bekend was met deze vorm van levering en dat hij haar belangen niet behoefde te behartigen omdat zij eigen professionele adviseurs had.

Het Hof van Discipline stelt vast dat mr. X voorafgaand aan het ondertekenen door klaagster van de bewuste volmacht niet bij haar had geverifieerd in hoeverre zij zich realiseerde wat de consequenties waren van de

door haar voorgenomen transactie. Mr. X deelde ter zitting mee dat hij ervan uitging dat de betrokken notarissen de inhoud van de akte met klaagster hadden besproken. Er was echter gesteld noch gebleken dat hij bij klaagster of de notarissen had gecheckt of dat inderdaad was geschied. Ook anderszins viel niet uit de stukken af te leiden dat de notarissen klaagster over de akte hadden geïnformeerd.

Mr. X betwistte ook niet dat het concept van de leveringsakte niet aan de volmacht was gehecht, zodat hij ook uit dien hoofde niet wist of klaagster inhoudelijk bekend was met de leveringsakte.

Onder deze omstandigheden is het hof van oordeel dat mr. X zich er niet, althans onvoldoende, van heeft vergewist dat klaagster op de hoogte was van de rechtsgevolgen van de transactie, iets wat hij als gevolmachtigde van klaagster wel had moeten doen.

Handhaving van door de raad van discipline opgelegde waarschuwing.

GEFINGEERDE AANWEZIGHEID GEDECLAREERD

- Raad van discipline Arnhem-Leeuwarden, 14 maart 2014, ECLI:NL:TADRARI:2014:62.
- Gedragsregel 1.
- Het zelfstandig wijzigingen aanbrengen in processen-verbaal van getuigenverhoren en op basis daarvan de toevoeging declareren is zeker tuchtrechtelijk verwijtbaar.

Mr. X trad op basis van een toevoeging op als advocaat in een strafzaak. In de strafzaak werden getuigen gehoord. Op de processen-verbaal van deze getuigenverhoren werd met plakband over de zinsnede: 'de raadsman van de ver-

dachte, mr. X, is niet bij het verhoor aanwezig geweest' [cursivering red.] de volgende tekst geplakt: 'de raadsman van de verdachte, mr. X, is bij het verhoor aanwezig geweest'. Mr. X diende vervolgens de toevoeging ter betaling in bij de Raad voor Rechtsbijstand alsof hij bij de verhoren aanwezig is geweest. De declaratie bedroeg € 200.

De dekenklacht luidde dat mr. X door oplichting en valsheid in geschrifte het aanzien van de advocatuur had geschaad. Mr. X erkende de door hem aangebrachte wijzigingen en uit de stukken en ter zitting bleek dat hij diepe schaamte voelde. Mr. X nam contact op met de Raad voor Rechtsbijstand en bood aan het geld terug te storten.

De raad van discipline oordeelt dat de handelwijze van mr. X een advocaat niet past en zeker tuchtrechtelijk verwijtbaar is. Bij het opleggen van de maatregel betreft de raad het feit dat mr. X inzicht heeft getoond in de onjuistheid van zijn handelen en alles in het werk zal stellen de gemaakte fouten te herstellen. Uit onderzoek van de deken is niet gebleken dat er op grotere schaal processtukken zijn vervalst.

Voorwaardelijke schorsing voor drie maanden met een proeftijd van twee jaar.

VALSE VOORSTELLING VAN ZAKEN OVER DEELNEMING IN EIGEN PROJECT

- Hof van Discipline 16 mei 2014, zaak nr. 6977, ECLI:NL:TAHVD:2014:205.
- Artikel 46 Advocatenwet.
- Belangenconflict; beroepsfout; advocaat privé.

Mr. X was advocaat van klaagster en haar directeur-groootaandeelhouder, A. Mr. X leende

via zijn praktijkvennootschap en samen met een kantoorgenoot, mr. Y, een substantieel bedrag aan de aandeelhouders van een bedrijf in Roemenië. Een van die aandeelhouders was de zwager van mr. Y. Mr. X wees A op de mogelijkheid om in dit bedrijf te participeren. A was op zoek naar een onderneming om in te investeren en was bereid tijdelijk geld te lenen. Mr. X stelde daartoe een geldleningsovereenkomst op. In een begeleidende mail aan A meldde hij dat hij 'exact op de hoogte is van de vermogensbestanddelen van de aandeelhouders van het bedrijf' en dat er 'afdekking op het onroerend goed is'.

Klaagster investeerde circa € 200.000 in het bedrijf. Mrs. X en Y traden in Roemenië op als advocaat van het bedrijf. Het bedrijf ging failliet. De praktijkvennootschap van mr. X bleek ook aandeelhouder van het bedrijf geweest te zijn. Een dekenbezwaar op grond van dit feitencomplex leidde voor de raad van discipline tot een voorwaardelijke schorsing van vier maanden.

Het Hof van Discipline verklaart twee klachten van klaagster die de raad ongegrond verklaarde alsnog gegrond. Het hof acht het tuchtrechtelijk verwijtbaar dat mr. X klaagster niet geïnformeerd heeft over de financiële situatie waarin het Roemeense bedrijf verkeerde, terwijl hij van die situatie op de hoogte was. Omdat mr. X haar advocaat was, heeft klaagster op zijn mededelingen vertrouwd. De geciteerde woorden suggereren een zekerheid die er niet was. Ook acht het hof het een beroepsfout dat mr. X bij de geldleningsovereenkomst geen aandacht heeft besteed aan artikel 1:88 BW.

Het hof passeert het standpunt van mr. X dat hij bij het opstellen van de geldleningsovereenkomst niet is opgetreden als advocaat van klaagster.

Berisping.

Algemeen deken
Walter Hendriksen

TEN SLOTTE

Samen hoeden

U bent hoeder van de rechtsstaat. Advocaten hebben de taak te zorgen dat het vertrouwen in de rechtsstaat behouden blijft. U doet dit door overzicht en helderheid te bieden in steeds complexer regelgeving. Allerlei soorten cliënten en rechtzoekenden voorziet u van rechtsbijstand en advies. Als de situatie zich daarvoor leent, stuurt u aan op alternatieve vormen van geschilbeslechting. Advocaten handelen partijdig, onafhankelijk, deskundig, integer en vertrouwelijk; kernwaarden die vanaf volgend jaar ook in de Advocatenwet staan.

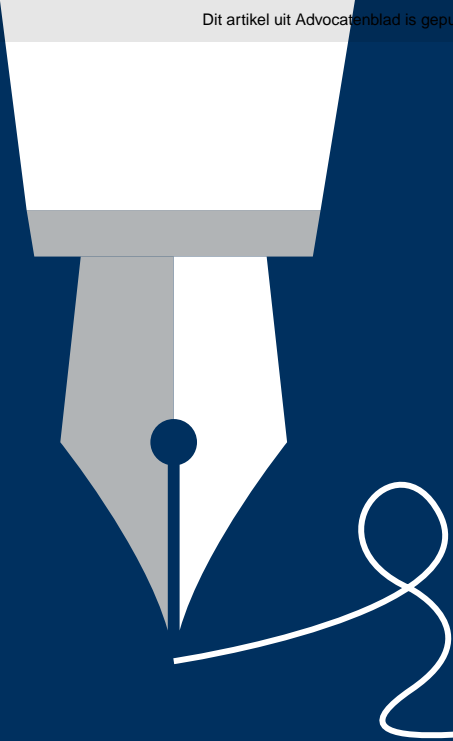
Dat is uw werk, en dat is ook ons werk. De NOvA draagt als vertegenwoordiger van alle op het tableau ingeschreven advocaten mede zorg voor deze taken. In het belang van een goede rechtsbedeling bevordert de NOvA de behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten. Hoe gaat de NOvA deze taak invullen in 2015?

Rechtsstatelijkheid blijft belangrijk. Ook volgend jaar zullen we negatieve effecten van grote genomen en doorgevoerde aanpassingen van het rechtsbestel, zoals het project KEI, bezuinigingen op de rechtsbijstand en de herziening van het Wetboek van Strafvordering onder de aandacht blijven brengen bij beleidsmakers, ketenpartners, de wetgever en de media. De NOvA richt in 2015 een Commissie Rechtsstatelijkheid op om dit punt blijvend te adresseren. Advocaten zijn er niet alleen voor de cliënt van vandaag, maar ook voor toekomstige rechtzoekenden. De NOvA wil mede zorgen dat dit mogelijk blijft en dat de verworvenheden van de rechtsstaat niet aangetast worden.

Kwaliteit blijft ook volgend jaar een speerpunt. Met de nieuwe Advocatenwet komt bijvoorbeeld een nieuwe bevoegdheid – en verplichting – om kwaliteitstoetsen te organiseren. Die gaat de NOvA ontwikkelen met behulp van externe expertise en kennis binnen de balie. In 2015 zal sowieso veel aandacht gaan naar de implementatie van de nieuwe Advocatenwet en nieuwe regelgeving. De nieuwe Advocatenwet treedt vermoedelijk 1 januari in werking. Daarnaast is in 2014 de gehele regelgeving van de NOvA doorgelicht. Straks is er nog maar één verordening voor de advocatuur, die overzichtelijk, doelmatig en van hoge kwaliteit is. In 2015 zal de NOvA ook een voorzichtige start maken met modernisering van de Gedragsregels 1992.

Zo worden de regels die gelden voor de advocatuur overzichtelijker. Tegelijkertijd wil de NOvA onderzoeken hoe via een innovatieplatform een ‘open ruimte’ te creëren is in de regelgeving waarin toekomstgerichte en vernieuwende experimenten kunnen plaatsvinden. De aansporing aan advocaten om te innoveren ziet u ook duidelijk in dit nummer van het *Advocatenblad*. De NOvA wil met het platform innovatiekracht vanuit de balie bevorderen. Ondertussen brengen wij de Orde verder op orde zodat wij onze taak ook efficiënter en effectiever kunnen uitvoeren. Zo monitoren we onder andere kritisch de wijzigingen die worden doorgevoerd met de nieuwe Advocatenwet.

Juist in deze roerige tijden, waarin het begrip rechtsstaat voortdurend ter discussie lijkt te staan, is uw taak als hoeder van de rechtsstaat van groot belang. U neemt dat serieus en de NOvA ook. Ook in 2015 doen we dat samen.

"Dankzij de arbeidsongeschiktheidsverzekering van M is mijn financieel dossier op orde"

M-VERZEKERINGEN

Dossier op orde

Arbeidsongeschiktheid heeft een grote impact op uw leven en carrière. Weet u wat er gebeurt met uw inkomen als u door omstandigheden niet meer kunt werken? Een AOV kan uw wegvallende inkomen (deels) opvangen. De AOV van M-verzekeringen geeft u zekerheid en zorgt ervoor dat uw financieel dossier op orde is; voor nu en in de toekomst.

M biedt als specialist verzekeringen voor advocaten, notarissen, accountants en andere business professionals. Door onze inkoopkracht kunnen wij scherpe premies bieden voor een zeer complete dekking. Ook uw dossier op orde met M? Kijk voor ons complete aanbod op www.m-verzekeringen.nl of neem gerust contact met ons op.

M-VERZEKERINGEN.NL

Ringbaan West 240 • Tilburg • T 013 594 28 28 • m@mutsaerts.nl

Uw zaken
op orde

“Er wordt altijd tijd voor je gemaakt.
Je bent absoluut geen nummer.”

Jorinde Klomp, Van Odijk Advocaten

Met CCLaw van Clip Consultants beschikt u over een compleet softwarepakket voor uw juridische praktijk. Door jarenlange ervaring in de advocatuur combineert CCLaw gemak met kwaliteit. Inmiddels zijn ruim 400 advocatenkantoren enthousiaste gebruikers!

Check onze nieuwe website!

Bel: 0413 - 34 88 88

Bezoek: www.clipconsultants.nl

Clip Consultants